

Analýza možností využití finančních nástrojů v podpoře vědy, výzkumu a inovací

Tato analýza vznikla v Technologické agentuře ČR jako podkladový materiál pracovní skupiny Nové finanční nástroje v letech 2013–2014. Jedná se o materiál, který vznikl jako kolektivní dílo členů pracovní skupiny a který shrnuje pouze základní poznatky a z nich vyplývající doporučení. Nejedná se v žádném případě o analýzu, popisující vyčerpávajícím způsobem současný stav v této problematice.

Členové pracovní skupiny: David Havlíček, Luděk Niedermayer, Petra Kursová, Martin Hanzlík, Peter Zahradník, Rut Bízková, Marie Stehlíková, Pavel Komárek, Martin Bunček, Karel Kabelík, Róbert Kuchár

Konečná úprava textu: Petra Kursová

Konečná verze zpracována: duben 2014

Obsah

1	Cíl studie.....	5
2	Východiska analýzy.....	7
2.1	Popis procesů realizovaných ve VaVal.....	8
2.2	Legislativní prostředí pro VaV.....	12
2.3	Infrastruktura pro VaVal.....	13
2.3.1	Centra zaměřená na výzkum.....	13
2.3.2	Centra pro transfer technologií a komercializaci výsledků VaVal.....	14
2.3.3	Ostatní články infrastruktury.....	15
2.3.4	Informační systémy.....	16
2.4	Analýza využívání služeb infrastruktury pro VaVal (TAČR).....	17
2.5	Shrnutí kapitoly.....	18
3	Přínosy VaVal pro ekonomiku.....	18
3.1	Specifika financování VaVal.....	18
3.2	Ekonomické dopady VaVal.....	19
3.3	Kvantifikace dopadů výdajů do VaVal.....	21
3.3.1	Dopady na HDP.....	21
3.3.2	Dopady na (ne)zaměstnanost.....	22
3.3.3	Dopady do státního rozpočtu.....	22
3.4	Shrnutí kapitoly.....	23
4	Analýza strany nabídky.....	23
4.1	Zdroje pro finanční nástroje.....	23
4.1.1	Veřejné zdroje a zdroje EU.....	24
4.1.2	Komerční zdroje financování VaVal.....	25
4.2	Lidské zdroje pro VaV.....	30
4.3	Programy podpory financované ze zdrojů EU.....	32
4.3.1	OP Vývoj a výzkum pro inovace (OP VaVpl).....	32
4.3.2	OP Podnikání a inovace (OPPI).....	33
4.3.3	Nástroje EU.....	34
4.3.4	Pre-seed fond (MŠMT).....	35
4.3.5	Seed fond (MPO).....	36
4.4	Nově připravované operační programy.....	37

4.5	Další podpora VaV	39
4.5.1	GAMA (TAČR) – proof of concept	39
4.5.2	Horizon 2020	40
4.6	Shrnutí kapitoly	41
5	Analýza strany poptávky	41
5.1	Absorpční kapacita pro procesy ve VaVal	41
5.2	Shrnutí kapitoly	43
6	Zahraníční zkušenosti	43
6.1	Systémy pro využití výsledků výzkumu a vývoje v praxi ve vybraných státech EU, ve Spojených státech a Austrálii	43
6.1.1	Cílené programy pro podporu komercializace	44
6.1.2	Komercializace v programech podporujících spolupráci veřejného a soukromého sektoru ve VaVal	44
6.1.3	Programy se strategickým významem spolupráce veřejného a soukromého sektoru	45
6.1.4	Programy stimulující šíření znalostí z veřejného výzkumu	45
6.2	Podpora komercializace v aplikačním sektoru	45
6.3	Zlepšení přístupu k finančním zdrojům	45
6.4	Nepřímé finanční nástroje	46
6.5	Závěr	46
7	Návrh řešení	46
7.1	Rizika a dopady při pokračování současného stavu	46
7.2	Český systém podpory VaVal vycházející z dotačního nevratného financování nebude připraven na zásadní omezení zdrojů evropské podpory, jakmile bude ČR nad 75 % HDP EU	47
7.3	Proč zavádět návratné finanční nástroje	47
7.4	Popis nově navržených finančních nástrojů	48
8	Seznam zdrojů	49
9	Seznam příloh	51
	Příloha 1: Infrastruktura pro VaV	52
	Příloha 2: Financování VaVal ze státního rozpočtu	62
	Příloha 3: Analýza OP VaVpI, výzva 6.3, PO 3, pre-seed aktivity	64
	Příloha 4: Hlavní cíle projektu Seed Fond	66
	Příloha 5: Financování infrastruktury pro VaV	67
	Příloha 6: OP VVV a jeho soulad se Strategií Evropa 2020	68

Příloha 7: Výzkum a vývoj a možnosti plynoucí z ostatních kapitol Víceletého finančního rámce 2014–2020	82
Příloha 8: Finanční nástroje aplikované v rámci kohezní politiky eu, resp. Víceletého finančního rámce a jejich soulad s národními rozvojovými prioritami, resp. Tematickými okruhy pro účely tvorby nových operačních programů	86
Příloha 9: Zahraniční zkušenosti – Irsko	102

Cíl studie

Cílem této analýzy je zhodnocení současné situace v podpoře výzkumu, vývoje a inovací (dále „VaVal“) v České republice. Za hlavní cíl si tato analýza klade především získání ucelených **informací o využití finančních nástrojů k podpoře výzkumu, vývoje a inovací a navržení efektivního nástroje**, který bude možno využít do budoucna. Důležitým aspektem finančních nástrojů, které bude tato analýza navrhopvat, je návratnost prostředků využitých k podpoře. Díky „obrátkovosti“ finančních prostředků bude možno využít jejich multiplikačního efektu a podpořit více projektů než je tomu v případě dotačních programů. Je také nutno podotknout, že v procesu VaVal je prostor pro poskytování návratných finančních nástrojů velmi omezený, a proto bude důležité najít a definovat místa, kde by jich šlo využít například ve spojení s dotacemi nebo jinými podporami. Návratné nástroje lze totiž uplatnit pouze v těch oblastech VaV, které generují pozitivní cashflow.

Výzkum, vývoj a inovace hrají důležitou roli pro ekonomický rozvoj České republiky a jsou nezbytné pro konkurenceschopnost země na globálním trhu. Z tohoto důvodu je nutné, aby se i stát věnoval podpoře výzkumu, vývoje a inovací. Jisté je, že do budoucna nepostačí pouze dotační podpora VaV a bude nutné stále více se obracet na návratné formy pomoci a podpory.

I přesto, že se inovace, výzkum a vývoj staly hlavním cílem podpory z veřejných prostředků, jak národních, tak i prostředků EU již před mnoha lety, stále není tato podpora dostatečná a existuje v této oblasti „investiční mezera“. Výsledky výzkumu a vývoje nejsou v naprosté většině připraveny k využití v praxi, aniž by bylo potřeba investovat další finanční prostředky na dodatečný výzkum, tvorbu funkčních vzorků, modelů apod. Riziko neúspěchu, nedosažení odpovídajících příjmů, je tak vysoké a soukromé zdroje nejsou ochotny a schopny tento problém řešit a Česká republika se tak potýká s nedostatkem finančních prostředků pro investice do vývoje, výzkumu a inovací.

Existuje řada oblastí, kde se nedá poskytnout jiná forma podpory, než je dotace, protože tyto oblasti negenerují dostatečné příjmy. Je tomu tak i v případě VaV, jehož kompletní proces bude popsán v následujících kapitolách. V celém procesu VaV bude nutno definovat místa, která není možno podpořit jinak než dotacemi a naopak podívat se a určit oblasti, do kterých může být směřována podpora návratná, či kombinace různých finančních nástrojů. V ostatních případech ale musíme nahrazovat dotační tituly podporou návratnou, která nám zajistí dostatek finančních prostředků v obdobích, kdy již nebude možné čerpat zdroje EU ani národní zdroje. Nyní se řeší s podporou EK zapojení inovativních finančních nástrojů do systému nakládání s evropskými dotacemi (alespoň 10 % z rozpočtu EU). Vzhledem k tomu, že národní programy mají být komplementární k programům strukturálních fondů, je potřeba věnovat pozornost těmto aktivitám i ve VaVal. TA ČR jako významný poskytovatel účelové podpory v oblasti VaVal má povinnost zkvalitňovat alokaci veřejných prostředků v této oblasti a sledovat možnosti využití inovativních finančních nástrojů i v národních programech (přestože mu to v současné době právní prostředí neumožňuje).

Je jisté, že neexistuje možnost použití jednoho stejného návratného finančního nástroje (nebo kombinace finančních nástrojů) pro projekt v oblasti infrastruktury, projekt v oblasti VaV a financování malého podnikatele. Problematika finančních nástrojů je velmi složitá a zahrnuje oblast financování z evropských fondů, investiční bankovnictví a projektové financování včetně řízení rizik. Při přípravě a navrhování nového finančního nástroje pro projekty v oblasti VaVal je nutné pečlivě

zvažovat, kdo a jaký projekt bude financován a dle této skutečnosti přizpůsobit celý design finančního nástroje.

Národní politika výzkumu a vývoje České republiky vyjadřuje zásady vlády pro oblasti/priority VaV, které jsou pro orgány státní správy východiskem pro realizační opatření ve VaV. Tyto jsou stanoveny v Národních prioritách orientovaného výzkumu, vývoje a inovací. Jak uvádí politika VaV ČR, tak veřejné a nestátní prostředky na VaV musí být ve vzájemné relaci. Důvodem není jenom úspora peněz daňových poplatníků, ale nutná vazba mezi (makroekonomickými) záměry státu a (mikroekonomickým) chováním podniků. VaV může být jedním z příjemců veřejné podpory, která je regulována tak, aby nedošlo k narušení konkurenčního prostředí. Stanovená pravidla o tom, kdy je podpora VaV mimo režim veřejné podpory o limitních podílech státní podpory a o spolufinancování VaV budou nadále důsledně uplatňována a kontrolována (v současné době je toto upraveno Rámcem Společenství pro státní podporu ve výzkumu, vývoji a inovacích Nařízením č. 800/2008). V aplikovaném VaV bude proto sledována strategie synergických efektů tam, kde vyšší podpora z veřejných prostředků vyvolává bezprostřední zvýšení podpory ze soukromých zdrojů ("matching funds" – fondy, které poskytnou stejný objem finančních prostředků jaké jsou k dispozici z dalších zdrojů). Vláda bude podporovat projekty průmyslového vývoje formou návratných půjček se zvýhodněnými či nulovými úroky nebo formou garancí, jejichž výsledky jsou určeny jen pro jednoho uživatele (citováno z Usnesení vlády ČR ze dne 23. dubna 1997 č. 247, o Zásadách vlády pro oblast výzkumu a vývoje).

1 Východiska analýzy

Koncepce podpory VaVaI není v České republice vyřešena příznivě. Efektivita (výstupy neodpovídají vloženým prostředkům) a aplikační relevance jsou velmi nízké. Stále panuje nedostatečné povědomí o nutnosti zaměřit VaV činnost na komerčně použitelné aplikace, chybí znalost tématu ochrany duševního vlastnictví jako základním předpokladu jeho budoucího využití. Neexistují téměř žádné nástroje, které by umožnily výzkumníkům a studentům s komerčně životaschopnými nápady zafinancovat kritickou fázi od zrodu myšlenky k její komerční realizaci (proof of concept) a založení společnosti (pre-seed fáze). Zde je nutné upozornit, že pro fázi „proof of concept“ existuje program GAMA realizovaný Technologickou agenturou ČR (detaily k tomuto programu lze nalézt v kapitole 4.5).

Aplikační sféra není připravena zužítkovat komerčně využitelné znalosti výzkumných institucí, protože v těchto institucích v mnoha případech neexistují zkušená specializovaná pracoviště, která by informace shromažďovala a rozšiřovala. Pokud tato pracoviště existují, nemají jasně definované poslání a není definován ani způsob jejich financování, který by zajistil nejenom jejich stabilitu, ale i následný rozvoj. Chybějí kapacity pro to, aby mohly být komerčně využitelné výsledky VaV převedeny do fáze, kdy jsou ověřeny a následně přijaty komerčními subjekty k dalšímu využití. Často chybí odborný personál, který by byl schopen nasměrovat partnery z komerční sféry k odpovídajícímu VaV pracovníkům. To vede ke skutečnosti, že chybějí dostupné informace o potenciálních komerčně zajímavých výsledcích VaV, nedostatečně se informuje o úspěšných a neúspěšných projektech, což by mohlo být motivací k realizaci dalších projektů, atd.

Cílem pro zapojení finančních nástrojů do oblasti podpory VaVaI je mimo jiné i získání dodatečných finančních zdrojů v této oblasti. Dotační prostředky jsou nevratné, a proto efektivita použití této formy podpory není tak velká, jako v případě návratných finančních nástrojů. Výzkum a vývoj ale není sektorem, kde by bylo možné použít návratné finanční nástroje plošně. Je potřeba pečlivě zvažovat, které oblasti VaV lze podpořit pouze dotačními nástroji a ve kterých oblastech lze zapojit návratné finanční nástroje, či jejich kombinaci.

Při zapojení finančních nástrojů by mělo dojít k mobilizaci dalších finančních prostředků v podobě kapitálových (equity) vstupů a dluhových finančních prostředků, které zvýší celkový objem peněz zapojených do naplňování cílů programů podpory na národní i evropské úrovni. V praktickém vyjádření by 1 koruna použitá jako podpora ve formě finančního nástroje měla zapojit dalších x korun z ostatních finančních zdrojů.

Návratnost a multiplikace prostředků je jedna ze základních charakteristik finančních nástrojů. V případě dotací použiji 1 korunu a tu trvale ztrácím, zatímco u finančního nástroje mi použití jedné koruny přinese zapojení dalších x korun. Je nutné upozornit, že tyto kalkulace jsou myšleny v případě přímé návratnosti a nevyjadřují se žádným způsobem k jiné formě „přínosů“ dotací či dalších forem podpory. Navíc u finančního nástroje se předpokládá, že se prostředky investované navrátí a bude je možno opět využít. I v tomto případě je však nutno vzít v potaz rizikovost projektů realizovaných v oblasti VaV.

Zapojení soukromých zdrojů podporuje efektivní využití investovaných prostředků a kultivuje prostředí – vždy je nutno propočítat ekonomiku každého projektu, všichni včetně státní správy se učí ekonomickému myšlení a odpovědnosti za svěřené prostředky a jejich hospodárnému využití. [1]

1.1 Popis procesů realizovaných ve VaVaI

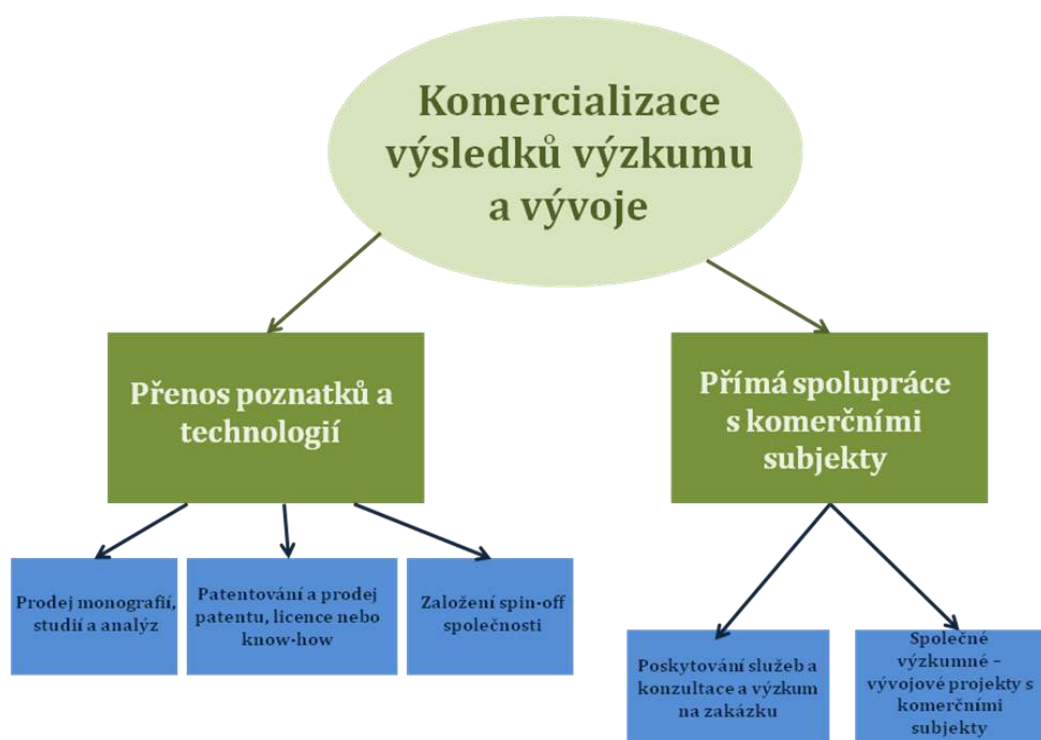
Výzkum, vývoj a inovace a realizace jejich výsledků má pozitivní dopad na ekonomiku. Za prvé, významným přínosem VaV je přírůstek kvalitních znalostí (publikací, patentů, metodologií), které mohou být využity v aplikační sféře. Otázkou je, zda existuje dostatečná absorpční kapacita v aplikační sféře, zda je možno využít všechny znalosti z VaV pro komerční účely. Druhým pozitivním přínosem je výchova a vzdělávání odborníků pro VaV. Zde je možné pozorovat také to, že kvalita dosaženého vzdělání je závislá na spolupráci VaV a aplikačního sektoru. Třetím pozitivem je budování inovativního přístrojového vybavení. Za čtvrté je významným přínosem vytváření formálních a neformálních sítí mezi zástupci VaV a partnery z aplikačního sektoru. Tyto sítě a networking mezi jednotlivými členy sítí umožňuje vytváření nových výzkumných témat a řešení problémů jak na straně výzkumu, tak i v aplikační sféře. Pátým přínosem je podpora vytváření nových firem (tzv. spin off firem). V tomto případě je nutné, aby fungoval systém podpory pro zakládání a financování takovýchto technologických firem. Dalším, šestým pozitivem, je akceptace inovací, jako důležité součásti zvyšování konkurenceschopnosti.

Celý proces v oblasti VaVaI lze rozdělit na dvě oblasti. První oblastí je výzkum a vývoj a druhou je komercializace. První část procesu nezajišťuje finanční výnosy z realizovaných aktivit. V druhé části procesu dochází k transferu technologií a komercializaci výsledků výzkumu a vývoje. Tato oblast již přináší finanční výnosy a je možné zde uvažovat o využití návratného finančního nástroje.

Je však ještě možné zmínit poslední fázi před komercializací, kdy již existuje výsledek výzkumu. V této fázi lze provést analýzu komerčního potenciálu, ze které zjistíme a ověříme, zda výsledek předchozího výzkumu může být využit v praxi. Zrealizují se například marketingové studie, aby mohlo být potvrzeno, že výsledek má potenciál a může být komerčně využit. Tato etapa by mohla přicházet v úvahu při financování z návratného finančního nástroje. V případě úspěchu by mohla být dotace, která bude použita na ověření využitelnosti pro komerční účely, proměněna v půjčku nebo kapitálový vstup.

Proces komercializace může probíhat přímou spoluprací s komerčními subjekty nebo cestou transferu poznatků a technologií do komerčních oblastí. Obě tyto varianty se rozpadají na několik podvariant, což je znázorněno na schématu v obrázku 2.1.1.

Obrázek 2.1.1. – schéma komercializace výsledků výzkumu a vývoje

Pro názorné zobrazení celého procesu VaV lze použít následující obrázek (2.1.2.), kde je znázorněn trh žlutým středem terče. Trhem je myšleno komerční uplatnění výsledků výzkumu a vývoje. Na začátku všeho je myšlenka, ta je zpracovávána v rámci základního, aplikovaného výzkumu nebo vývoje a může být samozřejmě i základem pro inovaci. Vzdálenost šipek v obrázku znázorňuje pozici výzkumu a vývoje vůči trhu. Aby výsledky vývoje a výzkumu mohly vstoupit na trh, tak musí projít cestou komercializace.

V jednotlivých fázích VaV procesu lze využívat různých finančních nástrojů. Pro každou etapu je vhodný jiný nástroj či kombinace více nástrojů. Následuje přehled fází VaV procesu a s nimi spojených finančních nástrojů:

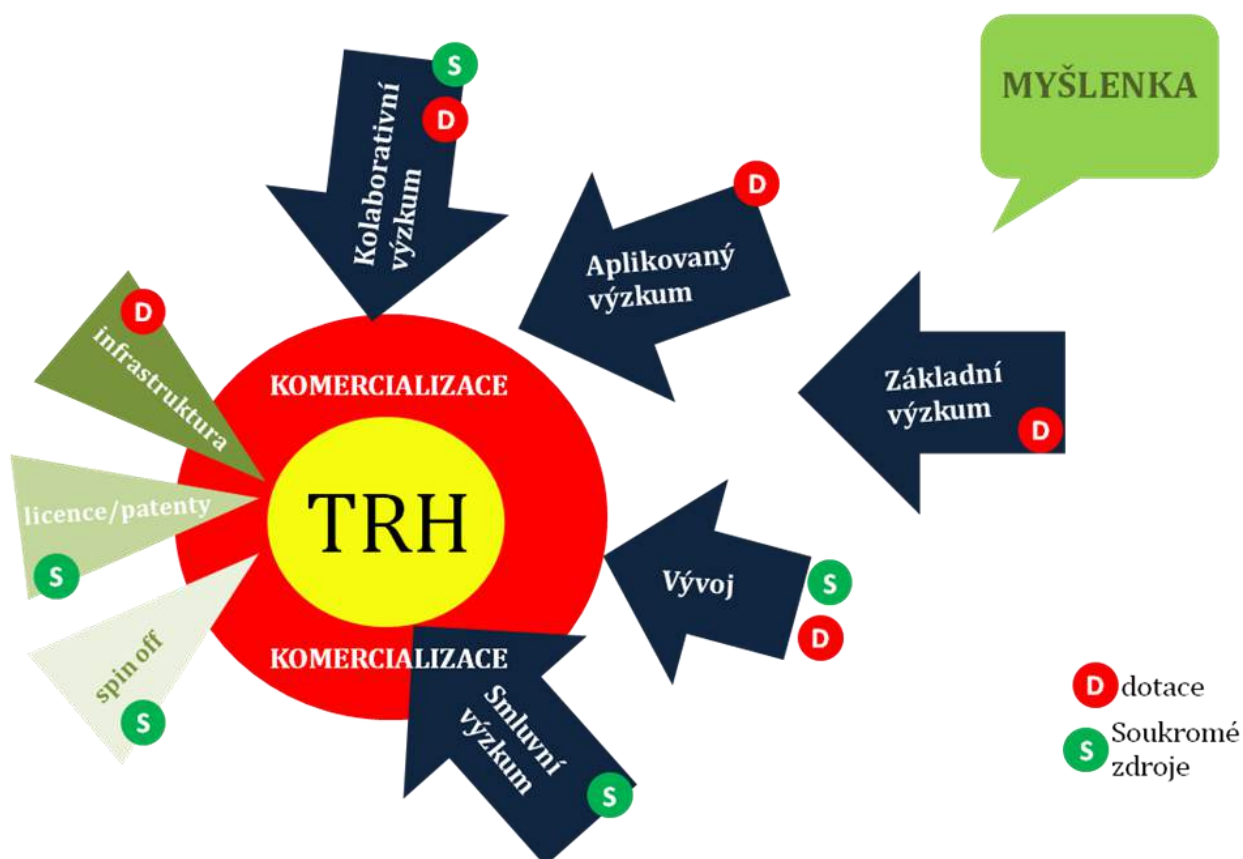
Výzkum a vývoj

- Vlastní výzkum VO (základní a aplikovaný výzkum) – dotace
- Kolaborativní výzkum (spolupráce VO s aplikační/komerční sférou) – dotace, příspěvek komerční sféry
- Výzkum v rámci komerční sféry – dotace, soukromé zdroje
- Smluvní výzkum (výzkum jménem komerční sféry) – soukromé zdroje, daňové úlevy

Komericializace a transfer výsledků v rámci VO

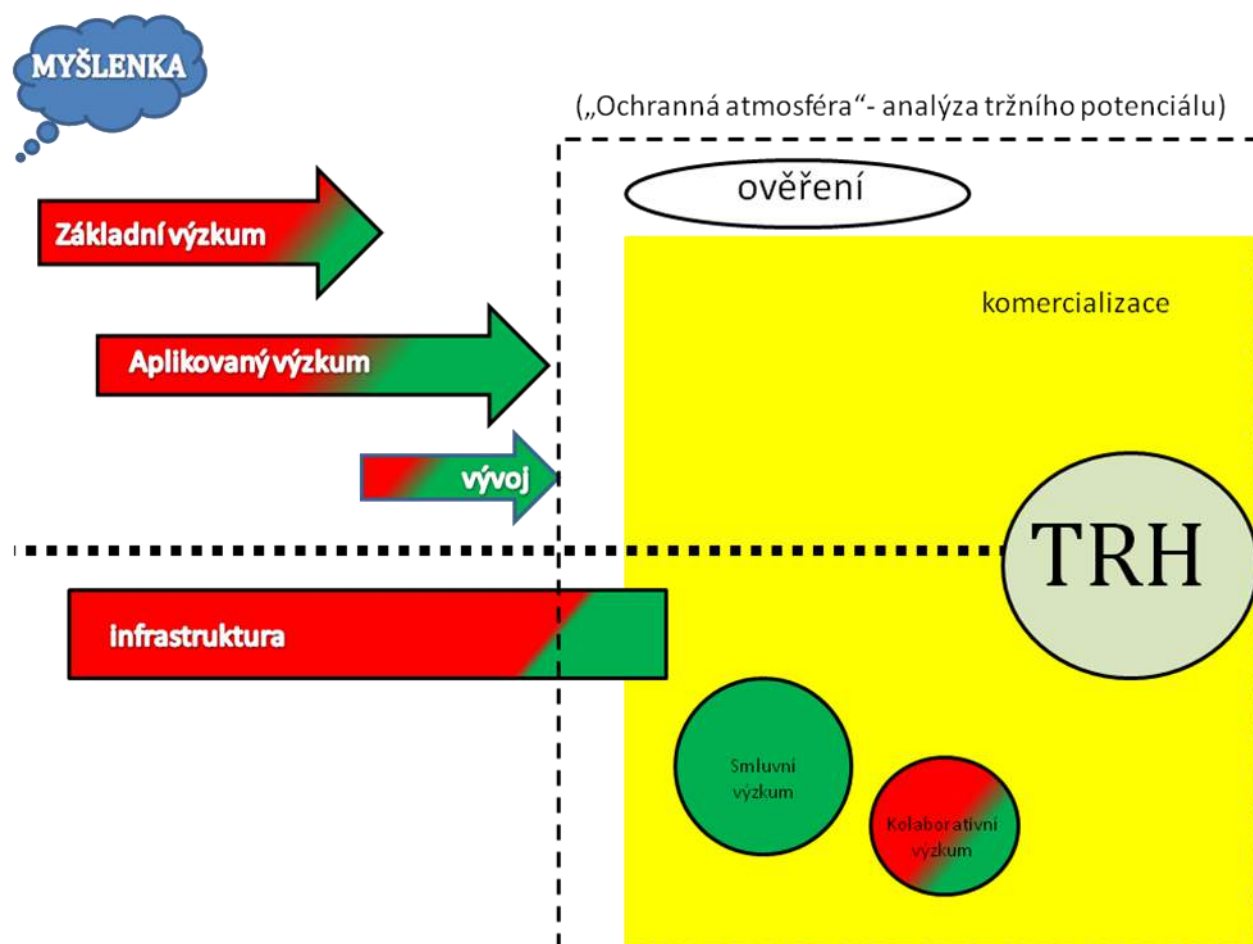
- Infrastruktura pro komercializaci (viz níže) – dotace
- Patenty a licence – soukromé zdroje
- Zakládání spin-off firem – soukromé zdroje (kapitálový vstup)

Obrázek 2.1.2 – Schéma výzkumného procesu a způsob financování

Další varianta pohledu na financování výzkumu a vývoje v jednotlivých fázích je znázorněna na následujícím obrázku 2.1.3. – Fáze VaV a jejich financování.

Obrázek 2.1.3. – Fáze VaV a jejich financování

Šipky označují proces od vznikající myšlenky až po její komercializaci. V celém procesu je významným momentem i přechod od výzkumu a vývoje k samotné komercializaci, což je v obrázku znázorněno „ochrannou atmosférou“. Barva šipek, tedy zelená a červená, označuje zdroje financování jednotlivých prvků celého výzkumného a vývojového procesu. Zelená značí soukromé zdroje a červená zdroje veřejné. Napříč celým procesem je využívána infrastruktura, která je nezbytností ve všech jeho fázích. Obrázek neznázorňuje odlišnosti průběhu výzkumného a vývojového procesu v různých oborech tj. například biotechnologie, nanotechnologie, ICT, atd.

1.2 Legislativní prostředí pro VaV

Legislativa upravující oblast výzkumu a vývoje:

Česká republika

- 218/200 Sb., o rozpočtových pravidlech;
- 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání;
- 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků;
- 111/1998 Sb., o vysokých školách;
- 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích. Pozornost je věnována i veškerým podzákonným a prováděcím předpisům k těmto zákonům.
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- České účetní standardy

Evropská Unie

- Rámec společenství pro veřejnou podporu výzkumu, vývoje a inovací (2006/C 323/01);
- Nařízení ES č. 800/2008 – generální bloková výjimka
- Nařízení upravující Sedmý rámcový program EU a CIP;
- Předpisy upravující oblast strukturálního financování výzkumu a vývoje.
- Příručka FRASCATI 2002 (Frascati manuál – OECD – [www. OECD. ORG/DOCUMENT](http://www.OECD.ORG/DOCUMENT)); je to příručka pro podporu výzkumu a vývoje z prostředků států, jedná se o navržený standardní postup na realizaci přezkumů výzkumů a experimentálního vývoje, určuje co je výzkum a vývoj a jak to poznáme, primárně byl vytvořen pro statistické účely pro zpětnou vazbu na výzkum a vývoj, nyní se používá pro vymezení oblasti výzkumu a vývoje.
- Inovace – OSLO manuál – pokrývá inovace jen v podnikatelském sektoru
- Lidské zdroje – Canberra manuál
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013, Úř. věst. L 347, 20.12.2013, s. 320–469
- Fiche no 29 DRAFT DELEGATED ACT Based on fiches no 10, 11, 17B, 17D, 17F, 17G, 18, 19, 24B, 25 VERSION 1 – 10 DECEMBER 2013
- Fiches related to implementing act related to CPR
- Sdělení Komise o použití článků 87 a 88 Smlouvy o ES na státní podpory ve formě záruk (2008/C 155/02)
- POKYNY SPOLEČENSTVÍ PRO STÁTNÍ PODPORU INVESTIC RIZIKOVÉHO KAPITÁLU DO MALÝCH A STŘEDNÍCH PODNIKŮ (2006/C 194/02)
- (EU) č. 1301/2013 ze dne 17. prosince 2013 o Evropském fondu pro regionální rozvoj, o zvláštních ustanoveních týkajících se cíle Investice pro růst a zaměstnanost a o zrušení nařízení (ES) č. 1080/2006

- Nařízení (EU, EURATOM) č. 966/2012 Evropského parlamentu a Rady ze dne 25. října 2012, kterým se stanoví finanční pravidla o souhrnném rozpočtu Unie a o zrušení nařízení Rady (ES, Euratom) č. 1605/2002, Úř. věst. L 298, 26.10.2012, s. 1–96

1.3 Infrastruktura pro VaVal

Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků rozlišuje infrastrukturu zařízení a podpůrnou činnost VaVal na straně jedné (§2, odst. 2, písm. e)) a tzv. velkou infrastrukturu pro VaVal na straně druhé (§2, odst. 2, písm. f)). Podle tohoto zákona se prvním z těchto pojmů rozumí infrastruktura zařízení nebo podpůrná činnosti VaVal, „která je podporována z veřejných prostředků a která může zahrnovat

1. služby pro výzkum, vývoj a inovace;
2. speciální výzkumná zařízení, včetně jejich pořízení, souvisejících investic a zajištění jejich činnosti, která jsou nezbytná pro část výzkumné a vývojové činnosti a která jsou zřizována výzkumnými organizacemi pro využití pouze jimi samými;
3. systémy pořizování a uchování dat;
4. činnost právnických osob zajišťujících administrativu a financování výzkumu, vývoje a inovací;
5. ověřování výsledků výzkumu a vývoje, zajišťování práv k nim a jejich rozšiřování“¹.

Velkou infrastrukturu pro VaVal pak zákon vymezuje jako „jedinečné výzkumné zařízení, včetně jeho pořízení, souvisejících investic a zajištění jeho činnosti, které je nezbytné pro ucelenou výzkumnou a vývojovou činnost s vysokou finanční a technologickou náročností a které je schvalováno vládou a zřizováno jednou výzkumnou organizací pro využití též dalšími výzkumnými organizacemi“².

Tato analýza se za účelem jednotné terminologie drží názvosloví citovaného zákona. V následujících třech podsekcích proto představujeme konkrétní články infrastruktury VaVal v tomto pořadí: první podsekcce se věnuje velké infrastruktuře; druhá popisuje objekty, které se nacházejí na pomezí dvou zákonem vymezených skupin a poslední analyzuje infrastrukturu zařízení a podpůrnou činnost VaVal. Jinými slovy, sekce 2.3.1 rozebírá činnost **Evropských center excelence a regionálních center vědy a výzkumu**, sekce 2.3.2 analyzuje činnost **vědeckotechnických parků a pracovišť souvisejících s transferem technologií** a sekce 2.3.3. se zabývá **podpůrnými informačními systémy a nástroji podpory VaV** skrze komercializaci jejich výstupů ve smyslu §2, odst. 2, písm. e) bodů 3, 4 a 5 zákona č. 130/2002 Sb.

1.3.1 Centra zaměřená na výzkum

Vytváření kvalitních výzkumných kapacit evropského významu na českém území probíhá v rámci prioritní osy **Evropská centra excelence (dále ECE)** v rámci programu OP VaVpI. Tato centra se

¹ Zákon 130/2002 Sb., §2, odst. 2, písm. e)

² Zákon 130/2002 Sb., §2, odst. 2, písm. f)

zaměřují na teoretický i aplikovaný výzkum. Vědecká a výzkumná činnost v těchto centrech proto často probíhá v zahraniční spolupráci a jedná se tak o způsob zapojení české VaV do evropského systému. Vzhledem k tomu, že OP VaVpl bylo vyhlášeno v roce 2007, nachází se v současné době síť ECE ve stádiu výstavby. V Příloze 2 je uvedena tabulka, která v krátkosti představuje všech 9 realizovaných projektů. Evropskými fondy se tak prostřednictvím ECE proinvestovalo přes 19 mld. korun, veřejné rozpočty se podílely dalšími více než 3 mld.

Regionální centra VaV budovaná v rámci druhé prioritní osy OP VaVpl se zaměřují na prohloubení regionální specializace formou komplementárního výzkumu a zároveň tak i na uplatnitelnost jeho výsledků v praxi. Regionálních center VaV se v České republice vybudovalo 32 o celkových požadovaných nákladech přes 16,3 mld. korun³. Právě díky požadavku na aktivní spolupráci regionálních center s (regionálními) ekonomickými subjekty převažují projekty průmyslového výzkumu a technologií a projekty zemědělské.

1.3.2 Centra pro transfer technologií a komercializaci výsledků VaV

Transfer technologií představuje proces převodu/přenosu znalostí a technologií z výzkumné organizace (tj. místa svého vzniku) do komerční sféry (tj. průmyslové firmy či jiné instituce). Na straně příjemce jsou většinou výrobní podniky, sdílení může probíhat ovšem i s neziskovým sektorem, veřejným sektorem a jinými výzkumnými organizacemi. Předmětem transferu jsou obvykle unikátní znalosti, komplexní studie, know-how, výrobní postupy, patentované technologie apod., vytvořené na základě předchozího výzkumu a vývoje, které mají zároveň předpoklady pro využití v praxi. Transferem technologií je možné získat technologie, kontakty, nové zakázky a finance.

Nedostatek spolupráce mezi výzkumným a aplikačním sektorem představuje největší překážku v aplikaci výsledků VaV a tím pádem i překážku pro vylepšování konkurenceschopnosti České republiky.

V české infrastruktuře transferu technologií a jejich komercializaci identifikujeme 6 služeb (viz další odstavec), z nichž velká část bývá často koncentrována v takzvaných vědeckotechnických parcích nebo při univerzitách. **Vědeckotechnický park (VTP)** představuje podnikatelskou infrastrukturu, která poskytuje prostory a služby firmám se zájmem o inovace. Zakladateli VTP bývají státní i regionální orgány, univerzity, výzkumné a vývojové organizace, soukromé firmy, hospodářské komory apod. Tabulka 4 v Příloze 1 obsahující VTP registrované Společností vědeckotechnických parků ČR ukazuje, že nejčastější právní formou VTP jsou akciové společnosti a společnosti s ručením omezením – obojí přibližně po jedné čtvrtině všech VTP. V případě akciových společností to však nutně neznamená, že je konkrétní VTP takto zapsán v obchodním rejstříku, nýbrž může jít i o park, který není samostatnou právní osobou a jehož jediným zakladatelem a provozovatelem je akciová společnost (např. Vědeckotechnický park Řež provozuje Ústav jaderného výzkumu Řež, a.s.).

Centra pro transfer technologií (CTT) fungují v rámci jednotlivých parků či inkubátorů⁴ anebo jako samostatná oddělení univerzit⁵ či výzkumných institucí. CTT neprovádějí vlastní výzkum ani netestují

³ „Mapa výzkumného a aplikačního potenciálu Česka“, Technologické centrum AV ČR, duben 2011

⁴ například VTP Vysočina, Podnikatelský inkubátor Vsetín

aplikovatelnost jeho výsledků, ale zprostředkovávají informace mezi stranou nabídky výzkumných výstupů a stranou jejich poptávky (například prostřednictvím kvalifikovaného poradenství v oblasti duševního či průmyslového vlastnictví, účasti na školeních a výstavách apod.). Při univerzitách pak činnost CTT vede k tvorbě licencí či spin-off firem. Ve spolupráci s podnikatelskými anděly či později i venture kapitálovými investory mohou CTT také doporučovat projekty inovačních firem českým i zahraničním investorům. Přidanou hodnotou CTT je flexibilní reakce na nároky obou stran a optimalizace přenosu informací. Financování CTT se odvíjí buďto od formy VTP v případě těch, které jsou součástí parků, anebo se řídí univerzitními pravidly v případě přidružení k akademickým institucím.

Podnikatelské inkubátory jsou instituce, které nabízí programy pro úspěšný a zrychlený vývoj začínajících inovačních podnikatelských záměrů. Inkubátory nabízejí těmto firmám zázemí, finanční pomoc (například v podobě dotace na pronájem kancelářských prostor) a řadu dalších služeb pro podporu inovačního podnikání (například administrativní a právní poradenské služby či školení). Součástí činnosti inkubátorů bývá i zprostředkování kontaktu mezi podobnými podnikatelskými subjekty za účelem maximalizace jejich synergie. Ačkoli se aktivity inkubátorů univerzit často překrývají s činností CTT jiných vysokých škol⁶, v obecné rovině inkubátory podporují rozvoj inovačních firem s nedostatečným kapitálem pro uvedení jejich produktů na trh. CTT na rozdíl od inkubátorů kontakt mezi výzkumnou a podnikatelskou firmou teprve zprostředkovávají. Jakmile firma své produkty na trh úspěšně uvede, bývá zpravidla schopná zajistit soukromé financování. Podnikatelské inkubátory jsou zahrnuty v Tabulce 4 v Příloze 1. V naprosté většině případů jsou zakládány ve formě akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným.

1.3.3 Ostatní články infrastruktury

Inovační vouchery (Innovation Vouchers) představují jednorázový grant menšího rozsahu (150 000 Kč) pro nákup služeb a znalostí od jejich poskytovatelů – univerzit. Účelem vouchery není financovat konkrétní projekt v celém jeho rozsahu, nýbrž umožnit inovačním firmám vyzkoušet spolupráci se subjektem výzkumného sektoru.. V České republice funguje tento prvek infrastruktury VaV ve větším měřítku pouze v Jihomoravském kraji. Podle analýzy Jihomoravského inovačního centra⁷ brání větší efektivitě využití tohoto nástroje nepochopení jeho účelu ze strany podnikatelů, kteří jím často částečně financují již rozběhnuté projekty místo navazování a testování kontaktů nových. Jako nástroj krajských institucí jsou inovační vouchery financovány primárně z krajských rozpočtů, v některých oblastech i částečně z regionálních operačních programů.

Zprostředkovatelská setkání (Brokerage Events) představují nástroj k tvorbě nových pracovních partnerství mezi výzkumnou a podnikatelskou sférou napříč Evropou a jejími regiony. Jedná se zpravidla o sektorově zaměřené dvoudenní akce, jejichž součástí jsou jak plenární diskuze a úzce profilované workshopy, tak bilaterální jednání. Ta se zpravidla domlouvají v předstihu elektronicky,

⁵ například Inovacentrum ČVUT, CTT Masarykovy Univerzity

⁶ například Podnikatelský inkubátor Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava a CTT Masarykovy Univerzity

⁷ [http://www.risjmk.cz/userfiles/file/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va%20z%20TP%20VaV%20pracovi%C5%A1%C5%A5%20v%20JMK%20\(2010\).pdf](http://www.risjmk.cz/userfiles/file/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va%20z%20TP%20VaV%20pracovi%C5%A1%C5%A5%20v%20JMK%20(2010).pdf)

na jejichž základě se poté vytvoří rozvrh jednotlivých 30minutových schůzek. Při registraci účastníci vyplňují mj. i svůj profil a za pomoci katalogu konkrétního dvoudenního setkání se pak mohou střetávat i mimo vyhrazený harmonogram.

Klastry (clusters) tvoří propojená síť firem, výzkumných institucí a dalších prvků infrastruktury VaV i ostatních členů produkčního řetězce v rámci jednoho odvětví. Relevantní inovace týkající se daného oboru se implementují napříč klastrem a to za účelem maximálního využití inovací a celkové synergie a minimalizace nákladů. Úzké vazby mezi jednotlivými subjekty klastru následně umožňují celému seskupení získat snadněji a levněji kapitál pro inovační investice. Vytváření klastrů v České republice podporuje CzechInvest a jejich současné rozmístění zachycuje Obrázek 2 v Příloze 1.

1.3.4 Informační systémy

Informační systémy patří do infrastruktur VaV, neboť – podobně jako CTT zprostředkovávají nabídku a poptávku po výstupech VaV – tyto infrastruktury párují nabídku a poptávku po lidských zdrojích ve VaV. Tyto iniciativy jinými slovy jednak informují výzkumníky o volných místech v probíhajících projektech či existujících institucích a pak také pomáhají těmto uchazečům s vyřízením administrativních záležitostí (zejména jedná-li se o vědce ze zemí mimo EU). V neposlední řadě nabízejí rovněž dodatečné financování výzkumných projektů, v jehož rámci podporují konkurenci výzkumných institucí a jejich celoevropskou spolupráci za účelem efektivního vynaložení prostředků.

Orgány Evropské unie v této souvislosti podporují tři hlavní infrastruktury: European Research Area (ERA), Enterprise Europe Network (EEN) a Euraxess. Systém ERA představuje nástroj Evropské Unie pro rozvoj evropské VaV, mezi jehož cíle patří zvýšení konkurenceschopnosti evropských výzkumných organizací prostřednictvím jejich dlouhodobé intenzivní a komplexní spolupráce. Cíle ERA jsou implementovány a realizovány jako součást rámcových programů⁸. EEN slouží jako instrument evropské strategie pro podporu růstu malých a středních podniků (SMEs). Jejím prostřednictvím lze například – podobně jako v případě ERA – čerpat finance na transfer technologií z příslušných evropských programů, na kterých se podílejí i národní ministerstva (v České republice Ministerstvo průmyslu a obchodu). EEN asistuje malým a středním podnikům v identifikaci potenciálu jednotlivých technologií či ve formulování jejich záměrů pro účely spolupráce jak s ostatními malými a středními podniky, tak s výzkumnou sférou. Nad rámec těchto evropských systémů, z nichž například EEN je rozdělena do spolupracujících národních celků⁹, jsou české VaV k dispozici ještě další dva systémy, respektive v Jihomoravském kraji systémy tři: Czelo, NICER a SoMoPro.

Celorepublikový Czech Liaison Office for Research and Development (Czelo) je financovaný MŠMT v rámci programu EUPRO II zaměřeném na podporu infrastruktury mezinárodní spolupráce ve VaV. Kancelář pomáhá prostřednictvím rámcových programů Evropské unie pro výzkum a vývoj úspěšnému zapojení české VaV do evropské výzkumné spolupráce a také zapojení evropských výzkumných organizací do české VaV. Czelo dosahuje tohoto cíle poskytováním potřebných informací

⁸ V minulém programovacím období 2007–2013 se jednalo zejména o Seventh Framework Programme (SP7) a Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP), v současném programovacím období 2014–2020 pak jde o Horizon 2020 a Programme for the Competitiveness of Enterprises and SMEs (COSME)

⁹ viz česká část <http://www.enterprise-europe-network.cz/>

českým výzkumníkům, přípravou jejich setkání s relevantními evropskými orgány a systematickým propagováním české VaV na evropské scéně. Druhým celorepublikovým systémem je Národní informační centrum pro evropský výzkum (NICER)¹⁰. Podobně jako Czero se i NICER zasazuje o podporu účasti českých týmů v evropském výzkumu. Činí tak prostřednictvím spolupráce s příslušnými evropskými (Evropská komise) i národními (MŠMT, Rada pro výzkum, vývoj a inovace, ad.) orgány, informačními dny, školicími programy a poradenskou činností při přípravě projektů. Centrum financuje MŠMT v rámci projektu Czera, jenž podporuje rozvoj existující výzkumné infrastruktury, která je schopná aktivního zapojení ČR do ERA. Jihomoravský South Moravian Programme (SoMoPro) je na druhou stranu grantový program, jenž si klade za cíl přilákat zahraniční vědce do české VaV. Granty jsou kofinancovány z Marie Curie Actions 7. Rámcového programu Evropské komise (SP7). Program se soustředí na oblast Jihomoravského kraje a vzhledem ke svému cíli se v současné podobě nevztahuje ani na české výzkumníky působící v zahraničí, což je nepraktické.

1.4 Analýza využívání služeb infrastruktury pro VaV (TAČR)

Z analýzy dotazníků TAČR z března 2012¹¹ pak vyplývá, že více než polovina českých podniků (52,4 %) nenakupuje služby VaV ve formě know-how nebo technologií. Přesto 30,3 % respondentů této skupiny (tj. 15,9 % celkových respondentů) by s VO rádo spolupracovalo, ale nenašli zatím vhodné partnery. Největší překážkou se jeví „absence vhodného know-how či technologie nebo absence VO v oboru“ (53 % všech odpovědí). Druhým nejčastějším důvodem je pak existence vlastních center VaV. V neposlední řadě ovšem hraje roli i špatná zkušenost s podobnou spoluprací, která spočívá především v nepřipravenosti produktů ke komercializaci a v následné nutnosti dalších investic (pouze 10 % respondentů uvádí, že výsledek projektu byl vždy stejný jako jeho zadání). To následně vede k neúměrně vysokým finančním nárokům VO. Dalším problémem je rozdílný pohled na výsledky projektu, konkrétně malý důraz VO na praktickou uplatnitelnost jejich výsledků na úkor publikačních zájmů. VO si spoluprací s podniky často zajistí financování vlastních aktivit, které pak využívají především k uspokojování svých zájmů. Podle tohoto dotazníku, vyplněného českými podniky, je tedy třeba důvody slabé spolupráce českých ekonomických subjektů s VO hledat na nabídkové straně.

Ze 47,6 % firem, které služby VaV nakupují, využívají tuto možnost nejvíce malé podniky (≤ 50 zaměstnanců), ze kterých 14,3 % využívá spolupráci s VO coby integrální součást strategie vývoje podniku. Nejčastější motivací pro spolupráci s VO je navázání kontaktů pro užší kooperaci (například formou společných projektů). Tento důvod převládá v polovině případů, avšak mezi další silné příčiny spolupráce patří „získání přístupu k technologiím, ke kterým se lze jinak jen těžko dostat“ či ekonomická efektivita relativně k vedení vlastní VaV.

Respondenti si uvědomují potenciál investic do VaV, neboť pouze 6 % všech dotázaných do VaV neinvestovalo (v jakékoli formě, zde se nejedná nutně jen o spolupráci s VO). Více než dvě třetiny respondentů (67,7 %) navíc podpořilo myšlenku match-making burzy pořádané TAČRem. Tento

¹⁰ pro seznam národních kontaktních pracovníků viz <http://www.fp7.cz/cs/narodni-informacni-pracovnici>

¹¹ Petkov, M: “Vyhodnocení dotazníku pro zjištění zkušeností s uplatněním know-how a spolupráce výzkumných organizací a podniků”, březen 2013

poslední bod naznačuje, že inovační vouchery a informační systémy buďto nejsou dostatečné, nenabízejí služby dostatečně šité pro podniky, anebo o nich firmy nevědí.

1.5 Shrnutí kapitoly

Závěrem této kapitoly je možné konstatovat, že infrastruktura VaV v České republice existuje a její rozsah je dostatečný s výjimkou hlavního města Prahy, kde nebylo možno projekty minulých OP realizovat a hlavní město Praha s ohledem na koncentraci vysokoškolského vzdělávání, výzkumu a koncentraci lidských zdrojů zaostává infrastrukturou především v oblasti vysokoškolského výzkumu a související výuky.

Bariéry spolupráce VaV s podnikatelským sektorem nespočívají v neexistenci či nedostatku infrastruktur, nýbrž v následujících dvou oblastech: na straně poptávky po VaV se v České republice setkáváme s omezeným zájmem firem. Tahouny české ekonomiky jsou zpravidla pobočky či dceřiné firmy zahraničních firem, které využívají vlastní výzkumné kapacity mimo Českou republiku. Z toho vyplývá, že firmy, které s českou VaV úžeji spolupracují, se nacházejí většinou na konci produkčního řetězce, kde je již vstup VaV nevýznamný. Na straně nabídky VaV se pak setkáváme s nedostatečnou připraveností vnitřních procedur na univerzitách a ve výzkumných ústavech Akademie věd ČR a to zejména s nedostatkem odborníků pro řízení a implementaci podporných aktivit¹².

2 Přínosy VaVaI pro ekonomiku

2.1 Specifika financování VaVaI

Věda, výzkum a inovace jsou často zařazovány mezi klíčové faktory přispívající k dlouhodobému hospodářskému růstu. A to buď přímo tím, že zvyšují ekonomické výnosy a snižují ekonomické náklady jednotlivých subjektů, tak nepřímo zvyšováním životního standardu občanů dané země¹³.

Jak uvádí Hall a Lerner (2010), že důvodem, proč jsou investice do výzkumu a vývoje v některých ekonomikách nižší než optimální, je skutečnost, že výzkumné organizace nemají dostatečné možnosti zabránit využívání jejich know-how jinými firmami, než které do výzkumu a vývoje investovaly. Společenské výnosy z investic výzkumu a vývoje jsou tedy vyšší než výnosy investic soukromých. Pro ně mají tyto investice nejistou návratnost. To vede k tomu, že některé jejich projekty vzhledem k rizikovitosti neprojdou testem očekávaných výnosů. Nicméně v případě jejich úspěchu znamenají velký soukromý i společenský užitek. To je také důvodem státních intervencí.

Dalším důvodem je tržní selhání na straně získávání kapitálu. Podle Hall a Lerner (2010) se v této oblasti řeší tři základní otázky:

¹² [http://www.risjmk.cz/userfiles/file/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va%20z%20TP%20VaV%20pracovi%C5%A1%C5%A5%20v%20JMK%20\(2010\).pdf](http://www.risjmk.cz/userfiles/file/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1%20zpr%C3%A1va%20z%20TP%20VaV%20pracovi%C5%A1%C5%A5%20v%20JMK%20(2010).pdf)

¹³ Například výkon domácí počítačů se neustále zvyšuje. Prostá obměna vybavení pak nezvyšuje přímo HDP, ale zvyšuje uživatelský komfort.

- asymetrie informací (výzkumník má lepší informace o výzkumném projektu a tudíž poskytovatel kapitálu si tuto nejistotu nechá zaplatit v podobě vyšší požadované výnosnosti z projektu¹⁴)
- morální hazard (manažeři mají jiné zájmy než vlastníci, manažeři mohou chtít větší růst firmy než vyšší výnosy nebo naopak nechtějí financovat rizikové projekty vědy a výzkumu)
- daňové otázky (jakým způsobem je podpořeno financování VaVal)

Financování vědy a výzkumu má navíc svá specifika, neboť většina prostředků je směřována na platy výzkumníků a konečný výstup je s nimi velmi úzce svázán¹⁵. Existují výrazné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi ve formách financování VaV. Například v USA hraje hlavní roli financování přes kapitálové vstupy, v Izraeli to je naopak bankovní a státní financování. V Rakousku funguje pre-seed fond, který na rozdíl od české verze kapitálových vstupů zprostředkovává půjčky (konkrétně se jedná o 30 % příspěvek soukromého sektoru). Ze zkušeností z EIP (Entrepreneurship and Innovation Programme) v Polsku, Bulharsku a na Maltě je patrná malá poptávka po zárukách na investice formou equity nebo kvazi-equity vstupu do malých a středních podniků. Kapitálový vstup má v těchto zemích jasný pozitivní vliv na dostupnost dalšího úvěru.

Studie OECD (2012) zkoumala časové hledisko státních podpor financování VaVal. Z ní vyplývá, že se státy OECD v posledních 10 letech více přeorientovaly na podporu malých a středních firem. Začínají se také používat více nefinanční nástroje, i když ty finanční stále tvoří ¾ podpory. Objevuje se posun k nepřímé podpoře prostřednictvím daňových nástrojů. Zřejmě je také častější použití nástrojů zaměřených na konkurenceschopnost. V budoucnu se také více států bude orientovat na poptávkovou stranu.

2.2 Ekonomické dopady VaVal

Analýza ekonomický dopadů výdajů na VaVal (respektive státní podpory) není triviální záležitostí. Jak je uvedeno v předchozím textu, VaVal je specifickou oblastí ekonomiky. Analýza dopadů tedy není z hlediska kvantifikace snadná. Objevuje se zde řada (pozitivních) externalit, výrazné časové zpoždění výsledků od počáteční investice a specifikem je také forma výstupů, která je často nehmotné povahy (poznatky, publikace, analýzy).

Griffith a spol. (2004) zkoumali vliv výdajů do VaV v případě 12 vybraných států OECD. Došli přitom k závěrům, že VaV stimulují růst přímo přes inovace a nepřímo přes technologický transfer. Výdaje na VaV navíc vedou ke konvergenci sledovaných zemí. Autoři přitom upozorňují, že práce analyzující dopad VaV v případě USA nejsou příliš vypovídající, neboť jsou Spojené státy technologickým lídrem v řadě odvětví a významnost VaV tedy mohou podceňovat (nedochází tam k tak razantnímu nárůstu pozitivních efektů při dalším růstu výdajů do VaV).

Autoři také dospěli k tomu, že existují výrazná nerovnováha tzv. spill-overs na globální úrovni. Jinými slovy technologický pokrok ve vyspělých zemích má pozitivní dopady také na méně vyspělé země.

¹⁴ To může vést k tomu, že pak výzkumníci nabízejí pouze rizikovější projekty, které jsou schopny dosáhnout vyšších výnosů, ale za cenu zvýšeného rizika.

¹⁵ V některých státech i právně – dosažený výstup výzkumu je duševním vlastnictvím konkrétní osoby, výzkumníka.

Autoři si přitom kladou otázku, proč méně vyspělé země neinvestují více do VaV, jelikož v jejich případě jsou společenské výnosy vyšší než u technologicky vyspělých zemí. Důvodem může být zohlednění pouze privátních výnosů, které ale není možné vlivem nerozvinutosti finančního trhu a špatné vládní regulaci efektivně dosahovat.

Jak uvádí Ramlogan a Rigby (2012), dopady vědeckých programů bývají často hodnoceny dle tržeb firem, zaměstnanosti a občas exportního výkonu. V menším počtu pak dle počtu patentů. Evaluační schémata se nicméně nezaměřují na širší makroekonomické dopady. Je třeba se v tomto kontextu také zabírat problematikou adicionality, čili aby státní podpora nevytěsňovala jiné soukromé či veřejné investice.

Dopady na ekonomiku můžeme rozčlenit podle dvou hledisek. Prvním je hledisko financí. V tomto kontextu dopady členíme na:

- finanční (např. zvýšení tržeb firem, zvyšování platů zaměstnanců)
- nefinanční (např. zvýšení zaměstnanosti, spolupráce firem a výzkumných organizací)

Druhým hlediskem je členění dle způsobu dopadů:

- přímé (výstupy ve formě patentů, licencí, přímé zvýšení zaměstnanosti, vývoj konkrétní produktu/služby)
- nepřímé (neboli spill-overs, vytvoření nového oboru podnikání, dodatečná zaměstnanost, snížení nákladů v jiných odvětvích, sdílení znalostí)

Pro přímé vyčíslení dopadů výdajů na VaVaI stojíme před problémem kvantifikace výnosů VaVaI. Shrnutí možných přístupů popisuje například Kalapoš (2010), který popisuje následující metody, jak ke kvantifikaci dospět¹⁶:

- preferenční modely – zjišťování ocenění pomocí dotazníků (ochota platit = willingness to pay (WTP) a ochota přijmout kompenzace = willingness to accept (WTA))
- tržní metody (přímé nejsou často možné, nepřímé metody – využití analogických trhů, metoda trade off, metoda polotovarů, metoda cestovních nákladů, metoda zábranných nákladů, metoda hedonické ceny, metoda majetkové hodnoty)
- expertní metody (expertní posudky, benchmarking, sekundární zdroje dat, bibliometrická metoda)

Některé z těchto metod lze využít při odhadu finančního dopadu konkrétního vědeckého výstupu (například analýzou alternativního trhu), a postupnou agregací dospět k makroekonomickým dopadům. Některé z metod jsou nicméně arbitrární (například bibliometrická metoda), což vede k tomu, že hodnota finančního dopadu je určena spíše k ocenění daného výstupu než jako prostředek k odhadu makroekonomických dopadů. Podobný přístup je uveden také v dokumentu Background Methodology for Preparing Feasibility and Cost-Benefit Analysis of R&D Projects in Czech Republic supported by the Cohesion Fund and European Regional Development Fund in 2007–2013. Zde je také arbitrárně určena hodnota daného konkrétního výstupu:

¹⁶ Podrobnější popis je uveden v Příloze.

- počet magisterských a doktorandských studentů (ocenění dle přírůstku průměrné mzdy absolventa Mgr. a PhD. studia)
- objem smluvního výzkumu, objem mezinárodních grantů a objem finančních prostředků z veřejných zdrojů (pevně stanovené ohodnocení, například u národních grantů 1 Kč = 1 Kč výstupu, u mezinárodních 1 Kč = 2 Kč)
- počet projektů vztahujících se na sféru aplikace
- počet studentů využívajících infrastrukturu (hodnocení dle úspor pro vzdělávací systém, cca 50 000 Kč na jednoho studenta)
- počet nově vytvořených míst pro nevýzkumné pracovníky, pro výzkumníky a pro výzkumníky pod 35 let (60 až 314 tisíc Kč ročně)
- rekonstruované, rozšířené a nově vytvořené kapacity, které jsou energeticky efektivní

Opět se tedy jedná o přístup zaměřený primárně pro evaluaci výstupů VaVaI, a neslouží tedy primárně k makroekonomickému hodnocení. Výše uvedené metody nicméně použijeme jako částečné vodítko při způsobu této kvantifikace.

2.3 Kvantifikace dopadů výdajů do VaVaI

Účelem této analýzy není primárně ocenění makroekonomických dopadů výdajů na VaV. Proto zde ani nebude vytvářen složitý dynamický model s řadou proměnných. Pro odhad dopadů do HDP bude využito oborových multiplikátorů, pro odhad dopadu do zaměstnanosti je inspirací metodika Jaspers, a pro odhad dopadů do státního rozpočtu je využit propočet přes snížení výdajů vlivem poklesu nezaměstnanosti a zvýšení daňových příjmů za konstantních podmínek. Následující podkapitoly uvádějí bližší kvantifikaci dopadů výdajů do VaVaI.

2.3.1 Dopady na HDP

Pro odhad dopadů do hrubého domácího produktu je využito hodnoty oborových multiplikátorů, které sestavuje Český statistický úřad (ČSÚ). Z hlediska VaVaI se dají dle klasifikace využít tři z těchto multiplikátorů:

Vybrané oborové multiplikátory ČSÚ

CZ-CPA komodity	Název	Oborový multiplikátor
74	Ostatní odborné, vědecké a techn. služby	1,595202
85	Služby v oblasti vzdělávání	1,355521
72	Výzkum a vývoj	1,021294

Zdroj: Zámečník (2012)

Jak je vidět, všechny skupiny mají multiplikátor vyšší než 1, tedy výdaje směřované do této oblasti mají přímý dopad na HDP větší, než počáteční investice. Rozpočet na rok 2013 počítá s výdaji na vědu a výzkum ve výši 26,1 miliardy korun. Pozitivní dopad je tedy 26,6 mld. Kč až 41,6 mld. Kč (ve vazbě na multiplikátor). Celkové výdaje (soukromé, veřejné i zahraniční) činily dle Národního programu reforem 2013 v roce 2011 celkem 1,86 % HDP, tedy dpočtem 71,1 miliardy korun. Pozitivní dopad výdajů na VaV je tedy 72,6 až 113 mld. Kč ročně.

2.3.2 Dopady na (ne)zaměstnanost

Pro odhady dopadů výdajů na VaVal do oblasti zaměstnanosti je použito údajů ČSÚ ohledně klasifikace zaměstnanců dle odvětví (CZ-NACE). Této oblasti nejvíce odpovídá kategorie „M – Profesní, vědecké a technické činnosti“. V roce 2011 v této kategorii bylo zaměstnáno 147,9 tisíc lidí. Dá se předpokládat, že tato zaměstnanost je generována právě výdaji (veřejnými, soukromými a zahraničními) do VaVal.

Průměrná mzda v této kategorii činí 32.344 Kč měsíčně (průměrná mzda ve všech kategoriích činila 24.439 Kč). Ročně tedy výdaje do VaVal generují dodatečný příjem zaměstnanců ve výši 14,0 miliard korun ročně. Pokud využijeme zjednodušený předpoklad konstantní fyzické náročnosti jednotlivých kategorií a využijeme výše uvedené multiplikátory, tak můžeme odhadnout, že výdaje do VaVal generují dodatečnou zaměstnanost 3,1 až 88,1 tisíc pracovních míst a přímou zaměstnanost 147,9 tisíc lidí.

2.3.3 Dopady do státního rozpočtu

V poslední části kvantifikace dopadů výdajů VaVal jsou odhadovány čisté finanční dopady státních (nikoliv celkový výdajů) výdajů do VaVal. Rozpočet na rok 2013 počítá se státními výdaji 26,1 miliardy korun. Pokud budeme předpokládat, že poměrově odpovídá těmto výdajům i dopad na zaměstnanost, tak státní výdaje do VaVal¹⁷ vygenerují 55,4 až 88,6 tisíc pracovních míst. Pokud se předpokládají náklady na jednoho nezaměstnaného 120 tisíc korun ročně, tak roční úspora činí 6,6 až 10,6 miliardy korun¹⁸

Výdaje do VaVal ale samozřejmě také generují příjmy do rozpočtu v podobě dodatečných daňových zdrojů. Pokud budeme předpokládat daňovou kvótu ve výši 35,5 procenta¹⁹, která nám již zohlední i vyšší příjmy zaměstnanců v oblasti VaVal (viz výše), tak dodatečný příjem do rozpočtu činí dle výše uvedených multiplikátorů 9,4 až 14,8 miliardy korun.

Celkový dopad do státního rozpočtu tedy činí 16,0 až 25,4 miliardy korun. Po zohlednění výdajů na VaVal činí čistý přímý dopad –10,1 až –0,7 miliardy korun ročně.

¹⁷ Budeme předpokládat podíl státních výdajů na celkových výdajích do VaVal ve výši 36,7 %.

¹⁸ námitkou by bylo, že výzkumník bez zaměstnání v daném oboru by pravděpodobně nebyl nezaměstnaný, ale byl by zaměstnán v jiném oboru. Nicméně budeme předpokládat, že by v takovém případě z trhu práce vytlačil jiného zaměstnance.

¹⁹ Dle Návrhu státního rozpočtu na rok 2013.

2.4 Shrnutí kapitoly

Podle výsledků zhodnocení dopadů do státního rozpočtu v záporných hodnotách do 10 miliard korun ročně by se mohlo zdát, že státní výdaje do VaVaI jsou neefektivní. Tyto odhady nicméně nezohledňují nefinanční, dlouhodobé a nepřímé benefity, které z podpory VaVaI souvisí. Už jenom časové hledisko může způsobit to, že dnešní výdaje se ve skutečnosti neprojeví v letošních příjmech, ale v příjmech až za mnoho let²⁰. Propočet také nezohledňuje evropské prostředky, které zvyšují pákový efekt pro příjmy (ať už přímé či nepřímé).

V kontextu studie o finančních nástrojích je také velmi podstatné zmínit, že současný systém postavený prakticky pouze na dotacích pracuje s multiplikátory do 1,6, nicméně jiné finanční nástroje mají multiplikátor mnohem vyšší. Jak uvádíme v jiné části této analýzy, tak v případě kapitálového vstupu státu se jedná o multiplikátor až 3,4, v případě garančních nástrojů dokonce až 7,5. Zvýšení efektivity poskytované státní podpory VaVaI bude znamenat také prohloubení nepřímé podpory prostřednictvím rozšíření daňových odpočtů na nakupovaný výzkum a vývoj od vysokých škol a výzkumných organizací od začátku roku 2014.

Celkově lze tedy shrnout, že čistý přímý a okamžitý dopad do rozpočtu v podobě 2/3 (pesimistická varianta) až 1/1 (optimistická varianta) státních výdajů je velmi slušný výsledek s ohledem na výše zmíněné nepřímé a nefinanční dopady. Zavedením dalších finančních nástrojů dojde ke zvýšení ekonomických multiplikátorů, a tudíž lze očekávat, že by se v takovém případě návratnost státních výdajů do VaV již v krátkodobém horizontu dostala do kladných hodnot. Z hlediska dopadů do HDP a (ne)zaměstnanosti lze shrnout, že dopad je již v okamžitých důsledcích pozitivní.

3 Analýza strany nabídky

Strana nabídky v inovačním procesu zahrnuje mimo různých finančních nástrojů zejména vznik výsledků výzkumu a vývoje využitelných v aplikační sféře. Jak konstatovala řada analýz, mezi posledními Individuální projekt národní Audit, který byl řešen na MŠMT v rámci projektu OP VK, patří tato oblast mezi výrazné slabiny ČR omezující ekonomický a sociální rozvoj. Vzhledem k tomu, že průzkum, který si nechala udělat Technologická agentura ČR (více viz kapitola 5.2), ukázal, že u nás neexistuje obecně využitelná analýza popisující současný stav nabídkové strany inovačního systému (je potřeba ji provést), věnujeme se dále jen finančním nástrojům, které lze v této oblasti využít.

3.1 Zdroje pro finanční nástroje

Zdroje, které lze využívat v oblasti VaVaI jsou následující a na některé z nich upozorňuje i obrázek 2.1.2.

Jde v první řadě o veřejné zdroje, které jsou nabízeny ze státního rozpočtu České republiky nebo územně samosprávných celků, které je mají ve svém rozpočtu a jsou určené pro kapitolu VaV. Dále se

²⁰ Vzhledem k rostoucím státním výdajům do VaVaI v posledních letech lze tedy předpokládat, že výsledek zohledňující tento faktor by byl pozitivnější.

jedná o zdroje plynoucí z fondů Evropské unie. Počítat lze i s mezinárodními programy realizovanými a financovanými ze zdrojů mimo EU.

Dalším zdrojem je komerční sféra, kde jsou nabízeny soukromé zdroje. Tyto zdroje směřují do konkrétních projektů, které komerční sféra ve spolupráci se sférou výzkumnou realizuje. Může též nastat situace, kdy budou zdroje veřejné a soukromé kombinovány a budou používány společně (například formou obrátkového mechanismu).

3.1.1 Veřejné zdroje a zdroje EU

Grantová agentura ČR (GAČR) financuje základní výzkum, jehož témata si žadatelé o grant volí sami. GAČR uděluje granty pěti typů: standardní, postdoktorské (do 35 let), pro doktorské týmy, mezinárodní a bilaterální. Úkolem GAČR je udělit granty nejlepším projektům ze všech vědních oborů, a to na základě veřejné soutěže, která je vyhlašována každoročně.

Technologická agentura ČR (TAČR, www.tacr.cz) financuje projekty aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Jedním z hlavních cílů TAČR je podpora spolupráce mezi výzkumnými organizacemi a podnikatelskou sférou.

Ministerstva České republiky disponují vlastními programy na podporu vědecko-výzkumných aktivit a vyhlašují pravidelně veřejné soutěže na podávání návrhů výzkumných projektů.

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) zajišťuje institucionální financování veřejných vysokých škol a podporuje mezinárodní spolupráci ve vědě a výzkumu formou bilaterálních či mnohostranných projektů spolupráce.
- Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) financuje průmyslový výzkum a mezinárodní spolupráci v oblasti průmyslového výzkumu.
- Ministerstvo vnitra (MV) podporuje bezpečnostní výzkum,
- Ministerstvo obrany (MO) se zaměřuje na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti obrany,
- Ministerstvo zdravotnictví (MZ) podporuje oblast zdravotnického aplikovaného výzkumu,
- Ministerstvo zemědělství (Mze) zajišťuje podporu zemědělského aplikovaného výzkumu a
- Ministerstvo kultury (MK) disponuje rozpočtem na aplikovaný výzkum národní a kulturní identity.

7. rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj (7th Framework Programme, FP7, 7. RP) je klíčovým nástrojem Evropské unie pro financování výzkumu a vývoje. Jeho rozpočet v letech 2007 až 2013 činí 54 miliard EUR. 7. RP není členěný podle tradičních výzkumných disciplín, ale podle aktuálních cílů výzkumu. Silný důraz je kladen na mezinárodní spolupráci a vysokou kvalitu realizovaného výzkumu.

7. RP se skládá ze čtyř specifických programů podporujících

- mezinárodní spolupráci při řešení témat stanovených podle priorit a potřeb evropské společnosti a průmyslu (program „Spolupráce“),
- základní výzkum bez omezení tematiky (program „Myšlenky“),
- rozvoj lidských zdrojů ve všech vědních oborech (program „Lidé“),

- tvorbu nových a podporu existujících výzkumných kapacit a výzkumu ve prospěch malých a středních podniků (program „Kapacity“) a z pátého specifického programu jaderného výzkumu.

Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace (Competitiveness and Innovation Framework Programme, CIP) je zaměřeným na podporu inovací včetně ekoinovací, podnikání, informačních a komunikačních technologií a energetiky. Rozpočet programu CIP na programovací období 2007 až 2013 činí 3.6 miliard EUR. Program je zaměřen především na podporu malých a středních podniků, kterým je určeno 60 % celkového rozpočtu.

CIP je společným rámcem pro 3 specifické podprogramy:

- Program podnikání a inovace,
- Program podpory politiky ICT a
- Program inteligentní energie pro Evropu.

COST (European Cooperation in the field of Scientific and Technical Research) je program mnohostranné mezinárodní spolupráce, který podporuje vědeckou spolupráci ve vědeckém a technickém výzkumu se zaměřením na základní a aplikovaný výzkum. Program zajišťuje koordinaci výzkumu formou tzv. sladěných evropských akcí. Členy programu jsou jednotlivé státy, nikoliv instituce. Výzkumné aktivity řešené v rámci programu COST jsou financovány zásadně z národních zdrojů. Finanční prostředky na řešení projektů COST jsou rozdělovány odborem pro mezinárodní spolupráci ve výzkumu a vývoji MŠMT na základě veřejné soutěže a doporučení Poradního výboru COST v ČR.

EUREKA je jedním z nástrojů evropské strategie a spolupráce v oblasti aplikovaného a průmyslového výzkumu a inovačních aktivit. Cílem programu EUREKA je podporovat mezinárodní spolupráci mezi evropskými průmyslovými podniky, výzkumnými ústavy a vysokými školami a vytvářet tak podmínky pro zvyšování výkonnosti a konkurenceschopnosti evropského průmyslu a rozvoj jeho společné infrastruktury.

Projekty programu EUREKA jsou orientovány na oblasti soukromého i veřejného sektoru. Jejich výstupem mohou být nové špičkové výrobky, technologie nebo služby. Účelová podpora českým řešitelům je poskytována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy formou grantu.

EUROSTARS je zaměřen na podporu výzkumu a vývoje malých a středních podniků (MSP). Projekty je možné podávat na libovolné téma. Podmínkou je uvedení nového produktu, technologie, nebo služby na trh do dvou let po skončení projektu. Účelová podpora českým řešitelům je poskytována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy formou grantu.

3.1.2 Komerční zdroje financování VaVaI

Pro rozvoj inovačních podniků a podporu jednotlivých typů inovací je zapotřebí investovat dostatečné množství finančních prostředků. Většinou jich je potřeba větší množství na začátku podnikání nebo při větším rozsahu inovací. Pokud nejsou vhodné žádné národní programy ani zdroje z Evropské unie, tak přijdou na řadu komerční zdroje financování. Jejich členění a detailní popis je uveden v této podkapitole.

Dělení finančních zdrojů dle původu:

- Financování bankovními produkty (kontokorent, úvěr, leasing)
- Financování alternativními zdroji (business angels, venture kapitál, private equity)

Dělení finančních zdrojů dle životní fáze podniku:

Obrázek 4.1.3 – Financování firem dle životní fáze

FFF (rodina, přátelé a blázni, z angl. family, friends, fools)

V době, kdy firma vzniká a není možné doložit její historii, tak neexistuje většinou jiná možnost, než získat peníze na rozvoj ze své kapsy, úspor rodiny, přátel nebo od „bláznů“, kteří stejně jako zakladatelé věří jejich projektu. Rodina, přátelé či blázni (angl. family, friends, fools – FFF) jsou nejbližším zdrojem, ale je důležité vědět, že většinou nepatří mezi profesionální investory. Nebudou rozumět podnikání a neposkytnou podnikateli své služby v době, kdy je potřebuje.

Příbuzní a známí většinou poskytují krátkodobé financování rozjezdu firmy formou půjčky a v případě úspěchu navazují na toto financování další zdroje. Méně často jsou tyto finanční prostředky poskytovány výměnou za podíl na základním jmění firmy. Poskytovatelé jiných zdrojů dokonce někdy považují předchozí financování firmy příbuznými či známými za důležitý důkaz důvěryhodnosti a schopnosti přesvědčit o záměru své blízké.

Známi a příbuzní mají zpravidla důležité informace, ze kterých usoudí, jak je podnikatel spolehlivý, čeho je schopen dosáhnout a co zrealizovat a zda jeho kompetence mohou stačit na úspěšnou realizaci nápadu. Tyto skutečnosti musí neznámí investoři či banky nákladně a s nejistým výsledkem zjišťovat a proto bývají k začínajícím podnikatelům nedůvěřiví.

Naopak hlavní nevýhoda zdrojů od příbuzných a známých souvisí s možným neúspěchem začínajícího podnikání. Další nevýhodou bývá, že příbuzní či přátelé obvykle nejsou schopni přinést podnikání nefinanční přínosy, které obvykle nabízejí profesionální poskytovatelé kapitálu. Nejde jen o průběžný mentoring, poskytování cenných kontaktů či pomoc s rozvojem podniku v průběhu podnikání. Klíčová je také samotná kontrola podnikatelského záměru ze strany poskytovatele prostředků a validace nápadu při počátečním vyjednávání.

Podnikatelský anděl (z anglického originálu Business angel)

Jakmile je firma „nastartovaná“ a nestačí již zdroje z vlastní kapsy nebo kapes nejbližších a začíná období dalšího rozvoje, tak je nutné hledat další zdroje. Mezi vhodné finanční zdroje v tomto stádiu patří jeden nebo více podnikatelských andělů.

Podnikatelští andělé (nebo také byznys angels, z anglického pojmu „business angels“) patří do skupiny investorů, kteří vstupují do rané fáze podniku a pomohou s prvními kroky ve světě podnikání. Podnikatelský anděl je movitá fyzická osoba, která investuje svoje vlastní prostředky do začínajícího podniku s vysokým potenciálem růstu a výměnou za svou investici požaduje podíl ve firmě. Zároveň také nabízí svoje zkušenosti v řízení firmy a svůj soukromý seznam důležitých kontaktů.

Investice podnikatelského anděla patří tedy do skupiny investic, kdy kromě finančních prostředků dochází k předání zkušeností, kontaktů. Jde o velmi rizikovou investici a investoři typu podnikatelských andělů si toto riziko ošetřují tím způsobem, že investují do více projektů menší objemy peněz. Očekává, že za peníze ve firmě získají podíl a návratnost jejich investice bude vysoká. Nevýhodou pro všechny firmy, které hledají finance pro rané fáze životního cyklu, může být i to, že formální seznamy podnikatelských andělů nejsou obvykle k dispozici.

V mnoha případech se podnikatelští andělé sdružují do sítí a ty pak investují společně do jednotlivých projektů. Síť business angels jsou vytvářeny s cílem efektivnějšího přístupu k informacím a racionálnějšího investování kapitálu. V České republice vznikly v minulosti ze soukromé iniciativy 4 sítě (Angel Investor Association, Central Europe Angel Club, Business Angels Czech, Business Angels Network), které se firmám zajímajícím se o využití finančních prostředků business angels (BA) investorů pokoušely nabízet zprostředkování kontaktu na své členy a také služby spojené s přípravou projektu pro vstup dané investice. Jejich činnost však nebyla příliš úspěšná a sítě většinou již zanikly nebo se transformovaly na poskytovatele jiných služeb.

Rizikový kapitál (nebo také venture kapitál či private equity)

Rizikový kapitál je nejvhodnějším zdrojem pro financování inovativních projektů a podniků s potenciálem rychlého růstu. Anglický pojem private equity (někdy také překládáno jako soukromý kapitál) znamená střednědobé až dlouhodobé financování poskytované za získání podílu na základním kapitálu podniků, jejichž akcie nejsou obchodovány na burze. Investuje se do firem, které mají potenciál pro tvorbu hodnoty a růst tržního podílu a jejichž záměrem je vyrábět a nabízet vysoce inovativní produkt, proces či technologii.

V různých textech věnovaných alternativním zdrojům financování se většinou setkáváme s mnoha vysvětlením pojmu rizikový kapitál, které s detailním popisem citujeme níže:

- private equity
- rizikový kapitál
- venture kapitál (venture capital)
- rozvojový kapitál

Všechny výše uvedené pojmy znamenají investici do společnosti, za kterou investor získá podíl na základním kapitálu. V Evropě je běžné, že se pojem „private equity“ považuje za investice do již etablovaných firem v pozdější fázi jejich vývoje. Tyto investice v pozdější fázi jsou někdy všeobecně nazývány jako „odkupy“ (z anglického pojmu „buyouts“). Pojmem „venture capital“ je označována investice v ranější fázi životního cyklu společnosti. Většinou jde o společnosti, které potřebují financovat svoji expanzi.

Rozvojový kapitál je potom český výraz, který se používá pro informování o private equity v (českém či evropském) pojetí. Tedy jako investice do firem s delší historií. Rizikový kapitál lze chápat jako název celé množiny investování formou kapitálového vstupu. Pod tento název se tedy může skrýt investice do začínajících firem (start-up), ale i do předstartovní fáze (tzv. seed capital), případně investice do firem s historií (buyouts).

Mezzaninové financování

Mezaninové financování (nazývané také kvazi-vlastní kapitál) je poskytováno většinou ve formě takzvaného podřízeného dluhu, tedy dluhu se zástavním právem na akcie nebo obchodní podíl. Další možnou variantou je forma splatitelných prioritních akcií.

Tato forma financování je v rizikovosti někde mezi financování rizikovým kapitálem a bankovním úvěrem. Používá se hlavně pro získávání finančních prostředků v případech, kdy již běžné financování za pomoci klasického úvěru není z důvodu vyššího rizika dostupné. K tomu dochází v různých situacích, například v době výraznější expanze firmy, při financování akvizice, převodu vlastnictví společností nebo při finančních restrukturalizacích předlužených podniků.

Pokud totiž dojde z jakéhokoliv důvodu k neúspěchu financovaného projektu, mohou být požadavky investorů, kteří svůj kapitál na projekt poskytli, uspokojeny. K uspokojení nároků investorů dochází sice až po vypořádání bankovních úvěrů, ale před plněním nároků akcionářů.

Výše kapitálu, který bývá v tomto případě poskytnut, se pohybuje v celkem vysokých částkách. Obvykle jsou to řádově částky několika desítek miliónů korun a více. Tohoto typu financování zatím nejvíce využívají větší a velké podniky. Menší podniky se k těmto finančním prostředkům dostávají zatím jen ve vzácných případech.

Výhodou této formy financování je přizpůsobení produktu klientovým požadavkům. Jde o stabilní finanční instrument a při jeho použití neztrácí podnikatel kontrolu nad svou firmou. Další výhodou je to, že je možné jej získat i v době, kdy klasický bankovní úvěr pro firmu není dosažitelný. V porovnání s bankovními produkty je tento druh financování méně restriktivní a jistina dluhu se většinou splatí na konci splatnosti úvěru jednorázově.

Banka

V případě, že se firma nachází ve stabilní situaci, prokazuje zajímavé tržby, které svědčí o úspěchu produktu či služby a její růst do budoucna je také prokazatelný, tak patří k vhodným kandidátům pro získání bankovního financování. Zda podnik využije bankovní zdroje, a jakou variantu z nich zvolí, je součástí finančního plánování. V době, kdy se firma rozhoduje o dodatečném financování, by tedy měla následovat rychlá analýza situace, ve které se firma nachází a do které by se chtěla dostat. Toto krátké zhodnocení pomůže lépe objasnit druh bankovního financování, které se k aktuálnímu financování hodí. Hlavním úkolem finančního plánování je vybrat takové nástroje financování, které budou ekonomicky nejvýhodnější a zkoordinovat budoucí peněžní toky takovým způsobem, aby dosažená likvidita nebyla ani příliš nízká, ani příliš vysoká.

V rámci analýzy by si firma měla zodpovědět na několik důležitých otázek, které pomohou nasměrovat další kroky při výběru konkrétního produktu. Tyto otázky jsou vybrány z publikace „Úvod do podnikového hospodářství“ od autorské dvojice Günter Wöhe – Eva Kislingerová.

- Má být využito dlouhodobé, nebo krátkodobé financování?
- Má být vnější financování realizováno jako vlastní nebo cizí financování?
- Do jaké míry může být potřeba kapitálu pokryta z prostředků vnitřního financování?

Tyto otázky a zejména odpovědi na ně pomohou firmě zjistit, zda nepřekračuje základní pravidla finanční rovnováhy a zda se firma nedostane do potíží, například kvůli neschopnosti splácet své závazky z důvodu vysoké zadluženosti. Vhodnou formou financování lze minimalizovat náklady financování, a tím přispívat k maximalizaci zisku.

Dalším krokem by měl být jednoduchý screening webových stránek největších (nebo preferovaných) finančních ústavů a příprava aktuálního přehledu produktů a podmínek k jejich získání. Firma by měla být aktivní a oslovit vždy více bank najednou. Následovat bude osobní setkání s vybranými institucemi a vyžádání detailních informací o preferovaném produktu. Na českém trhu působí mnoho bankovních ústavů, které nabízejí většinou své služby mimo jiné i malým a středním podnikům. Jejich nabídka je rozmanitá a získat můžeme až 80 různých úvěrových produktů, počínaje kontokorentem až po specializované úvěry šité na míru. Většina bank nabízí varianty, které se sice na první pohled liší, ale jejich podstata je podobná.

Mezi oblíbené a využívané produkty bank patří:

- kontokorentní úvěr
- provozní úvěr
- investiční úvěr
- hypotéka
- zvýhodněné úvěry od Českomoravské záruční a rozvojové banky
- leasing
- faktoring
- forfaiting
- pojištění

Banky mají v případě žádosti o jejich produkty schválené postupy, které je pro zaručení úspěchu při získání finančních prostředků nutno dodržet:

T A Č R

- vyplnění žádosti a předložení požadovaných dokumentů
- bankou provedená analýza dodaných dokumentů
- schválení v případě splnění požadovaných podmínek
- příprava smluvní dokumentace a podpis
- čerpání úvěru či jiného bankovního produktu

IPO, akvizice

IPO znamená Initial Public Offering, což je v českém jazyce první veřejná nabídka akcií. IPO je proces, kdy společnost vstupuje poprvé na burzu a nabízí své akcie široké veřejnosti. IPO je proces, kdy je možné získat dodatečný kapitál bez nutnosti platit úrok bance, vyšší volnost v nakládání se svěřenými penězi, ale třeba i zájem médií, zviditelnění firmy, získání větší prestiže a rostoucí publicita. Mezi další důvody, proč by měla chtít firma realizovat IPO a vstoupit na burzu, je vyřešení nástupnictví ve společnosti (využití při privatizaci společnosti), zvýšení likvidity akcií, případně také možnost zainteresovat management a zaměstnance formou odměňování manažerskými/zaměstnaneckými akciemi.

Ve většině případů je IPO pro firmy, které mají za sebou úspěšnou historii a před sebou plán velkého růstu. Vstup na burzu je proces velmi náročný, zdoluhavý a nákladný. Firmy proto v takovém případě využívají služeb tzv. upisovatelů (underwriterů). Upisovatelé jsou většinou banky, které v následném procesu připravují a vedou celou emisi a jsou také zodpovědné za její úspěšné dokončení. Firma musí s upisovatelem po celou dobu transakce komunikovat a spolupracovat a to především v poskytování důležitých interních informací. Na české burze se momentálně obchoduje na hlavním trhu s akciemi 14 společností. Posledním přírůstkem byla firma Tatry Mountain Resort, která na burzu vstoupila koncem roku 2012. Analytici se shodují v tom, že vydání cenných papírů na Burze cenných papírů Praha je vhodné pro podniky s akciovým kapitálem okolo sto milionů eur, tedy více než 2,7 miliardy korun. Jen tak se vyplatí náklady na vydání akcií a přilákají se velcí investoři, kteří v Praze působí.

V rámci Burzy cenných papírů Praha vznikl specializovaných trh pro malé a střední firmy START (více na www.bcpp.cz). Jedná se o trh, který je regulován pouze burzou a jeho pravidla jsou nastavena tak, aby maximálně vyhovovala emitentům a současně zajišťovala dostatečnou likviditu, která je důležitá pro investory. Jde o trh, který malým a středním firmám umožňuje přístup ke kapitálu jednoduchým, rychlým a cenově dostupným způsobem.

Absence trhu pro menší firmy doposud vedla k tomu, že na českém trhu hledala vhodné kandidáty především burza ve Varšavě. Vedlejší trh varšavské burzy byl odstartován v roce 2007 s cílem zlepšit investorům příležitost zhodnocení prostředků a umožnit přístup ke kapitálu společnostem, které rychle rostou, nemají dlouhou historii a bylo by pro ně jak technicky obtížné, tak neúnosně nákladné hledat investory na hlavním trhu burzy. Na trhu New Connect se celkem obchoduje 375 akciových titulů, z toho čtyři české firmy.

3.2 Lidské zdroje pro VaV

Globálním cílem v oblasti lidských zdrojů ve VaV je zajištění dostatku kvalifikovaných lidských zdrojů pro výzkum, vývoj a inovace.

Lidské zdroje ve VaVaI řeší klíčové koncepční dokumenty České republiky, které se vztahují větší či menší měrou k problematice rozvoje lidských zdrojů pro VaVaI. Jde o dokumenty, které byly přijaty plošně od roku 2007 do současné doby. Tyto dokumenty a jejich detailní popis ve vztahu k rozvoji lidských zdrojů v oblasti VaVaI jsou přehledně zpracovány a předloženy v podkladu pro program „Priority“ Technologické agentury ČR, který zpracoval Národní vzdělávací fond.

Jde o následující dokumenty:

- Národní program reforem (aktualizovaný v roce 2012)
- Národní inovační strategie (pro rok 2011)
- Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR (pro období 2012 až 2020)
- Národní politika VaVaI v ČR na léta 2009–2015
- Rozvoj lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji (2011)
- Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací (2012)
- Souhrnný návrh zaměření budoucí kohezní politiky EU po roce 2013 v podmínkách České republiky
- Rámec strategie konkurenceschopnosti Národní ekonomické rady vlády (2011)
- Bílá kniha výzkumu, vývoje a inovací (2008)
- Strategie hospodářského růstu 2007–2013
- Podklad pro přípravu Dohody o partnerství pro programové období 2014–2020 – vymezení operačních programů a další postup při přípravě České republiky pro efektivní čerpání evropských fondů
- Mezzirezortní koncepce podpory velkých infrastruktur pro výzkum a vývoj do roku 2015
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2011–2015
- Reforma systému výzkumu vývoje a inovací v ČR (2008)
- Strategie celoživotního učení České republiky (2007)

Základní shrnutí zjištění nedostatků v oblasti lidských zdrojů pro VaVaI z uvedených dokumentů:

Důraz je kladen zejména na rozvoj spolupráce výzkumného sektoru se sektorem aplikačním. Za základní překážku je považován nedostatek kvalitního personálního zajištění pro realizaci dlouhodobé koncepce VaV, dále též podpora důležitosti plnění kvantitativních ukazatelů, které mnohdy neodpovídají skutečné kvalitě vědecké práce. Problémem je také nedostatečná odborná kapacita a institucionální překážky pro manažerské řízení výzkumných organizací. Častým problémem je nedostatečné vzdělání v managementu VaV a kvalitní politika rozvoje lidských zdrojů uvnitř výzkumných institucí. To způsobuje riziko nízké mezinárodní atraktivity českých pracovišť VaV a odliv talentovaných výzkumníků do zahraničí. Problémem je také neefektivní aktuální systém podpory postgraduálních studentů a v průměru nízká úroveň doktorského studia. Chybí i celostátní systémový program dlouhodobé podpory pro přilákání a udržení špičkových zahraničních vědců v ČR.

Národní inovační strategie chápe podporu lidských zdroj ve dvojitým smyslu: (a) rozvoj kapacit přímo pro VaVaI, tedy vědeckých pracovníků, (b) rozvoj lidských zdrojů pro související podpůrné služby či činnosti směřující ke zvyšování excelence VaV a podpoře inovací – tedy pro poradenství, manažerské řízení, internacionalizaci, centra transferu znalostí apod.

Pro účely této analýzy bychom mohli převzít rozdělení chápání podpory lidských zdrojů tak, jak jej chápe i Národní inovační strategie. Naším cílem je poskytnout přehled o rozvoji lidských zdrojů, které jsou určeny pro podpůrné a doprovodné služby VaVal, manažerské řízení institucí, ochranu duševního vlastnictví a komercializace nových poznatků v praxi a další.

Kvalifikace lidských zdrojů pro management finančních nástrojů ve VaVal:

- schopnost implementovat strategii a vizi projektu nebo firmy
- schopnost řídit tým a koordinovat úkoly
- znalosti finančních ukazatelů a základních finančních dokumentů
- schopnost reportingu finančních výkazů
- prezentační dovednosti
- znalost vyjednávání
- informace z oblasti ochrany duševního vlastnictví
- informace z oblasti inovační strategie, plánování a hodnocení inovací

Programy podporující výchovu lidských zdrojů pro VaVal pro roky 2007 až 2013:

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OPVK) – podpora vzdělávání, zvyšování motivace pro pracovníky ve VaV, podpora mobility mezi výzkumnými institucemi a soukromým a veřejným sektorem, zkvalitňování vědeckovýzkumných týmů ve výzkumných organizacích, podpora vytvoření kvalitních týmů.

OP Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI) – podpora lidských zdrojů je spíše vedlejším a doplňkovým prvkem tohoto OP.

OP Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ) – aktivní politika trhu práce – tj. podpora lidí, kterým hrozí dlouhodobá nezaměstnanost.

OP Podnikání a inovace (OPPI) – podpora inovací a inovačních kapacit, rozvoj prostředí pro podnikání a inovace – tj. podpora lidských zdrojů opět spíše doplňkově. Program podporuje infrastrukturu pro rozvoj lidských zdrojů – rekonstrukce školících zařízení a nákup a obnova pomůcek pro výuku.

Další podpora lidských zdrojů – opatření ministerstev (MŠMT, MPO) – jde o podporu spolupráce aplikační a výzkumné sféry, zvýšení výkonnosti výrobních organizací, podpora mobility, podpora návratu výzkumníků ze zahraničí do výzkumných institucí v ČR, atd.

3.3 Programy podpory financované ze zdrojů EU

3.3.1 OP Vývoj a výzkum pro inovace (OP VaVpI)

Operační program Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI) je jedním z významných operačních programů, který přispívá k posílení růstu konkurenceschopnosti státu a orientaci na znalostní ekonomiku. Společně s Operačním programem Podnikání a Inovace (OPPI) a Operačním programem Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) představuje OP VaVpI vzájemně propojený systém intervencí, který má za cíl zajistit dlouhodobě udržitelnou konkurenceschopnost české ekonomiky a cílových regionů v rámci cíle Konvergence.

OP Výzkum a vývoj pro inovace obsahuje 4 prioritní osy rozdělující operační program na logické celky, a ty jsou dále konkretizovány prostřednictvím tzv. oblastí podpor, které vymezují, jaké typy projektů mohou být v rámci příslušné prioritní osy podpořeny.

Prioritní osy OP VaVpl

- Regionální VaV centra
- Evropské centra excellence
- Komercializace a popularizace VaV
- Infrastruktura pro výuku na vysokých školách spojenou s výzkumem

3.3.2 OP Podnikání a inovace (OPPI)

Jednou z bariér rozvoje ekonomiky ČR je nedostatečná komunikace a spolupráce mezi oblastí výzkumu, reprezentovanou např. vysokými školami či výzkumnými institucemi a podnikatelskou sférou. Vytváření příznivého prostředí pro spolupráci obou těchto stran je právě cílem programu **Prosperita**.

K podporovaným aktivitám patří zakládání a další rozvoj vědeckotechnických parků, podnikatelských inkubátorů, center pro transfer technologií a také vytváření sítí business angels, které podněcují vznik a rozvoj inovativních firem.

- vědeckotechnické parky – jsou subjekty, které poskytují potřebné prostory a služby firmám s delší historií podnikání. Přítomnost vyspělých firem uvnitř takového parku podporuje vtažení těch méně „zkušených“ do světa podnikání.
- podnikatelské inkubátory – vytvářejí zázemí pro zasedání začínajících firem s dobrým nápadem. Tito „nováčci“ mohou získat od provozovatele inkubátoru dotaci na nájem kancelářských, laboratorních a dalších prostor a dále dotaci na konzultantské služby, školení nebo rekvalifikaci. Další výhodou zasedání v inkubátoru je společné sdílení prostor, laboratoří, což zlepšuje vzájemnou spolupráci a komunikaci s ostatními firmami.
- centra pro transfer technologií – ve spolupráci s výzkumnými institucemi a s vysokými školami napomáhají přenosu nových a dosud nevyužitých technologií do firem. Dále také poskytují odborné poradenství a poradenství v oblasti ochrany duševního a průmyslového vlastnictví.
- sítě business angels – jsou nástrojem pro poskytnutí kapitálu podnikatelům v počáteční fázi podnikání, která je spojena s vyšší mírou rizika a tím rozšířit možnosti financování jejich podnikatelských nápadů. Základní činností je tedy propojení investorů (= business angels) a podniků se zajímavými podnikatelskými plány. Business angels se mohou sdružovat v sítích business angels, které jsou podporovány v rámci programu **Prosperita**. **Snahou agentury CzechInvest je podporovat vznik a rozvoj sítí business angels, ale také informovat malé a střední podnikatele o existenci těchto netradičních zdrojů financování a zprostředkovat kontakty firmám na tyto subjekty.** V programu **Prosperita** šly prostředky do spousty „platform“ na spojování investorů s možnostmi investování, ale vytvořily je většinou poradenské firmy, které nakonec stejně neuměly investory oslovit, ani pořádně poradit firmám, které investice žádaly. O vzniku platform, kde by se setkávali investoři a firmy hledající peníze, usilují také soukromé subjekty. V posledních letech vzniklo několik takových platform, které stále fungují (například www.busyman.cz nebo www.trhfirem.cz). Otázkou je,

jak fungují a zda se jim podařilo zprostředkovat nějaké investice typu „seed“ nebo „start-up“. Přítomnost soukromé sféry při vzniku těchto platforem je však důležitá, protože je zapotřebí odborných znalostí ke správnému posouzení uskutečnitelnosti projektu a využití „hledaných“ financí.

3.3.3 Nástroje EU

Mezi strategické střednědobé priority nynějšího programovacího období 2007–2013 patří vedle efektivního čerpání prostřednictvím standardní množiny strukturálních fondů EU a je přerozdělovacích Operačních programů i schopnost země a jejích regionů efektivně využít společné iniciativy Evropské komise a Evropské investiční banky JASPERS, JEREMIE a JESSICA. V průběhu programovacího období k nim přibyl JASMINE. **Detailní popis těchto programů je uveden v Příloze 8.**

JASPERS (Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions; Společná pomoc při podpoře projektů v evropských regionech), **JEREMIE** (Joint European Resources for Micro-to-Medium Enterprises; Společné evropské zdroje pro mikro- až středně velké podnikatele) a **JESSICA** (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas; Společná evropská podpora pro udržitelné investice v městských oblastech).

V kontextu Strukturální a kohezní politiky EU má zesílená spolupráce mezi Evropskou komisí a skupinou Evropské investiční banky a dalšími mezinárodními finančními institucemi v oblasti finančních inovací, několik dimenzí:

- zajišťuje dodatečné úvěrové zdroje pro podnikatelské projekty a rozvoj regionů v EU;
- přispívá finanční a manažerskou expertízou, poskytovanou specializovanými institucemi typu skupiny Evropské investiční banky a dalších mezinárodních finančních institucí;
- vytváří silné pobídky pro úspěšnou implementaci na straně příjemců prostřednictvím kombinování grantů a úvěrů;
- zajišťuje dlouhodobou udržitelnost prostřednictvím revolvingového charakteru příspěvku Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) pro aktivity založené na finančních inovacích.

Země EU mohou využít část finančních prostředků jim přidělených evropskými strukturálními fondy na investice do revolvingových nástrojů, jako jsou fondy rizikového kapitálu, zápůjčkové či záruční fondy.

Tyto finanční prostředky mohou rovněž podporovat:

- budování nových podniků nebo rozšiřování podniků stávajících;
- přístup podniků (zejména MSP) k investičnímu kapitálu za účelem modernizace a diverzifikace jejich činnosti, tvorby nových produktů, zajištění a rozšíření přístupu na trh;
- obchodně zaměřený výzkum a vývoj, přenos technologií, inovace a podnikání;
- technologickou modernizaci výrobních struktur s cílem přispět k dosažení cílů nízkouhlíkové ekonomiky;
- produktivní investice, které vytvářejí a ochraňují udržitelná pracovní místa.

Z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) jsou přidělovány příspěvky zápůjčkovým fondům, záručním fondům či fondům rizikového kapitálu na investice do podniků. Tyto investice mohou mít podobu vlastního kapitálu, půjček a/nebo záruk.

Výnosy z investic jsou investovány zpět do podniků. Tímto způsobem mohou být sdílené finanční prostředky upotřebeny několikrát, čímž dochází k opakovanému využití veřejných financí, investování vypůjčeného kapitálu a posilování udržitelnosti a využití veřejných prostředků přidělených MSP.

Řídící orgány se také mohou rozhodnout přidělovat prostředky z programu pomocí holdingových fondů (HF), které jsou zakládány za účelem investování do několika investičních fondů. Není to povinné, ale poskytuje to výhodu řídicím orgánům, neboť mohou postoupit některé úkoly potřebné k provádění iniciativy JEREMIE odborníkům.

Do příštího programovacího období 2014–2020 v souvislosti se zvýšeným využíváním návratných finančních nástrojů v rámci kohezní politiky je předpokládána:

- větší flexibilita pro členské státy i regiony EU s ohledem na cílové sektory a prováděcí struktury (podmínkou je precizní definování oblastí podpory, pro něž jsou návratné finanční nástroje vhodné a adekvátní a přesvědčivá implementační struktura, jež bude jejich využívání zajišťovat);
- stabilní prováděcí rámec, založený na jasných a podrobně popsanych pravidlech, implementovaná na lokální potřeby a zkušenosti;
- úzká komplementární součinnost návratných finančních nástrojů s dalšími formami podpory, především dotacemi;
- zajištění kompatibility s finančními nástroji stanovenými a využívanými na úrovni EU podle pravidel přímé podpory a řízení.

Obecný návrh nařízení pro Kohezní politiku EU v programovacím období 2014–2020 (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposal_s/regulation/general/general_proposal_cs.pdf) se věnuje návratným finančním nástrojům v samostatné sekci (Hlava IV, články 32–40); v ní jsou zřetelně formulována specifika a regulační požadavky, vztažené na tyto nástroje – v současnosti však na velké úrovni obecnosti. Ty se vztahují na všechny fondy budoucího Společného strategického rámce (SSR; ERDF, ESF, Kohezní fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova /EAFRD/, Evropský námořní a rybářský fond /EMFF/); dosud se finanční nástroje aplikovaly toliko v rámci ERDF. Zde jsou taktéž formulována specifika a požadavky na fungování těchto nástrojů. Prostřednictvím sekundárních právních předpisů (Akty v přenesené pravomoci a Prováděcí akty) budou tyto principy dovedeny do úrovně podrobností pro účely implementace.

Pro jednoduchost a transparentnost tak bude v příštím programovacím období definován jednotný soubor pravidel pro využívání návratných finančních nástrojů pro všech pět fondů SSR, jež by měl zajistit plnou konzistenci s ustanoveními nařízení.

3.3.4 Pre-seed fond (MŠMT)

V roce 2010 dostalo MŠMT úkol vyplývající z usnesení vlády č. 295 ze dne 19. dubna 2010 „připravit a zahájit pre-seed fond za účelem poskytování grantů na výzkumné a vývojové aktivity zaměřené na

dovedení výsledků výzkumu do komercializovatelné podoby.“ Úkol byl splněn zpracováním programu Pre-seed fond, který byl integrován do OP VaVpI, prioritní osy 3 s celkovou alokací téměř 1 mld. Kč.

- **Realizační aktivity projektu** jsou prováděny a vyhodnocovány ve dvou fázích: Proof of Concept a Příprava komercializace. **Proof of Concept** obsahuje dopracování technologie a přípravné komercializační činnosti. V rámci ověření a dopracování technologie není možné vyvíjet finální produkt, stejně jako teprve začínat s výzkumem technologie.
- **Fáze Přípravy komercializace** – dopracovává vybrané individuální aktivity z fáze Proof of Concept do stavu, kdy je možné navázat komerční činností zvoleného typu. Komerční činnost je očekávána v době udržitelnosti.

Z dosud dostupných vyhodnocení prošlo 1. Výzvou v roce 2012 konečných 9 projektů (41 individuálních aktivit) s alokací 303 mil. Kč z původních 29 projektů. Na začátku roku 2013 byla vyhlášena 2. Výzva jako reakce na dvojnásobný převis poptávky žadatelů, nicméně s ohledem na úspěšnost v 1. Výzvě byla výzva zacílena na podporu jednotlivých aktivit komercializace, ale na rozdíl od předchozí výzvy nebyla omezena pouze na tuto intervenci a měla širší dopad.

Přestože program MŠMT na podporu pre-seed fáze nemá charakter fondu rizikového kapitálu, tj. fondu investujícího do základního kapitálu vznikajících firem, jeho význam v komplexním systému podpory investic rizikového kapitálu do nově vznikajících technologicky orientovaných inovujících podniků je nesporný. Tento podpůrný mechanismus by měl přispívat k dostatečnému přílivu nových komerčně využitelných výsledků VaV vznikajících ve výzkumných organizacích (deal flow) a k přípravě vzniku nových podniků s vysokým růstovým potenciálem, které mohou být atraktivní pro investice rizikového kapitálu, a to ať již přímo soukromého, nebo z prostředků komplementárního seed fondu připravovaného MPO. Koordinace aktivit MPO a MŠMT v této oblasti je proto velmi potřebná jak v době přípravy obou podpůrných nástrojů, tak i následně při jejich implementaci (např. při ex ante, interim a ex post hodnocení projektů).

3.3.5 Seed fond (MPO)

Ihned v úvodu této podkapitoly je vhodné uvést aktuální informaci o stavu přípravy projektu „seed fond“. Dne 19. 9. 2013 (po 139 dnech od podání) Úřad pro ochranu hospodářské soutěže zrušil rozhodnutí Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) ze dne 26.3.2013 o tom, že správcem státního Seed fondu, který má zajistit větší dostupnost peněz pro začínající podnikatele, bude QI investiční společnost ze skupiny Conseq. Důvodem rozhodnutí bylo podle ÚOHS to, že žádost zadavatele o zdůvodnění mimořádně nízké nabídkové ceny investiční společnosti Avant, která se o zakázku také ucházela, byla netransparentní. Antimonopolní úřad současně zrušil vyloučení Avantu z další účasti v zadávacím řízení. Ministerstvo průmyslu a obchodu se s tímto rozhodnutím neztotožnilo a podalo 30.9.2013 rozklad k předsedovi ÚOHS. Rozklad se opíral o přesvědčení, že ÚOHS při vydání svého rozhodnutí postupoval v rozporu s právními předpisy, zejména se Zákonem o veřejných zakázkách, protože dovozuje povinnosti zadavatele, které nevyplývají z právních předpisů, tedy nejsou obsaženy ani v § 77 uvedeného zákona, nelze je dovodit z aplikace zásad dle § 6 odst. 1 uvedeného zákona a nebyly dovozeny ani dosavadní rozhodovací praxí ÚOHS. Z důvodu nesplnění těchto „povinností“ pak ÚOHS nesprávně odvozuje nezákonnost rozhodnutí zadavatele. Dále jsou uvedeny argumenty, že ÚOHS zcela pominul samostatný důvod pro vyloučení navrhovatele, a to nesoulad jeho nabídky se

zadávacími podmínkami, a že rozhodnutí ÚOHS je vnitřně rozporné a procesně nesprávné. Na tento rozklad dosud MPO neobdrželo odpověď, správní řízení stále není ukončeno, a proto v projektu Seed fond není možno zatím pokračovat.

Seed fond je program v rámci Operačního programu Podnikání a inovace, který má nabídnout podnikatelům zcela nový nástroj podpory ve formě investic rizikového kapitálu. Cílem programu je rozvíjet trh rizikového kapitálu v oblasti investic do začínajících i déle fungujících firem s inovačním potenciálem. Jde tedy primárně o investice, o které téměř nemají zájem jak banky z důvodu rizikovosti, tak většinou i tradiční venture kapitálové fondy z důvodu malého rozsahu investic. Přitom zejména začínající firmy mají často velký potenciál stát se konkurenceschopnými a prorazit i na zahraničních trzích, a to nejen v oblastech, jako je IT nebo biotechnologie, nanotechnologie a pokročilé materiály.

Seed fond je nástroj finančního inženýrství, prostřednictvím kterého budou veřejné prostředky společně se soukromými investovány jako kapitál do perspektivních růstových firem. Kromě finančních prostředků bude poskytnuto i potřebné know-how pro další rozvoj, a řízení firem podobně jako je to u fondů existujících řadu let v zahraničí.

Seed fond bude interně rozdělen na dvě části:

- finanční nástroj SEED, který bude směřován do začínajících podniků v raných fázích životního cyklu (tzv. early stage – seed, start-up),
- finanční nástroj VENTURE, který bude investovat do zralejších firem v pozdějších fázích životního cyklu (tzv. later stage – expansion).

Celkem bylo na projekt Seed fond vyčleněno 53 mil. EUR, z toho 32 mil. EUR pro finanční nástroj SEED a 21 mil. EUR pro finanční nástroj VENTURE. Z důvodu nečinnosti ÚOHS a dosud neukončenému správnímu řízení navrhlo MPO snížení alokace finančního nástroje SEED z 32 na 5 mil. EUR, protože vzhledem k postupujícímu času není pravděpodobně reálné zajistit kvalitní investice do start-upů v plné alokované výši. Uvedené návrhy jsou nyní projednávány s Evropskou komisí.

3.4 Nově připravované operační programy

S přípravou nového programovacího období strukturálních fondů na roky 2014–2020 představila Evropská komise několik klíčových koncepcí a přístupů, které budou zásadní pro návrhy a implementaci strukturálních fondů a vytváří rámec pro evropské výzkumné programy, především Horizon 2020. Jde především o Strategii Evropa 2020, dále o strategii a koncepci tematické koncentrace tzv. “smart specialization strategy”, která bude nezbytnou podmínkou schválení operačních programů na národní úrovni a implementace projektů na regionální úrovni. Dále Komise zavedla důslednější stanovení cílů, milníků a výsledkových indikátorů s úzkou vazbou na proplácení fondů.

V letech 2007–2013 činil objem prostředků evropských dotací realizovaných prostřednictvím finančních nástrojů pouze 1,3 % z rozpočtu EU. Pro příští programovací období počítá EK se zvýšením podílu finančních nástrojů minimálně na 10 %. Oblast vědy a výzkumu pokrývají na národní úrovni 2 připravované OP, které dosud nejsou schváleny:

- Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV)

- Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK)

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV)

Cílem Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) je přispět ke strukturálnímu posunu ČR směrem k ekonomice založené na vzdělané, motivované a kreativní pracovní síle, na produkci kvalitních výsledků výzkumu a jejich využití pro zvýšení konkurenceschopnosti ČR.

Využití finančních nástrojů zůstává v OP VVV zatím otevřené, nicméně řídicí orgán MŠMT s využitím finančních nástrojů ve větší míře nepočítá.

Prioritní osu 1 – Posilování kapacit pro kvalitní výzkum tvoří 2 specifické cíle:

- Posílit excelenci ve výzkumu;
- Zvýšit přínosy výzkumu pro společnost.

Prioritní osu 2 – Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj tvoří 6 specifických cílů:

- Zvýšení kvality vzdělávání na vysokých školách a jeho relevance pro potřeby trhu práce;
- Zvýšení účasti studentů se specifickými potřebami a ze socioekonomicky znevýhodněných skupin na vysokoškolském vzdělávání, snížení studijní neúspěšnosti;
- Zatraktivnit celoživotní vzdělávání na vysokých školách a zvýšit účast, zejména v rámci dospělé populace;
- Nastavení a rozvoj systému hodnocení a zabezpečení kvality a strategického řízení vysokých škol;
- Zlepšit podmínky pro výuku spojenou s výzkumem a pro rozvoj lidských zdrojů v oblasti výzkumu a vývoje;
- Zkvalitnění vzdělávací infrastruktury na vysokých školách za účelem profilace vysokých škol, zlepšení přístupu znevýhodněných skupin a zvýšení otevřenosti vysokých škol pro potřeby celoživotního vzdělávání.

Prioritní osu 3 – Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání tvoří 6 specifických cílů:

- Rozvoj inkluzivního vzdělávání;
- Zvýšení kvality předškolního vzdělávání včetně usnadnění přechodu dětí na ZŠ;
- Zlepšení kvality vzdělávání a výsledků žáků v klíčových kompetencích;
- Rozvoj systému hodnocení kvality a strategického řízení ve vzdělávání;
- Zkvalitnění přípravy pedagogických pracovníků;
- Zvyšování kvality odborného vzdělávání včetně posílení jeho relevance pro trh práce.

Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK)

OP PIK bude z pohledu finančních nástrojů využívat dosud používané revolvingové nástroje, nicméně jejich použití má určit detailnější ex-ante analýza.

PO 1 – Rozvoj výzkumu a vývoje pro inovace

- SC 1.1 – Zvýšit inovační výkonnost podniků

- SC 1.2 – Zvýšit intenzitu a účinnost spolupráce ve výzkumu, vývoji a inovacích

PO 2 – Rozvoj podnikání a konkurenceschopnosti malých a středních firem

- SC 2.1 – Zvýšit počet nových podnikatelských záměrů začínajících a rozvojových firem
- SC 2.2 – Zvýšit internacionalizaci malých a středních firem
- SC 2.3 – Zvýšit využitelnost infrastruktury pro podnikání
- SC 2.4 – Zkvalitnění infrastruktury pro rozvoj lidských zdrojů v podnikatelském sektoru s důrazem na technické odborné vzdělávání

PO 3 – Účinné nakládání s energií, rozvoj energetické infrastruktury a obnovitelných zdrojů energie, podpora zavádění nových technologií v oblasti nakládání s energií a druhotných surovin

- SC 3.1 – Zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě ČR
- SC 3.2 – Zvýšit energetickou účinnost podnikatelského sektoru a rozvoj energetických služeb
- SC 3.3 – Posílení energetické bezpečnosti přenosové soustavy a zavedení prvků inteligentních sítí do distribučních soustav
- SC 3.4 – Uplatnit ve větší míře nízkouhlíkové technologie v oblasti nakládání s energií a zvýšit využívání druhotných surovin
- SC 3.5 – Zvýšit využití a zavádění kombinované výroby elektřiny a tepla a modernizovat soustavy zásobování teplem

PO 4 – Rozvoj vysokorychlostních přístupových sítí k internetu a informačních a komunikačních technologií

V Příloze číslo 6 je detailně posuzována konzistence programových cílů OP VVV ve vztahu k cílům Strategie Evropa 2020.

3.5 Další podpora VaV

3.5.1 GAMA (TAČR) – proof of concept

Program aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací GAMA (dále jen „program GAMA“) byl schválen usnesením vlády ze dne 12. června 2013 č. 455.

Program je zaměřen na podporu ověření výsledků aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje z hlediska jejich praktického uplatnění a na přípravu jejich následného komerčního využití. Hlavním cílem programu je podpořit a významně zefektivnit transformaci výsledků VaV, dosažených ve výzkumných organizacích a/nebo ve spolupráci mezi výzkumnými organizacemi a podniky, do podoby praktické aplikace umožňující jejich komerční využití a podpořit tak jejich zavedení do praxe.

Program je rozdělen na dva podprogramy s odlišným způsobem realizace i příjemci podpory.

Podprogram 1 je zaměřen na podporu ověření praktické využitelnosti výsledků VaV, které vznikají ve výzkumných organizacích a mají vysoký potenciál pro uplatnění v nových nebo zdokonalených produktech, výrobních postupech nebo službách s vysokou přidanou hodnotou a vysokou pravděpodobností posílení konkurenceschopnosti. Podprogram 1 je orientován rovněž na systémovou podporu fáze VaV, počínající dosažením prakticky využitelného výsledku VaV a končící ověřením

možností jeho komerčního využití ve formě modelu, funkčního vzorku či prototypu. Příjemci mohou být pouze výzkumné organizace.

Podprogram 2 je zaměřen na podporu projektů aplikovaného výzkumu a zejména experimentálního vývoje vedoucích prokazatelně ke komercializaci získaných výsledků, která však již nebude podporována. Jedná se o podporu projektů zahrnujících dokončení funkčního prototypu, ověření jeho vlastností, ověření zkušební série a posouzení veškerých technologických, ekonomických, sociálních, zdravotních a dalších dopadů inovovaného výrobku resp. služby. Příjemci mohou být pouze podniky. Výzkumné organizace se mohou účastnit jako další účastníci projektu.

Délka trvání programu je navržena na 6 let (2014–2019). Veřejná soutěž bude vyhlášena poprvé v roce 2013 se zahájením poskytování podpory v roce 2014. Následně budou veřejné soutěže vyhlašovány každoročně u podprogramu 1 v letech 2013 až 2016 se zahajováním poskytování podpory v letech 2014–2017, a u podprogramu 2 v letech 2013 až 2017 se zahajováním poskytování podpory v letech 2014–2018, a to pouze v případě, že nedojde v České republice k souběžnému financování projektů se shodným předmětem podpory v rámci připravovaného operačního programu „Výzkum, vývoj a vzdělávání“ nebo operačního programu „Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost“.

Celkové výdaje na program mají činit 2 770 mil. Kč, z toho výdaje státního rozpočtu 1 798 mil. Kč. Tyto výdaje jsou na jednotlivé roky po dobu trvání programu rozvrženy v souladu s předpokládaným postupným vyhlašováním jednotlivých veřejných soutěží.

3.5.2 Horizon 2020

Horizon 2020 představuje jednotný nosný program, jež v sobě slučuje tři stávající programy a iniciativy (7. rámcový program pro výzkum technologický rozvoj a demonstrace; inovační část rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace (CIP) a příspěvek EU ve prospěch Evropského institutu inovací a technologie (EIT). Nutno podotknout, že tento program řeší problematiku trhu EU jako celku a není zaměřen na jednotlivé státy separátně. Proto je třeba vnímat jej jako nástroj zlepšující kvalitu celé EU a nikoliv jako podporu směřovanou na problémy v oblasti VaV na úrovni České republiky.

České firmy a vědecké instituce mají možnost dosáhnout na část ze sedmdesáti miliard eur, které Evropská unie vložila do programu Horizon 2020 na léta 2014 až 2020. Tyto peníze se nebudou přidělovat státům, ale přímo výzkumníkům či firmám, kteří se budou na inovacích podílet. Program Horizon 2020 bude podporovat jak základní, tak aplikovaný výzkum. V rámci programu Horizon 2020 jsou stanoveny prioritní oblasti pro partnerství veřejného a soukromého sektoru v oborech inovativní léčiva, letectví, biotechnologie, palivové články a vodík a elektronika. Horizon 2020, stejně jako předcházející programy pro výzkum, nabídne financování organizacím a jednotlivcům z celé Evropské unie na základě otevřených výzev a nezávislého hodnoticího procesu. V tomto je zcela jiný než strukturální fondy. Žádný stát neví předem, kolik peněz dostane. Záleží to na jeho vědcích a firmách.

Detailní informace o Horizon 2020 a Víceletém finančním rámci 2014–2020 jsou uvedeny v příloze 7 tohoto dokumentu.

3.6 Shrnutí kapitoly

Strana nabídky zahrnuje oblast financování, kam patří jak zdroje veřejné, tak i soukromé. Každý projekt je vhodné nejprve dokonale pochopit a teprve poté je možné pro tento projekt hledat finanční zdroje. Některé projekty nelze financovat soukromými zdroji, protože se nacházejí ve stádiu, kdy negenerují žádné příjmy. V takovém případě jde o projekty, které se stále budou financovat z dotačních zdrojů. Realizace jiných projektů je v zájmu soukromé sféry, a proto se na nich finančně budou podílet komerční subjekty.

Co se týče podpory lidských zdrojů pro vývoj a výzkum, tak lze konstatovat, že není systémově ošetřena. V rámci jednotlivých programů spadajících do gesce různých ministerstev lze realizovat dílčí aktivity, ale nedochází k jejich koordinaci a žádný z programů nepokrývá celou problematiku lidských zdrojů. Podpora je roztržštěná a pro zájemce je nepřehledná. Na úrovni nadnárodní tj. EU jsou také vyvíjeny iniciativy na financování oblasti VaV. Mimo jiné lze jmenovat nosný program Horizon 2020, který svoji podporu věnuje konkrétním týmům ve firmách nebo výzkumných institucích.

4 Analýza strany poptávky

4.1 Absorpční kapacita pro procesy ve VaVal

Absorpční kapacitu v oblasti VaVal je možné zjistit několika způsoby. Jedním způsobem je přímé dotazování ve výzkumných organizacích. Další možností je analyzovat výsledky některých programů podpory, které byly v oblasti VaVal poskytnuty.

Analýza absorpční kapacity v oblasti VaVal je pro poskytovatele podpory, TA ČR, důležitá s ohledem na budoucí formování příslušných programů podpory, a to včetně možného využití nových finančních nástrojů. Počátkem tohoto roku byla TA ČR proto provedena analýza národních strategií a relevantních dokumentů na úrovni regionů (programů rozvoje, regionálních inovačních strategií, analýz inovačního potenciálu apod.). Z této analýzy vyplynulo, že ke zjišťování absorpční kapacity v oblasti VaVal přistupují různí zadavatelé a zpracovatelé různě a pracují s různě datově strukturovanými informacemi.

Ty nejjednodušší pracují s informacemi získanými z internetu, některé zahrnují základní terénní průzkumy (jednoduché sady otázek), či porovnání s daty ČSÚ. Výjimečně se vyskytují analýzy založené na výstupech podrobných terénních průzkumů, které jsou kombinovány se statistickými daty a jsou porovnatelné.

Vzhledem ke skutečnosti, že analýzy byly dělány v různých časových obdobích, a tedy v různých ekonomických podmínkách, vzájemně na sebe nenavazují a nezahrnují např. vliv nově budovaných a zprovozněných výzkumných infrastruktur, jsou pro určení budoucích forem podpory pro TA ČR, a pravděpodobně i pro ostatní poskytovatele, obtížně využitelné. Z tohoto důvodu zadala TA ČR veřejnou zakázku na vytvoření a následné ověření metodiky umožňující detailní a opakovatelné mapování inovačního prostředí v ČR a jeho podílu na konkurenceschopnosti ekonomických subjektů, včetně vlivu zprovoznění již zmíněných nových výzkumných infrastruktur (financovaných zejména

z prioritní osy 1 a 2 OP Výzkum a vývoj pro inovace). Součástí zmapování inovačního prostředí bude jednak relevance ekonometrických a dalších statistických údajů k inovačnímu procesu, zejména však terénní zmapování inovačních subjektů v ČR, včetně detailního popisu chování vybraných společností, včetně výzkumných institucí. Výstupy z této zakázky (první informace by měly být k dispozici počátkem druhé poloviny roku 2014) budou sloužit jako jeden z významných podkladů pro přípravu programů podpory VaVaI, včetně možného využití nových finančních nástrojů. Předpokládá se, že výstupy budou využité také pro přípravu regionálních S3 strategií a pro průběžné specifikování oblastí intervence a nastavování výzev v OP Vzdělávání, výzkum a vývoj a OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost v programovém období 2014–2020 a následné vyhodnocování jejich dopadů. Dopady využitých programů podpory a jejich efektivita musí být v budoucnu měřitelné na mikroúrovni pomocí jasně stanovené metodiky.

Z analýzy dotazníků TAČRu z března 2012²¹ pak vyplývá, že více než polovina českých podniků (52,4 %) nenakupuje služby VaV ve formě know-how nebo technologií. Přesto 30,3 % respondentů této skupiny (tj. 15,9 % celkových respondentů) by s VO rádo spolupracovalo, ale nenašli zatím vhodné partnery. Největší překážkou se jeví „absence vhodného know-how či technologie nebo absence VO v oboru“ (53 % všech odpovědí). Druhým nejčastějším důvodem je pak existence vlastních center VaV. V neposlední řadě ovšem hraje roli i špatná zkušenost s podobnou spoluprací, která spočívá především v nepřipravenosti produktů ke komercializaci a v následné nutnosti dalších investic (pouze 10 % respondentů uvádí, že výsledek projektu byl vždy stejný jako jeho zadání). To následně vede k neúměrně vysokým finančním nárokům VO. Dalším konzistentním problémem je rozdílný pohled na výsledky projektu, konkrétně malý důraz VO na praktickou uplatnitelnost jejich výsledků na úkor jejich publikačních zájmů. VO si spoluprací s podniky často zajistí financování vlastních aktivit, které pak využívají především k uspokojování svých zájmů. Podle tohoto dotazníku, vyplněného českými podniky, je tedy třeba důvody slabé spolupráce českých ekonomických subjektů s VO hledat na nabídkové straně.

Ze 47,6 % firem, které služby VaV nakupují, využívají tuto možnost nejvíce malé podniky (≤ 50 zaměstnanců), ze kterých 14,3 % využívá spolupráci s VO coby integrální součást strategie vývoje podniku. Nejčastější motivací pro spolupráci s VO je navázání kontaktů pro užší kooperaci (například formou společných projektů). Tento důvod převládá v polovině případů, avšak mezi další silné příčiny spolupráce patří „získání přístupu k technologiím, ke kterým se lze jinak jen těžko dostat“ či ekonomická efektivita relativně k vedení vlastní VaV.

Respondenti si uvědomují potenciál investic do VaV, neboť pouze 6 % všech dotázaných do VaV neinvestovalo (v jakékoli formě, zde se nejedná nutně jen o spolupráci s VO). Více než dvě třetiny respondentů (67,7 %) navíc podpořilo myšlenku match-making burzy pořádané TAČRem. Tento poslední bod naznačuje, že inovační vouchery a informační systémy buďto nejsou dostatečné, nenabízejí služby dostatečně šité pro podniky, anebo o nich firmy nevědí.

Mimo zmiňovaných analýz, které již byly realizovány nebo se připravují lze též zmínit způsob získávání informací o absorpční kapacitě v rámci „Analýzy absorpční kapacity potenciálních příjemců

²¹ Petkov, M: “Vyhodnocení dotazníku pro zjištění zkušeností s uplatněním know-how a spolupráce výzkumných organizací a podniků”, březen 2013

rizikového kapitálu“, kterou zpracovala poradenská firma PriceWaterhouseCoopers Česká republika, s.r.o. v roce 2012 (5. 3. 2012). Tato analýza byla určena jako podkladový materiál pro projekt tzv. Seed fondu, který připravovalo ministerstvo průmyslu a obchodu (bližší informace k seed fondu jsou v kapitole 4.3.5).

Stranu poptávky představují v analýze osoby s podnikatelským záměrem, podnikatelé, případně organizace působící v oblasti výzkumu a vývoje. Poptávka po rizikovém kapitálu byla zjišťována distribucí a zpracováním 193 dotazníků vyplněných potenciálními příjemci podpory rozřazených do pěti skupin podle různého stadia rozvoje firmy. Závěry dotazníkového šetření byly verifikovány prostřednictvím 41 strukturovaných pohovorů s těmi respondenty napříč všemi pěti skupinami, kteří v odpovědích přinesli nejcennější podněty.

Výsledek této analýzy na straně strany poptávky však není příliš jednoznačný. Lepší orientaci nabízí výsledky nabídkové části (viz kapitola 3 zmiňované analýzy), kdy z rozhovorů s investory vyplynulo, že přibližná výše ročních investic rizikového kapitálu do firem na úrovni seed fáze dosahuje cca 90 mil. Kč.

4.2 Shrnutí kapitoly

Co se týká strany poptávky v oblasti VaVaI, tak existují pouze dílčí analýzy, které na sebe formálně ani časově nenavazují. Tyto analýzy nelze využít ke konkrétní definici jednotlivých finančních nástrojů a bude nutné vyčkat na zpracování Národní S3 strategie, navazujících regionálních strategií a výsledky projektu INKA.

5 Zahraniční zkušenosti

5.1 Systémy pro využití výsledků výzkumu a vývoje v praxi ve vybraných státech EU, ve Spojených státech a Austrálii

(Výtah z analýzy zpracované TC AV ČR slouží pouze jako podklad pro analýzu finančních nástrojů, která je zpracovávána TA ČR)

V letech 2009–2012 byl na MŠMT řešen Individuální projekt národní „Efektivní transfer znalostí a poznatků z výzkumu a vývoje do praxe a jejich následné využití“ (zkráceně EF-TRANS). V rámci toho projektu zpracovalo v březnu 2009 Technologické centru AV ČR Analýzu systému komercializace výsledků výzkumu a vývoje ve vybraných státech EU (Finsko, Nizozemsko, SRN, Švédsko, Velká Británie apod.), ve Spojených státech, v Austrálii a v České republice, včetně přehledu dobrých praxí a přehledu systémů způsobů hodnocení dopadů výsledků výzkumu a vývoje (VaV) v praxi. Struktura analýzy zahraničních zkušeností byla následující: základní charakteristika a statistické údaje, struktura národního inovačního systému, strategicko-koncepční dokumenty zaměřené na oblast VaVaI, legislativa zaměřená na oblast komercializace poznatků VaVaI, nástroje na podporu VaVaI, role technologických/inovačních agentur a dalších institucí v procesu komercializace, komercializace

výzkumu na univerzitách a v dalších veřejných výzkumných organizacích, hodnocení dopadů výzkumu a vývoje na ekonomický a sociální rozvoj a dobré praxe a modely vhodné pro aplikaci v ČR. Z uvedeného přehledu je zřejmé, že cílem bylo nejenom najít formy podpory a aktivity v inovačním procesu, které by bylo možno využít v ČR, ale také popsat systémy v jednotlivých státech, včetně legislativního prostředí, aby bylo možno posoudit možnosti jejich využití v našich podmínkách. Tímto se provedená analýza zásadně odlišovala od podobných předchozích analýz.

Z analýzy vyplynulo, že ve všech sledovaných zemích je u většiny programů kladen velký důraz na využití výsledků výzkumu a vývoje v praxi a na těsnou spolupráci veřejného výzkumu a aplikační sféry. Nástroje na podporu VaVaI rozděluje analýza do několika oblastí.

5.1.1 Cílené programy pro podporu komercializace

Tyto programy podporují první fáze transferu poznatků VaV do praxe a poskytují podporu zejména v těchto dvou oblastech:

- Podpora evaluaci nového poznatku, kdy je ověřován jeho potenciál pro komercializaci. Poskytována je buď finanční podpora, která umožňuje výzkumným pracovníkům, výzkumným týmům (v některých zemích i studentům) nakoupit expertní služby (poradenství) pro komercializaci poznatků VaV, nebo jsou poskytovány takto zaměřené služby.
- Podpora zvýšení komerční hodnoty poznatku VaV (někdy označovaná jako „valorizace“ poznatku VaV), kdy jsou podporovány další fáze komercializace, jako je například překonání kritických míst komercializace, vývoj prototypu a ověření jeho funkčnosti či optimalizace a vývoj finálního produktu.

Hlavním rysem těchto programů je administrativní nenáročnost a flexibilita, včetně krátké doby posouzení žádosti o podporu a rychlého přidělení finančních prostředků, resp. poskytnutí příslušně zaměřených služeb.

5.1.2 Komercializace v programech podporujících spolupráci veřejného a soukromého sektoru ve VaVaI

Tyto programy vycházejí z toho, že spolupráce veřejného výzkumu s aplikační sférou výrazným způsobem napomáhá komercializaci poznatků VaV v praxi. Tyto programy je možné podle úrovně spolupráce rozdělit do dvou skupin:

- Programy, kde spolupráce veřejného sektoru s podniky má klíčový a strategický význam (např. realizací VaV projektů podle potřeb společnosti a podniků).
- Programy a další aktivity, které jsou zaměřeny na šíření znalostí (tj. výsledků VaV) z veřejného výzkumu směrem do aplikační sféry nebo které „iniciují“ spolupráci podniků s univerzitami a výzkumnými ústavami.

5.1.3 Programy se strategickým významem spolupráce veřejného a soukromého sektoru

Tyto programy jsou zpravidla tematicky orientovány dle strategických priorit země a potřeb společnosti (podniků) a jsou implementovány v naprosté většině sledovaných zemí.

Programy jsou obvykle dlouhodobé s vyšším objemem finančních prostředků, což dává předpoklady pro efektivní a dlouhodobá strategická partnerství obou sektorů ve VaVa a využívání výsledků v podnikových inovacích.

5.1.4 Programy stimulující šíření znalostí z veřejného výzkumu

Rozpočty těchto programů (i jednotlivých podpořených projektů) nebývají zpravidla příliš vysoké. Prostřednictvím těchto programů je, kromě „jednorázového“ transferu znalostí mezi konkrétním podnikem a univerzitou či výzkumným ústavem, také obvykle stimulována dlouhodobější spolupráce mezi těmito subjekty. Často využívaným nástrojem jsou inovační poukázky (inovační vouchery).

5.2 Podpora komercializace v aplikačním sektoru

V tomto případě se jedná nejčastěji o posílení schopnosti podniků absorbovat nové poznatky VaV. K těmto účelům se využívají zejména příslušně orientované služby, programy stimulující výzkumné aktivity podniků a nástroje, které zlepšují schopnosti pracovníků podniků využívat nové poznatky VaV, nebo realizovat vlastní vývojové a inovační aktivity.

Významným nástrojem v této oblasti jsou i programy podporující podnikový VaV a inovace. Takto koncipovaných programů je implementováno široké spektrum prakticky ve všech analyzovaných zemích. Zpravidla se jedná o úhradu části nákladů (v souladu s Rámcem Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací).

V oblasti lidských zdrojů na komercializaci a využívání výsledků VaV pozitivně působí programy horizontální mobility mezi akademickým sektorem a podniky (mobilita výzkumných pracovníků, studentů i zaměstnanců podniků).

Dalším nástrojem zvyšujícím absorpční schopnosti podniků pro nové poznatky VaV jsou cíleně zaměřené programy celoživotního vzdělávání, iniciativy zaměřené na zlepšení znalostí absolventů apod.

5.3 Zlepšení přístupu k finančním zdrojům

Pro vznik a počáteční rozvoj firem založených na novém know-how (například na poznatcích VaV z veřejného sektoru) hraje významnou roli přístup k nezbytným finančním zdrojům, zejména rizikovému kapitálu (pre-seed, seed, start-up, early stage).

5.4 Nepřímé finanční nástroje

Nepřímá podpora formou daňových úlev na VaV významným způsobem stimuluje podnikové výzkumné aktivity, které vedou nejenom k prakticky využitelným výsledkům, ale i k schopnosti podniků absorbovat a využívat nové znalosti z veřejných výzkumných organizací. Tato forma nepřímé podpory je využívána ve většině sledovaných zemí, zejména ve Velké Británii, kde je tato forma podpory poskytována již od roku 2000.

5.5 Závěr

Z uvedeného přehledu je zřejmé, že z finančních nástrojů se pro podporu VaV využívají nejčastěji granty, zejména u veřejných výzkumných institucí (ve spolupráci s neveřejnými zdroji). U podnikové sféry se mimo grantů a inovačních voucherů jedná o půjčky, záruky, podřízené úvěry a různé formy podpory přístupu k rizikovému kapitálu. Veřejné prostředky jsou v tomto případě většinou katalyzátorem soukromých zdrojů do inovací.

6 Návrh řešení

6.1 Rizika a dopady při pokračování současného stavu

Pokud nedojde k vytvoření nových návratných finančních nástrojů, které doplní dotační financování v oblasti VaV, tak nebude tato oblast dostatečně financována a tedy ani rozvíjena. Jedním z problémů, které budou následovat při neexistenci vhodného nástroje, je například to, že Česká republika nedosáhne na peníze z EU, které zde mohou zůstat jako „obrátkové“.

Jak uvádí dokument „Finanční nástroje v programovacím období 2014–2020“ vytvořený Martinem Hanzlíkem, tak návratné finanční nástroje nemají být náhradou běžných dotací, nemají svým nasazením snižovat zapojení národních zdrojů financovaných z národních rozpočtů a také tyto nástroje zřizované na národní úrovni nemají konkurovat finančním nástrojům zřízeným na evropské úrovni. Naopak finanční nástroje mají vhodně doplňovat všechny tyto ostatní finanční mechanismy a financovat projekty, které v jejich současné podobě nejsou tzv. „bankable“ tj. bez intervencí státu a příspěvků z dotací nebo příspěvků z národních zdrojů přispívajících na zvýšení cen pro ekonomickou efektivitu těchto projektů (například umělá a státem zvýšená výkupní cena elektřiny z obnovitelných zdrojů je typickým příkladem intervence státu uměle zvyšující příjem, ale za neúměrně vysokou cenu).

Na riziko poukazuje také proces přípravy programu „seed fond“ v gesci ministerstva průmyslu a obchodu, který nebyl v konečné fázi zrealizován. Program je v detailu představen v kapitole 4.3.5. Výsledkem je to, že program zatím nebyl spuštěn a Česká republika tak pozbývá možnosti si v nejbližší době vyzkoušet formu kapitálových vstupů z veřejných zdrojů (resp. strukturálních fondů) doplněných o zdroje soukromé. Nebudou tak získána referenční data, která by sloužila jako podklad pro plánování obdobných programů či nástrojů. A přitom je jasné a doložitelné, že zapojení

soukromých institucí, které přidají své zdroje a hlavně své zkušenosti navyšuje pravděpodobnost úspěchu projektu.

6.2 Český systém podpory VaVal vycházející z dotačního nevratného financování nebude připraven na zásadní omezení zdrojů evropské podpory, jakmile bude ČR nad 75 % HDP EU.

6.3 Proč zavádět návratné finanční nástroje

V jednotlivých kapitolách byly zmiňovány důvody, proč zavádět návratné finanční nástroje do systému státní podpory VaVal.

Pro lepší přehlednost zde uvádíme jejich souhrn:

- obrátkovost finančních nástrojů – vložené prostředky je možné díky jejich návratnosti použít v podpoře VaVal opakovaně
- udržitelnost financování VaVal – vzhledem k očekávaným výdajům na provoz infrastrukturních projektů VaVal se bude podíl národních prostředků na ostatní části VaVal zmenšovat, návratné finanční nástroje by mohli tento pokles alespoň částečně kompenzovat
- čerpání evropských fondů – EU počítá s rozšířením návratných nástrojů v novém programovacím období 2014–2020 minimálně na 10 procent poskytovaných prostředků, proto je zapotřebí zabývat se touto formou financování také v oblasti podpory VaVal
- multiplikační efekt – VaVal patří mezi klíčové zdroje dlouhodobého hospodářského růstu a konkurenceschopnosti země, návratné finanční nástroje vedou k větší multiplikaci výdajů do této oblasti, což vede k pozitivnějším efektům na ekonomiku v krátkém i dlouhém období
- snížení morálního hazardu – návratné finanční nástroje brání morálnímu hazardu na obou stranách – jednak odrazují subjekty od žádostí na státní financování apriori úspěšných projektů (museli by se se státem dělit o výnosy), tak od žádostí o státní financování apriori neúspěšných projektů (v případě opakovaných neúspěchů by nastoupila malifikace subjektu)
- kultivace prostředí VaVal – výzkumné organizace jsou dosud zvyklé pouze na dotační mechanismy podpory, jejich rozšíření o návratné finanční nástroje by mělo vést k větší orientaci těchto organizací na tržní výsledky (zejména v pozdější fázi komercializace výstupů)
- propojení se soukromou sférou – větší zapojení soukromých firem a finančních institucí do financování VaVal by mělo vést k rozšíření zájmu o tuto oblast také na komerčním základě a k dodatečnému transferu znalostí směrem k aplikační sféře
- lepší monitoring podpořených projektů – návratné finanční nástroje budou na rozdíl od dotací sledovat na finanční bázi nejen vstupy, ale také výstupy, což povede k celkově většímu monitoringu podpořených projektů (zejména uplatnitelnosti jejich výstupů)

6.4 Popis nově navržených finančních nástrojů

Jako nově navrhované nástroje pro financování VaVal s cílem návratnosti investovaných prostředků byly definovány následující:

Půjčka – návratná finanční výpomoc, kterou je vhodné využít v pozdějších fázích výzkumného procesu, kdy už jsou generovány zisky. Půjčka je splácená buď ze získaného cashflow nebo z prodeje licencí.

Doporučení: využívat bonifikace za splnění smluvních podmínek, například při splatnosti v doloženém termínu bude půjčka bezúročná anebo naopak využívat malifikace za nesplnění, například automatický převod veškerých práv (možnost následného prodeje).

Státní záruka za komerční úvěr – nutná spoluúčast financující banky (snížení morálního rizika) alespoň 5 až 10 %.

Dotace úrokové sazby pro komerční půjčku – v současném období nízkých sazeb nemá příliš smysl.

Podřízený dluh – (tzv. kvaziequity) je navýšen kapitál, ale zároveň je poskytnuta výzkumníkovi podřízená půjčka několikanásobně překračující hodnotu kapitálového vstupu. Plnění z dluhu je podřízeno plněním standardních úvěrů a půjček.

Zástavní listy – mohou sloužit jako zdroj pro poskytování půjček výzkumníkům, emituje je státní instituce a jejich výnos je vázán na výnosy z poskytnutých půjček. Vzhledem k větší rizikovosti než v případě hypotečních zástavních listů, mohla by být takto kryta pouze menšina objemu poskytnutých půjček. Konstrukčně může jít o podobný instrument jako projektový dluhopis (viz níže).

Kapitálový vstup do společnosti – společnost takto získá základní kapitál. Hlavní akcionář má vždy předkupní právo (odkupní cena musí být minimálně ve výši vkladu prostředků státu), může mít několik podob:

- Výnos nezávislý na hospodářských výsledcích (garance alespoň částečné návratnosti), nutnost uhradit výnos s odkladem (například až od třetího roku)
- Výnos definovaný jako procentní podíl na výsledku hospodaření (s limitem nebo bez)
- Konvertibilní dluhopis – společnost by zaplatila kuponovou platbu a jistinu (popřípadě jen jistinu u diskontovaného dluhopisu), jinak by stát převzal určitý podíl akcií (a následně mohl prodat)
- Dluhopis s warrantem – stát se bude moci rozhodnout, jestli podíl ve společnosti nakoupí (i když hlavní akcionář nebude chtít) – opět verze kuponového a diskontovaného dluhopisu

Projektový dluhopis – variabilní kuponové platby vázané na konkrétní projekt (není nutné vytvářet speciální vehicle), za jistinu by ručil stát; projektové dluhopisy by kupovaly třetí osoby; nutno zajistit oddělené účtování o nákladech a výnosech projektu.

Kombinace výše uvedeného – v některých případech by bylo vhodné uvažovat o kombinaci dotace a návratného finančního nástroje, popřípadě kombinaci několika finančních nástrojů.

Úvěrování a pojištění exportu – poskytnutí exportního úvěru a pojištění rizika nezaplacení objednané služby či zboží při exportu. Pojišťuje se financující banka nebo vývozce, tedy v tomto případě dodavatel služby či produktu v oblasti VaV. Zde klíčovou roli mohou hrát ČEB a EGAP.

7 Seznam zdrojů

[1] Finanční nástroje v programovacím období 2014–2020, autor Ing. Martin Hanzlík, LL.M.

Použité zdroje

- Background Methodology for Preparing Feasibility and Cost-Benefit Analysis of R&D Projects in Czech Republic supported by the Cohesion Fund and European Regional Development Fund in 2007–2013, Jaspers, 2009.
- GRIFFITH, R. – REDDING, S. – VAN REENEN, J. (2004). Mapping Two Faces of R&D: Productivity Growth in a Panel of OECD Industries. The Review of Economics and Statistics, Vol. 86, No. 4 (Nov., 2004), pp 883–895.
- HALL, B.H. – LERNER, J. (2010). The Financing of R&D and Innovation. Handbooks in Economics, vol. 1.
- KALAPOŠ, M. (2010). Kvantifikace ekonomických dopadů regionálních rozvojových projektů – věda a výzkum [online]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Petr Halánek. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/171414/esf_m/>.
- Národní program reform 2013. Úřad vlády ČR. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2013_czech_cs.pdf>.
- OECD (2012). Innovation policy mix for business R&D and innovation. OECD Science, Technology and Industry Outlook2012, OECD Publishing.
- RAMLOGAN, R. – Rigby, J. (2012). Access to Finance: Impacts of Publicly Supported Venture Capital and Loan Guarantees. Compendium of Evidence on the Effectiveness of Innovation Policy Intervention. Manchester Institute of Innovation Research (MIOIR), August 2012, University of Manchester.
- ZÁMEČNÍK, M. (2012). Multiplikátory. Pracovní materiál na jednání pracovní skupiny NERV pro prorůstová opatření, 29.08.2012.
- Zpráva k návrhu zákona o státním rozpočtu ČR na rok 2013. Dostupné z: <www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=123469>.
- „Mapa výzkumného a aplikačního potenciálu Česka“, Technologické centrum AV ČR, duben 2011
- Petkov, M: “Vyhodnocení dotazníku pro zjištění zkušeností s uplatněním know-how a spolupráce výzkumných organizací a podniků”, březen 2013
- PAZOUR, M. – MAREK, D. (2011) Fondy rizikového kapitálu s účastí soukromých a veřejných finančních prostředků. Analýza pro Úřad Vlády „Analýzy a podklady pro realizaci a aktualizaci Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací“, pp 22–23.

Zdroje pro možné další informace k vlivu výdajů VaVal na ekonomiku:

- Analýza inovačního potenciálu krajů ČR (Technologické centrum Akademie věd ČR)
- Národní inovační strategie ČR (MŠMT, MPO)
- Background Methodology for Preparing Feasibility and Cost-Benefit Analysis of R&D Projects in Czech Republic supported by the Cohesion Fund and European Regional Development Fund in 2007–2013
- Finální zpráva vyhodnocení dopadů investic čerpajících pobídky a zhodnocení efektivity agentury CzechInvest (Deloitte)
- Analýza investičních pobídek v České republice (NF VŠE v Praze)
- Star Metrics – hodnocení výstupů investic do výzkumu a vývoje

8 Seznam příloh

- Příloha 1 Infrastruktura pro VaV
- Příloha 2 Financování VaVaI ze státního rozpočtu
- Příloha 3 Analýza OP VaVpI
- Příloha 4 Hlavní cíle projektu seed fond
- Příloha 5 Financování infrastruktury pro VaV
- Příloha 6 OP VVV a jeho soulad se Strategií Evropa 2020
- Příloha 7 Výzkum a vývoj a možnosti plynoucí z ostatních kapitol Víceletého finančního rámce 2014–2020
- Příloha 8 Finanční nástroje aplikované v rámci kohezní politiky EU, resp. víceletého finančního rámce a jejich soulad s národními rozvojovými prioritami, resp. tematickými okruhy pro účely tvorby nových operačních programů
- Příloha 9 Zahraniční zkušenosti – Irsko

Příloha 1: Infrastruktura pro VaV

Centra zaměřená na výzkum

V této části Přílohy 1 je v krátkosti představeno všech 9 realizovaných projektů. S výjimkou tří center (ELI, ICRS, SUSEN) jde o projekty univerzitní či projekty Akademie věd ČR. Na české části projektu ELI se podílí, a jeho vybavení bude využívat, jak Akademie věd, tak i konsorcium 14 českých univerzit a žadatelem projektu ICRS je Fakultní nemocnice sv. Anny v Brně. Jinými slovy, za 8 z 9 realizovaných ECE stojí veřejný sektor a z toho za 3 české univerzity, za dalšími 3 ústavy Akademie věd ČR, za jedním veřejná nemocnice a za 2 (ELI a SUSEN) soukromé subjekty. Ačkoli je zřejmé, že komerční potenciál projektů v oblasti informačních technologií či energetiky převyšuje potenciál například klimatologických center, ECE podporují primárně výzkum, nikoli komercializaci jeho výstupů, což se odráží i v relativně vysoké průměrné veřejné podpoře provozu těchto center, která se pohybuje na 62,7 % celkových provozních příjmů²².

Finanční zdroje pro výstavbu ECE pocházejí ve všech případech z Evropského fondu pro regionální rozvoj, který projektům formou dotace pokrývá zpravidla 85 % nákladů, zatímco zbývajících 15 % financuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (viz Tabulka 1).

²² srov. Regionální centra VaV 54,3 % (Tabulka 2 a 3; převzato z „Mapa výzkumného a aplikačního potenciálu Česka“, Technologické centrum AV ČR, duben 2011)

Tabulka 1: Evropská centra excelence					
Projekt	Náklady projektu (mil. Kč)	Poskytovatelé financí	Uvedení do provozu (termín dokončení)	Žadatel	Web
Centrum excellence Telč (CET)	238	MŠMT (15%), Evropský fond pro regionální rozvoj – OP VaVpI (85%)	12/2013	Akademie věd ČR	http://cet.arcchip.cz/
Extreme Light Infrastructure (ELI)	6 801	MŠMT (15%), Evropský fond pro regionální rozvoj – OP VaVpI, OP VpK (85%)	01/2016	ELI	http://www.eli-beams.eu/
Biotech & Biomed Research Centre (BIOCEV)	cca 2 300	MŠMT (15%), Evropský fond pro regionální rozvoj – OP VaVpI (85%)	Q2/2015	Akademie věd ČR	http://www.biocev.eu/
Central European Institute of Technology (CEITEC)	cca 5 304	MŠMT (15%), Evropský fond pro regionální rozvoj – OP VaVpI (85%)	04/2012 (Q4/2015)	konsordium brněnských univerzit	http://www.ceitec.eu/
IT4Innovation	2 427	MŠMT (15%), Evropský fond pro regionální rozvoj – OP VaVpI (85%)	05/2013 (2015)	Technická univerzita Ostrava	http://www.it4i.cz/
International Clinical Research Center (ICRS)	2 365	MŠMT (15%), Evropský fond pro regionální rozvoj – OP VaVpI (85%)	2011 (2015)	Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně	http://www.fnusa-icrc.org/
Udržitelná energetika (SUSEN)	cca 2 423	MŠMT, Evropský fond pro regionální rozvoj – OP VaVpI	2015	Centrum výzkumu Řež	http://susen2020.cz/
Nové technologie pro informační společnost (NTIS)	822	MŠMT (15%), Evropský fond pro regionální rozvoj – OP VaVpI (85%)	31.12. 2014	Západočeská univerzita v Plzni	http://www.ntis.zcu.cz/
Centrum pro studium dopadu globální změny klimatu (Czechglobe)		MŠMT, Evropský fond pro regionální rozvoj – OP VaVpI		Akademie věd ČR	http://www.czechglobe.cz/

Zdroj: vlastní

Rozpis provozních nákladů ECE je zachycen v následující tabulce (Tabulka 2).

Tabulka 2: Evropská centra excelence – provozní náklady						
Projekt	Plánovaná struktura provozních příjmů 2011 – 2020					
	Celkové provozní příjmy (tis. Kč)	Institucionální podpora	Příjmy z národní účelové podpory	Příjmy ze smluvního výzkumu	Příjmy z mezinárodních grantů	Ostatní zdroje
CET	117 651	35,4%	25,9%	12,4%	26,2%	0,0%
ELI	1 983 518	20,6%	10,0%	9,2%	40,0%	20,2%
BIOCEV	3 207 450	54,8%	25,2%	9,4%	10,5%	0,2%
CEITEC	3 870 486	33,9%	38,8%	4,8%	11,5%	11,0%
IT4Innovation	1 621 450	25,6%	7,4%	27,6%	13,1%	26,4%
ICRS	3 490 115	28,1%	43,3%	5,9%	11,3%	11,4%
SUSEN	1 303 681	12,9%	33,0%	35,8%	16,5%	1,9%
NTIS	502 569	31,3%	36,8%	14,3%	11,7%	5,9%
Czechglobe	421 961	22,1%	57,5%	9,8%	9,6%	1,0%
Celkem	16 518 881	5 331 969 32,3%	5 026 546 30,4%	1 917 309 11,6%	2 525 347 15,3%	1 717 770 10,4%
Zdroj: Technologické centrum AV ČR						

Obecně lze říci, že největší institucionální a účelové prostředky (tj. suma třetího a čtvrtého sloupce) v České republice vyžadují projekty v oblasti klimatologického výzkumu (Czechglobe), biotechnologií a biomedicíny (BIOCEV a ICRS) a materiálů a technologií (CEITEC) – všechny s institucionální a účelovou podporou provozu přes 70 % celkových provozních nákladů, tj. přes 11,5 mld. korun v desetiletém horizontu. Největšímu zájmu nestátní a nigrantové provozní podpory (sloupec pátý, „Příjmy ze smluvního výzkumu“) se naopak těší centra zaměřená na výzkum v oblasti informatiky (IT4Innovation, NTIS) a energetiky (SUSEN). Ta ze smluvního výzkumu pokryjí v průměru necelých 29 % svých provozních nákladů²³, což představuje necelou 1 mld. korun pro období 2011–2020. Tyto rozdíly pramení ze dvou skutečností: celkových nákladů na provoz a aplikačního (tedy i komerčního) potenciálu jednotlivých oblastí výzkumu. Zatímco výzkum v oblasti informačních technologií neklade velké nároky na vybavení výzkumných center, čímž dramaticky snižuje celkové provozní náklady, a zároveň se relativně jednoduše komercializuje, u medicínského a technologického výzkumu je tomu přesně naopak. Materiály, přístroje a chemikálie nutné pro vedení projektů často výrazně navyšují jejich náklady (viz druhý sloupec Tabulky 2) a samotný transfer nových léků, technologií či materiálů navíc podléhá přísným a dlouhotrvajícím testům, které nevyhnutelně snižují komerční potenciál produktů.

Regionální centra VaV

Důraz na aplikovatelnost – a tedy i komercializaci – se odráží i ve složení provozních nákladů regionálních center, viz Tabulka 3.

²³ Průměrná institucionální podpora těchto projektů se přitom pohybuje na pouhých 43 %.

Tabulka 3: Regionální centra VaV – provozní náklady						
Oborová orientace (počet center)	Plánovaná struktura provozních příjmů 2011 – 2020					
	Celkové provozní příjmy (tis. Kč)	Institucionální podpora	Příjmy z národní účelové podpory	Příjmy ze smluvního výzkumu	Příjmy z mezinárodních grantů	Ostatní zdroje
Průmyslová výroba a technologie (20)	4 599 032	15,9%	37,7%	32,0%	8,5%	5,9%
Zemědělství (4)	1 368 670	25,8%	39,1%	19,7%	10,8%	4,6%
Zdraví (2)	853 679	9,2%	36,9%	30,9%	16,7%	6,3%
Ochrana životního prostředí (2)	644 853	33,5%	33,7%	22,5%	14,2%	6,9%
Energie (3)	824 418	18,4%	22,9%	34,5%	8,0%	5,4%
Doprava, telekomunikace a ostatní infrastruktura (1)	281 218	7,9%	33,3%	38,3%	12,4%	8,1%
Celkem	8 571 870	1 551 508 18,1%	3 103 017 36,2%	2 545 845 29,7%	874 330 10,2%	497 168 5,8%
Zdroj: Technologické centrum AV ČR						

Na rozdíl od ECE, u nichž příjmy ze smluvního výzkumu činí v průměru jen 11,6 %, pokrývají tyto nestátní a negrantové prostředky téměř třetinu provozních nákladů regionálních center VaV. Průměrná celková institucionální a účelová podpora přitom tvoří ve srovnání s 63,7 % evropských center pouze 54,3 % u center regionálních. Podobně jako v případě ECE se nejaplikovanější oblastí jeví informační technologie (kategorie Doprava, telekomunikace a ostatní infrastruktura) a energetika, avšak standardní odchylka příjmů ze smluvního výzkumu je menší než tomu bylo u ECE (6,5 versus 9,8 procentního bodu).

Vědeckotechnické parky v České republice

Z hlediska financování se jedná o 8 parků, které tvoří pouhých 15,7 % všech českých VTP, jež jsou financované z veřejných zdrojů (6 univerzitních oddělení a 2 parky AV ČR). Parky ve formě s.r.o. takto vznikly primárně anebo na sebe tuto právní formu převzaly jako spin-offs právě univerzitních oddělení. Výše zmíněných 6 služeb, které VTP zpravidla nabízejí, zahrnuje: centrum pro transfer technologií a podnikatelský inkubátor, občas také inovační vouchery, klastry (Clusters) a zprostředkovatelská setkání (Brokerage Events).²⁴ Na rozdíl od menších českých VTP, pro něž neexistuje seznam explicitních služeb, jež musejí nabízet (kromě podmínek pro registraci, případně akreditaci), VTP patřící do celoevropských sítí (např. BIC Ostrava, BIC Plzeň patřící do sítě Business &

²⁴ Šestou službou, kterou komercializace výstupů VaV vyžaduje a která bývá dostupná v některých VTP, je pak spolupráce investičních andělů (Business Angels). Tato služba však není financována z veřejných zdrojů a jako taková proto nespadá pod definici infrastruktury VaVaI podle zákona č.130/2002 Sb. Vzhledem k tomu, že však funkce investičních andělů hraje v komercializaci produktů VaV významnou roli, popis tohoto článku řetězce připojujeme v Příloze 1.

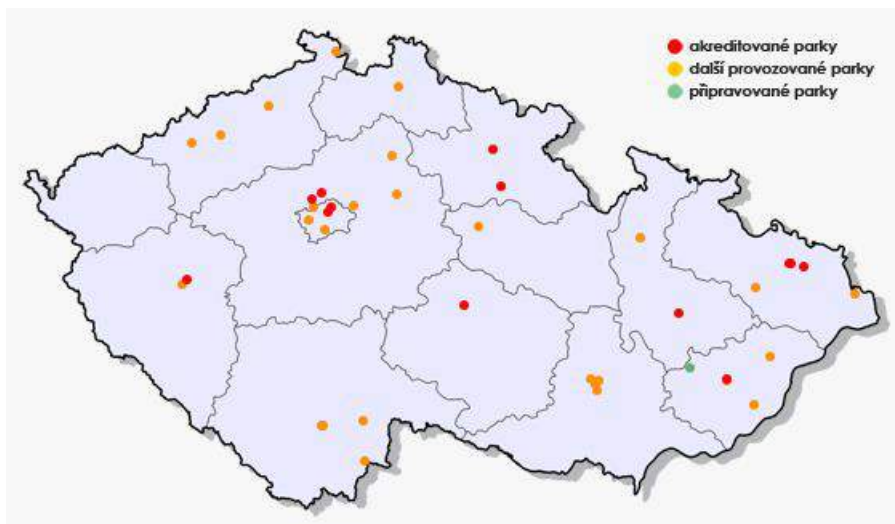
Innovation Centre Network) tuto povinnost mají. Takové parky musí například aktivně podporovat inovativní podnikání a rozvoj inovací existujících SMEs a to jak prostřednictvím soutěží a cen, pořádáním národních i regionálních projektů, nabídkou a udržováním kontaktů, tak poskytováním služeb pro podporu inovativního podnikání šitých na míru uchazečům z řad SMEs²⁵ apod. Podle zdrojů Společnosti vědeckotechnických parků se na území České republiky v současné době nalézá 51 registrovaných VTP a podnikatelských inkubátorů (viz Obrázek 1 v Příloze 1 pro stav v roce 2010), z toho 7 ve stadiu výstavby. Ze zbývajících 44 parků je pak 13 akreditovaných (červené tečky v Obrázku 1, zahrnovaly i parky ve výstavbě) a 31 bez akreditace (oranžové tečky v Obrázku 1, zahrnovaly i parky ve výstavbě)²⁶.

Tabulka 4: VTP – formy společnosti		
Forma společnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost
Společnost s ručením omezeným (s.r.o.)	14	27,4%
Akciová společnost (a.s.)	11	21,6%
Obecně prospěšná společnost (o.p.s.)	6	11,8%
Univerzitní oddělení	6	11,8%
Sdružení právnických osob	3	5,9%
Pracoviště AV ČR	2	3,9%
Forma nezjištěna*	9	17,6%
Celkem	51	100,0%
* z důvodu nefunkce či nekompletnosti webových stránek a profilu na svtp.cz		
Zdroj: svtp.cz		

²⁵ <http://www.ebn.be/assets/assets/pdf/quality/3.%20bic%20criteria%20approved%20new%20version%20100608.pdf>

²⁶ Podmínky pro akreditaci sestávají z vyřešených majetkových záležitostí parku, minimální užitné plochy podnikatelského inkubátoru, úspěšného transferu technologií, výchovy k inovačnímu podnikání, kvalitních technických a poradenských služeb, aktivní součásti inovační infrastruktury a ze členství ve Společnosti vědeckotechnických parků ČR (plné znění podmínek k dispozici na stránkách Společnosti).

Obrázek 1: Vědeckotechnické parky ČR

Zdroj: svtp.cz

Podnikatelské klastry v České republice

Obrázek 2: Podnikatelské klastry

Výsledky hospodaření VTP

Tabulka Finanční výsledky VTP poskytuje přehled hospodaření VTP za poslední dva kalendářní roky. Jedná se pouze o ty VTP, které jsou zapsány v obchodním rejstříku a které tak mají povinnost zveřejňovat účetní závěrky. Tabulka obsahuje 27 VTP ve formách akciových společností (a.s.), společností s ručením omezeným (s.r.o. či spol. s r.o.) a obecně prospěšných společností (o.p.s.)²⁷. Přehled finančních výsledků ukazuje, že 10 ze 27 VTP hospodařilo v roce 2012 se záporným výsledkem (9 parků v roce 2011). V provozní rovině přitom ztrátu vykazuje pouze 6 z těchto parků (stejně tomu bylo i v roce 2011). Přibližně polovina parků eviduje negativní finanční hospodaření, které se promítá do celkového záporného výsledku pro dané účetní období nebo se do kladných čísel dostane díky ziskům z provozního hospodaření. Z tabulky rovněž vyplývá, že neexistuje korelace mezi formou společnosti a znaménkem výsledku hospodaření. Kladné výsledky hospodaření se pak pohybují v řádech statisíců či maximálně několika jednotek milionů ročně, jednorocní ztráty však jdou v extrému i přes 10 milionů korun (Inovační technologické centrum – VÚK, a.s. a ERUSIGNAL, a.s.).

Finanční výsledky VTP (červeně zvýrazněna záporná čísla)						
Společnost IČO	Provozní výsledek hospodaření (tis. Kč)		Finanční výsledek hospodaření (tis. Kč)		Výsledek hospodaření za účetní období, po zdanění (tis. Kč)	
	2012	2011	2012	2011	2012	2011
BIC Ostrava s.r.o. IČO: 49608444	17 321	17 890	-2 847	-3 415	11 647	11 710
BIC Plzeň s.r.o. IČO: 45354774	5 086	7 174	46	-271	4 210	5 623
INOTEX spol s r.o. IČO: 47451963	1 754	2 796	-815	-104	794	2 207
Inovační technologické centrum – VÚK, a.s.** IČO: 46357050	6 274	4 936	-4 014	-5 726	-89	-17 115
Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, s.r.o. IČO: 60109807	3 494	3 715	-298	-644	3 055	2 830

²⁷ Nad těchto 27 subjektů se v obchodním rejstříku nacházejí ještě dva VTP, kterým v profilu chybí digitalizovaná podoba Výkazu zisků a ztrát, a dvě a.s., které dohromady provozují další dva VTP a u nichž je dostupná pouze závěrka celé a.s. nikoli parku samotného. Celkem tak identifikujeme 31 VTP ve formě a.s., s.r.o. a o.p.s., což koresponduje se odpovídající sumou v Tabulce 4.

TECHNOLOGICKÉ CENTRUM Hradec Králové o.p.s. IČO: 27493784	---	---	---	---	-502	37
Technologické inovační centrum s.r.o. IČO: 26963574	804	730	15	27	654	620
Vědecko-technologický park Ostrava, a.s.*** IČO: 25379631	4 453	4 034	52	-16	3 467	3 080
BIC Brno spol s r.o. IČO: 41601670	25	-402	6	-39	31	-441
Jihočeská agentura pro podporu inovačního podnikání o.p.s. IČO: 26091143	---	---	---	---	471	790
Výzkumný ústav pro hnědé uhlí a.s. IČO: 44569181	3 854	4 352	1 502	1 554	4 379	4 377
Podnikatelské centrum RUMBURK, VTP, s.r.o. IČO: 27421490	-3 215	-6 809	-492	-535	-3 707	-7 344
AGRITEC, výzkum, šlechtění a služby, s.r.o.** IČO: 48392952	2 980	2 736	-579	-505	1 844	1 906
APIS Nymburk, spol. s r.o.** IČO: 46353704	508	188	-1	-1	507	187
RVP Invest, a.s. IČO: 25886240	2 416	3 106	-894	-1 067	1233	1651
Agentura pro ekonomický rozvoj Vsetínska, o.p.s.* IČO: 26863081	---	---	---	---	1 506	852
Regionální centrum kooperace, a.s. IČO: 26933357	-3 085	-3 184	-33	-142	-3 110	-3 314
OLLI spol s r.o.** IČO: 47914131	1 374	3 288	-700	-949	675	2 028
Technoogický park Chomutov, o.p.s. IČO: 25454714	---	---	---	---	310	104
Industry Service ZK, a.s. IČO: 63080303	-7 232	-9 508	583	1 141	-6 649	-8 378
Vědeckotechnický park Plzeň, a.s. IČO: 26392054	1 555	555	125	129	1 680	1 017
VTP ROZTOKY a.s.*	1 624	-597	-1 682	1	-609	-596

IČO: 27443396						
ERUSIGNAL, a.s. IČO: 27423867	-4 713	-10 193	-2 241	-2 130	-6 954	-12 323
VYRTYCH – Technologický park a Inkubátor s.r.o. IČO: 27375561	1 087	2 184	-193	-241	854	1760
CAVD s.r.o. IČO: 27187446	-91	6	-5	-61	-96	-55
Podnikatelský inkubátor Kroměříž, spol s r.o. IČO: 18189091	-9	109	-29	-52	-38	46
VTP AT Milovice, o.p.s. IČO: 29200873	---	---	---	---	-1 074	-444
* data dostupná pouze pro léta 2011 a 2010 ** data dostupná pouze pro léta 2010 a 2009 *** data dostupná pouze pro léta 2009 a 2008 <i>zdroj: IČO svtp.cz; hodnoty obchodní rejstřík; tabulka vlastní</i>						

Podnikatelští andělé (z angl. originálu „business angels“)

Podnikatelští andělé (nebo také byznys angels, z anglického pojmu „business angels“) patří do skupiny investorů, kteří vstupují do rané fáze podniku a pomohou s prvními kroky ve světě podnikání. Podnikatelský anděl je soukromá fyzická osoba, která investuje svoje vlastní prostředky do začínajícího podniku s vysokým potenciálem růstu a výměnou za svou investici požaduje podíl ve firmě. Zároveň také nabízí svoje zkušenosti v řízení firmy a svůj soukromý seznam důležitých kontaktů. Investice podnikatelského anděla patří tedy do skupiny investic, kdy kromě finančních prostředků dochází k předání zkušeností, kontaktů. Určitý typ českých firem v počáteční fázi rozvoje jistě představuje pro podnikatelské anděly atraktivní investiční příležitost.

Mezi nevýhody investice podnikatelského anděla patří mimo jiné to, že investoři nabídnou většinou investici jednorázovou, protože další opakovaná investice do projektu, který nakonec nevyjde je velmi riziková a neodpovídá to investiční strategii podnikatelských andělů. Investor si své riziko ošetřuje tak, že investuje do více projektů menší objemy peněz. Očekává, že za peníze ve firmě získá podíl a návratnost jeho investice bude vysoká. To může být v některých případech nevýhodné pro firmu, nebo se majitel firmy v takovém partnerství nebude cítit pohodlně. Nevýhodou pro všechny firmy, které hledají finance pro rané fáze životního cyklu, může být i to, že formální seznamy podnikatelských andělů nejsou obvykle k dispozici.

V souvislosti s budováním inovační infrastruktury a jeho finanční podporou z prostředků fondů EU byla do programu Prosperita Operačního programu Podnikání a inovace zařazena i aktivita podporující vznik a rozvoj sítí BA. Základním posláním těchto sítí mělo být propojení investorů (tj. business angels) a podniků se zajímavými podnikatelskými plány, které využívají služeb

vědeckotechnických parků, podnikatelských inkubátorů a center transferu technologií. Vycházelo se předpokladu, že v organizacích inovační infrastruktury (rovněž podpořených z programu Prosperita) se budou koncentrovat především inovativní firmy s vysokým potenciálem růstu a prostřednictvím sítí business BA se budou snadněji dostávat ke kapitálu potřebnému v počáteční fázi podnikání (tj. především k zárodečnému a startovnímu kapitálu).

Žadatelem o podporu mohly být subjekty (zejména provozovatelé inovační infrastruktury), které připravily projekty vytváření sítí (networking) investorů s firmami v rané fázi vzniku (spin-off, start-up). Tyto začínající firmy vzhledem ke zvýšenému riziku v této fázi rozvoje obtížně získávají vhodné financování pro své projekty. V rámci zařízení inovační infrastruktury měly být poskytovány také služby typu databáze investorů, zpracované profily projektů výše uvedených firem (listing projektů), poradenství při přípravě podnikatelských záměrů apod. Nejednalo se o přímou podporu finančních investic jednotlivých investorů.

Stav projektů předložených v programu Prosperita pro aktivitu Vytváření sítí BA uvádí následující tabulka:

Stav projektu ke dni 30. 9. 2013	Počet projektů		
	celkem	PP01	PP03
Projekt proplacen	1	1	
Podepsané rozhodnutí	3	1	2
Projekt zamítnut	7	1	6
Projekt vyřazen	2		2
Žadatel odstoupil před PŽ	3	1	2
Žadatel odstoupil od PŽ	1		1
C e l k e m	17	4	13

O vzniku platforem, kde by se setkávali investoři a firmy hledající peníze, usilují také soukromé subjekty. V posledních letech vzniklo několik takových platforem, které stále fungují (například www.busyman.cz nebo www.trhfirem.cz). Zmínit lze dále skupinu 42Angels (42angels.com), což je skupina investorů, kteří sami vydělali peníze založením technologické firmy a nyní hledají investiční příležitosti v začínajících IT firmách) nebo 7i Advisors, s.r.o. (www.7i.cz), jejímž posláním je podporovat podnikatelské záměry s jasnou přidanou hodnotu pomocí zprostředkování kapitálu BA.

Otázkou je, jak fungují a zda se jim podařilo zprostředkovat nějaké investice typu „seed“ nebo „start-up“. Přítomnost soukromé sféry při vzniku těchto platforem je však důležitá, protože je zapotřebí odborných znalostí ke správnému posouzení uskutečnitelnosti projektu a využití „hledaných“ financí.

Příloha 2: Financování VaVaI ze státního rozpočtu

Celkovou výši výdajů na výzkum, experimentální vývoj a inovace stanoví vláda dle zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací na návrh Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI). Po projednání ve vládě návrh struktury výdajů Ministerstvo financí zapracuje v souladu s rozpočtovými pravidly do návrhu zákona o státním rozpočtu.

Jak uvádí RVVI na svých stránkách www.vyzkum.cz: "Strukturu návrhu rozdělení výdajů státního rozpočtu na výzkum, vývoj a inovace stanovuje Rada pro výzkum, vývoj a inovace a rozesílá ji správcům rozpočtových kapitol, kteří zpracují návrh výdajů na výzkum, vývoj a inovace svých kapitol tak, aby přednostně zajistili plnění projektů zahájených v předchozích letech a dalších závazků."

Celkové výdaje ze státního rozpočtu ČR na VaV (2000–2011) [1]

Zdroj: vyzkum.cz

Jak je z výše uvedeného grafu patrné, státní výdaje na VaV mají rostoucí tendenci v absolutních číslech i ve vyjádření v poměru k HDP. Jako podíl výdajů na celkových výdajích státního rozpočtu zaznamenal trend pokles v období let 2002–2006.

Pro budoucí období je stěžejní rozhodnutí Vlády ČR z 3. července 2013, ve kterém vláda schválila Návrh výdajů státního rozpočtu ČR na výzkum, experimentální vývoj a inovace na rok 2014 s výhledem na léta 2015 a 2016 [2].

Celková čísla znamenají v absolutní vyjádření další růst výdajů do této oblasti:

- pro rok 2014 celková částka **27,6 miliardy Kč**
- pro rok 2015 celková částka **27,8 miliardy Kč**
- pro rok 2016 celková částka **28,0 miliardy Kč**

Přednostně musí být zajištěny stabilizované výdaje na rozvoj výzkumných organizací, výdaje na specifický výzkum na vysokých školách, výdaje na Národní programy udržitelnosti I+II a výdaje na aplikovaný výzkum.

Celkové výdaje na aplikovaný výzkum nesmí v dlouhodobé perspektivě klesat; výdaje na aplikovaný výzkum jsou přitom tvořeny především výdaji rozpočtových kapitol Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, Technologické agentury ČR, Ministerstva obrany ČR a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Od roku 2006 se celkový objem účelové podpory zvýšil z 8,6 na 13,0 miliardy korun v roce 2013. Do roku 2016 se dále zvýší na 15,7 miliardy korun. V institucionální podpoře jsou především zajištěny výdaje na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumných organizací.

Rozpočet jednotlivých kapitol státního rozpočtu na podporu VaVaI

III. A Celkové výdaje státního rozpočtu ČR na výzkum, experimentální vývoj a inovace na rok 2014 a střednědobý výhled na léta 2015 a 2016 (v tis. Kč) – bez výdajů krytých příjmy z programů EU a finančních mechanismů

Rozp. kap.	2013			2014			2015			2016		
	Instit.	Účelové	Celkem	Instit.	Účelové	Celkem	Instit.	Účelové	Celkem	Instit.	Účelové	Celkem
AV ČR	4 411 841	37 351	4 449 192	4 454 856	0	4 454 856	4 461 331	0	4 461 331	4 461 331	0	4 461 331
GA ČR	110 276	3 199 153	3 309 429	110 276	3 556 344	3 666 620	110 276	3 560 030	3 670 306	110 276	3 540 000	3 650 276
MK	72 244	398 748	470 992	74 901	406 079	480 980	74 955	374 342	449 297	74 901	364 426	439 327
MO	84 688	297 837	382 525	88 059	323 000	411 059	90 035	333 000	423 035	89 977	333 000	422 977
MPO	504 011	2 020 039	2 524 050	507 434	1 057 226	1 564 660	317 252	540 000	857 252	164 008	19 572	183 580
MŠMT	6 939 161	2 840 042	9 779 203	6 356 418	4 649 343	11 005 761	6 410 710	5 567 429	11 978 139	6 410 468	6 288 354	12 698 822
MV	57 088	565 145	622 233	59 930	670 000	729 930	59 930	500 000	559 930	59 930	500 000	559 930
MZ	402 424	818 767	1 221 191	427 744	900 000	1 327 744	427 744	850 000	1 277 744	427 744	700 000	1 127 744
MZe	379 823	388 649	768 472	395 652	378 552	774 204	395 652	370 000	765 652	395 653	350 000	745 653
ÚV ČR	34 000	0	34 000	33 000	0	33 000	39 374	0	39 374	39 431	0	39 431
TA ČR	99 030	2 457 457	2 556 487	102 001	3 066 959	3 168 960	102 001	3 233 713	3 335 714	102 001	3 586 702	3 688 703
Celkem	13 094 586	13 023 188	26 117 774	12 610 271	15 007 503	27 617 774	12 489 260	15 328 514	27 817 774	12 335 720	15 682 054	28 017 774

r. 2013 – v tabulkách III. A, B a C jsou uvedeny výdaje schválené zákonem č. 504 ze dne 19. prosince 2012 o státním rozpočtu České republiky na rok 2013

Zdroj: Návrh výdajů státního rozpočtu ČR na výzkum, experimentální vývoj a inovace na rok 2014 s výhledem na léta 2015 a 2016

[1] Údaje za rok 2012 ještě nejsou k dispozici.

[2] RVVI schválila tento návrh na svém zasedání 31. května 2013.

Příloha 3: Analýza OP VaVpI, výzva 6.3, PO 3, pre-seed aktivity

Hlavním cílem výzvy 6.3 je podpořit komercializaci nadějných výsledků s vysokým aplikačním potenciálem, které vznikají zejména ve vysokých školách a veřejných výzkumných institucích. Pre-seed financování umožňuje doplňující výzkum nutný pro následné uvedení výrobku na trh, popř. i výrobu prototypu, modelu apod.

Výzva č. 6.3 na podporu pre-seed aktivit, PO 3, OP VaVpI

Vysoké učení technické v Brně	VUT Bezpečnost a obrana	16 mil. Kč
Vysoké učení technické v Brně	VUT Materiálový výzkum	31,3 mil. Kč
Vysoké učení technické v Brně	VUT Energetické zdroje	41 mil. Kč
Vysoká škola báňská TU Ostrava	Preseed aktivity VŠB TUO strojírenství	28,4 mil. Kč
Vysoká škola báňská TU Ostrava	Preseed aktivity VŠB TUO energetické zdroje	26,2 mil. Kč
Technická univerzita v Liberci	Nové technologie a speciální komponenty	39,6 mil. Kč
Fakultní nemocnice sv. Anny v Brně	Precedence	32 mil. Kč
ČVUT v Praze	Inteligentní budovy	33,4 mil. Kč
Univerzita Karlova v Praze	Podpora pre-seed aktivit UK mimo Prahu	29,3 mil. Kč

Počet podpořených spin off či start up firem vysokými školami

jméno univerzity	místo	počet podpořených spin off/start			prodej licencí		
		2010	2011	2012	2010	2011	2012
České vysoké učení technické	Praha						
Česká zemědělská univerzita v Praze	Praha	n/a	n/a	n/a			
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	České Budějovice	n/a	0	n/a			
Masarykova univerzita	Brno	n/a	3	n/a	152 000,00		
Technická univerzita v Liberci	Liberec	0	0	n/a			
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	n/a	n/a	n/a			
Univerzita Karlova v Praze	Praha	n/a	n/a	n/a			
Univerzita Palackého v Olomouci	Olomouc	n/a	5	n/a	123 781,67		
Univerzita Pardubice	Pardubice	n/a	0	n/a			
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	Zlín	n/a	n/a	n/a			
Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava	Ostrava	n/a	0	n/a			
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	Praha	n/a	0	n/a			
Vysoké učení technické v Brně	Brno	n/a	5	n/a			
Západočeská univerzita v Plzni	Plzeň	n/a	0	n/a			

Podíly a vklady vysokých škol v jiných firmách (zjištěno dle výročních zpráv 2012)

jméno VVŠ nebo V.V.I.	
České vysoké učení technické	
Česká zemědělská univerzita v Praze	
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	
Masarykova univerzita	vklad do společnosti CEITEC, s.r.o. (100 tis. Kč) obchodní podíl ve společnosti Compostela Media Universita S.L. (80 8 vklad do společnosti INVEA-TECH, a.s. (ve výši 80 tis. Kč)
Technická univerzita v Liberci	
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně	
Univerzita Karlova v Praze	finanční vklad ve firmě AB Pharma, s.r.o
Univerzita Palackého v Olomouci	
Univerzita Pardubice	
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	100% podíl ve firmě Střední škola obchodně technická s. r. o. 50% v Technologickém inovačním centru s. r. o.
Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava	60% podíl v Českém svářečském ústavu s.r.o. (dále jen ČSÚ) Ostrava Kč 13,6% podíl ve Vědeckotechnologickém parku a.s. (600 tis. Kč) 5% podíl v Pollution Zero - Soveko, s.r.o. (25 tis. Kč) členský vklad 2 tis. Kč v Informačně technologickém klastru Olomouc, družstvo členský vklad 4 tis. Kč v Družstvu ENVICRACK a členský vklad 5 tis. K CENTRUM OZE, o.p.s. majetkový vklad v nepeněžitě formě v hodnotě 2 868 tis. Kč ve spoje Materiálový a metalurgický výzkum, s.r.o.
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	
Vysoké učení technické v Brně	vklad do společnosti Euro Study Centre obecně prospěšná společnost (50 tis. Kč) ve společnosti INVEA-TECH a.s. vlastní 80 ks akcií v celkové hodnotě Kč vklad do společnosti CEITEC, s.r.o. (100 tis. Kč; 50% podíl) vlastník 1 ks prioritní akcie na jméno ve společnosti Technologický pa a.s. (jmenovitá hodnota 1 000,- Kč)
Západočeská univerzita v Plzni	
Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i.	IOCB TTO, s.r.o.
Ústav jaderné fyziky AV ČR, v. v. i.	RadioMedic, s.r.o.

Příloha 4: Hlavní cíle projektu Seed Fond

Projekt sleduje 3 hlavní cíle:

1. Podpořit inovačně zaměřené podnikatele, kteří na základě dobrého nápadu chtějí založit, nastartovat nebo rozvinout firmu a nemají dostatek vlastních zdrojů. Seed fond jim společně se soukromým investorem poskytne kapitál, který mohou využít tak, aby byl co nejvíce podpořen růst firmy.
2. Motivovat soukromé investory k účasti na investicích do firem v raných stádiích podnikání, přičemž jim bude fond asistovat spoluinvesticí v rozmezí 10–70 procent, resp. u pokročilejších projektů 10–50 procent.
3. Získat zkušenosti s novou formou podpory – investicemi rizikového kapitálu. Fond patří do skupiny revolvingových finančních nástrojů, které jsou nastaveny tak, aby se vložené veřejné prostředky navracely zpět a mohly být opakovaně využívány. Peníze z evropských fondů tak budou využity účelně na investice, které podpoří dlouhodobou konkurenceschopnost Česka.

ZPŮSOB INVESTOVÁNÍ

Hlavní formou podpory podnikatelů budou kapitálové investice do vlastního jmění společnosti, které budou v závislosti na stádiu rozvoje firmy poskytovány jako tzv. seed (zárodečný), start-up (startovní) a venture(rozvojový) kapitál.

Po vstupní investici do cílové firmy a jejím rozvoji dojde k jejímu ukončení formou výstupu investora – tzv. exitu. V tržním prostředí jsou fondy rizikového kapitálu většinou zakládány na dobu určitou a fungují tak, že po dobu dvou až čtyř let investují do firem, poté tři až pět let podporují jejich růst a rozvoj a následně ukončí všechny investice, čímž získají investované prostředky zpět do fondu a mohou je opakovaně použít.

Podle pravidel Evropské komise je nezbytné, aby se do financování začínajících inovačních firem formou kapitálových vstupů zapojili i soukromí investoři, kteří firmám přinesou nejen dodatečný kapitál na jejich další rozvoj, ale zejména know-how a obchodní kontakty. Podíl soukromého kapitálu v seed a start-up fázi musí představovat minimálně 30 procent z celkové investice a ve venture fázi minimálně 50 procent z celkové investice.

Nastavení projektu má přiblížit fungování Seed fondu co nejvíce tržním podmínkám – investiční rozhodování bude ponecháno na soukromých subjektech. Investice bude vybírat a rozvíjet profesionální investiční společnost vybraná v otevřeném výběrovém řízení. Role MPO je v přípravě rámce pro fungování Seed fondu a kontrole jeho hospodaření, zbytek činností bude především na jeho správci a soukromých spoluinvestorech.

Příloha 5: Financování infrastruktury pro VaV

Finanční asistenci poskytovala Evropská Unie prostřednictvím Evropského fondu pro regionální rozvoj. V rámci tohoto fondu existovalo v programovacím období 2007–2013 několik operačních programů. Pro první skupinu infrastruktury VaV, tj. infrastruktury samotného výzkumu, představovaly relevantní zdroje dva programy: Operační program Věda a výzkum pro inovace (OP VaVpI) a Operační program Vzdělání pro konkurenceschopnost (OP VK), oba v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT). OP VaVpI se dále soustředil na dvě prioritní osy: Evropská centra excelence (ECE) a Regionální centra VaV, každá s dotací 20 mld. Kč. Zmíněné operační programy ovšem neumožňovaly realizovat infrastrukturní projekty na území hl. města Prahy. Druhá skupina infrastruktur, tj. skupina komercializace výstupů VaV, čerpala peníze z evropských fondů zejména prostřednictvím Ministerstva průmyslu a obchodu, konkrétně v rámci Operačního programu Podnikání a inovace (OPPI) (s dotací přibližně 76 mil. eur). Druhý zdroj financí pro tyto projekty pak vzhledem k jejich regionálnímu charakteru představovaly krajské rozpočty. V porovnání s výzkumnými infrastrukturami si však tyto projekty zajistily i částečné privátní financování a to zejména díky komerčnímu potenciálu transferu technologií. Informační část infrastruktur VaV, tj. poslední ze tří skupin, funguje na regionální i nadnárodní bázi a její elementární prvky jsou proto financovány z krajských rozpočtů, respektive Evropskou Unií.

Příloha 6: OP VVV a jeho soulad se Strategií Evropa 2020

Posouzení konzistence programových cílů OP VVV ve vztahu k cílům

Strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020 představuje klíčový strategický dokument, formulující vizi evropského sociálně tržního hospodářství pro 21. století.

Je založen na vzájemné koexistenci a propojení **tří nosných priorit**:

- Na prioritě **Inteligentního růstu**, spočívající v potřebě rozvíjet ekonomiku založenou na znalostech a inovacích.
- Na prioritě **Udržitelného růstu**: spočívající v podpoře konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiky méně náročnou na zdroje.
- Na prioritě **Růstu podporujícího začlenění**, tedy v podpoře ekonomiky s vysokou zaměstnaností, jež se bude vyznačovat sociální a územní soudržností.

Tyto tři nosné priority Strategie Evropa 2020 jsou rozepsány do **pěti kvantifikovaných hlavních cílů**, jichž by pro celou EU mělo být do roku 2020 dosaženo. Tyto hlavní cíle představují:

- 75 % obyvatelstva ve věku od 20 do 64 let by mělo být zaměstnáno,
- 3 % HDP Evropské unie by měla být investována do výzkumu a vývoje,
- v oblasti klimatu a energie by mělo být dosaženo cílů „20–20–20“ (včetně zvýšení závazku na snížení emisí na 30 %, pokud budou podmínky příznivé),
- podíl dětí, které předčasně ukončí školní docházku, by měl být pod hranicí 10 % a nejméně 40 % mladší generace by mělo dosáhnout terciární úrovně vzdělání,
- počet osob ohrožených chudobou by měl klesnout o 20 milionů.

Tyto cíle jsou následně na národní úrovni konkretizovány do podoby národních hlavních cílů a podcílů Strategie Evropa 2020. Jejich obsah je konkretizován v podobě Integrovaných hlavních směrů a jejich doporučení (viz níže) a jejich plnění pravidelně prokazováno v podobě Národních programů reforem; v jejich rámci mohou jednotlivé členské státy dále vzít v úvahu jednotlivé tzv. stěžejní (vlajkové iniciativy), které mohou dále sloužit jako vodítko a inspirace pro již velmi konkrétní zaměření příslušných politik.

Kontext těchto aktivit je současně nutné sledovat i v rámci Specifických doporučení Rady a doporučení Evropské komise jak v rámci procesu Evropského semestru, tak i v Roční analýze růstu.

Konkrétní podoba národních cílů je tak souhrnným výsledkem všech těchto hospodářsko-politických aktivit a strategických dokumentů, přizpůsobených konkrétním potřebám národního státu. V podmínkách České republiky vyhlíží tyto národní cíle a podcíle následovně:

- **1. Zaměstnanost**: národní cíl zvýšení celkové míry zaměstnanosti osob ve věku 20–64 let na 75 %;

- 1a. zvýšení celkové zaměstnanosti žen (20–64 let) na 65 %;
- 1b. zvýšení míry zaměstnanosti starších osob (55–64 let) na 55 %;
- 1c. snížení míry nezaměstnanosti mladých osob (15–24 let) o třetinu oproti roku 2020;
- 1d. snížení míry nezaměstnanosti osob s nízkou kvalifikací (stupeň ISCED 0–2) o čtvrtinu proti roku 2010;
- 1e. snížení administrativní zátěže podnikatelů oproti roku 2005 o 30 %.
- **2. Věda, výzkum, inovace:** národní cíl dosažení veřejných výdajů na vědu, výzkum, vývoj a inovace na úrovni 1 % HDP.
- **3. Oblasti klimatu a energie:** národní cíl stanoven v případě redukce emisí oxidu uhličitého ve výši 9 % a dosažení podílu obnovitelných zdrojů ve výši 13 %; národní cíl v oblasti redukce energetické spotřeby není vymezen.
- **4. Vzdělávání:** národní cíl stanoven v případě maximálního poměru 5,5 % osob předčasně odcházejících ze vzdělávání a 32 % osob ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním.
- **5. Chudoba:** národní cíl stanoven v podobě udržení hranice počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací nebo žijících v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou do roku 2020 na úrovni roku 2008 a současně snížení počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací nebo žijících v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou o 30.000 osob.

V návaznosti na priority a cíle jsou definovány i stěžejní vlajkové iniciativy

1. Inteligentní růst

- Iniciativa Digitální agenda pro Evropu;
- Iniciativa Unie inovací
- Iniciativa Mládež v pohybu

2. Udržitelný růst

- Iniciativa Zdrojově efektivní Evropa
- Iniciativa Průmyslová politika pro éru globalizace

3. Růst podporující začlenění

- Iniciativa Agenda pro nové pracovní dovednosti a pracovní místa
- Iniciativa Evropská platforma proti chudobě.
- „Unie inovací“ – zlepšení rámcových podmínek a přístupu k financování výzkumu a inovací, čímž by se zajistilo, aby se z inovativních nápadů staly výrobky a služby vytvářející růst a pracovní místa.

- „Mládež v pohybu“ – posílení výkonu systémů vzdělávání a usnadnění vstupu mladých lidí na pracovní trh.
- „Digitální agenda pro Evropu“ – urychlení rozvoje vysokorychlostního internetu a využití jednotného digitálního trhu domácnostmi a podniky.
- „Zdrojově efektivní Evropa“ – podpora oddělení hospodářského růstu od využívání zdrojů, podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku, větší využití obnovitelných zdrojů energie, modernizace odvětví dopravy a podpora energetické účinnosti.
- „Průmyslová politika pro éru globalizace“ – zlepšení podnikatelského prostředí, zejména pro malé a střední podniky, podpora rozvoje silné a udržitelné průmyslové základny, která by byla konkurenceschopná v celosvětovém měřítku.
- „Agenda pro nové pracovní dovednosti a pracovní místa“ – modernizace pracovních trhů a posílení postavení občanů rozvojem jejich dovedností v průběhu celého života za účelem zvýšení účasti na trhu práce a lepšího vyrovnaní nabídky a poptávky na trhu práce, mimo jiné prostřednictvím mobility pracovních sil.
- „Evropská platforma proti chudobě“ – zajištění sociální a územní soudržnosti tak, aby výhody vyplývající z růstu a zaměstnanosti byly ve velkém měřítku sdíleny a lidem postiženým chudobou a sociálním vyloučením bylo umožněno žít důstojně a aktivně se zapojovat do společnosti.

Vzhledem k faktu, že návrhy nařízení explicitně zdůrazňují obsahovou propojenost mezi Strategií Evropa 2020 a zaměřením Kohezní politiky EU v programovacím období 2014 – 2020, lze konstatovat, že nejsilnější míra propojení mezi Strategií Evropa 2020, jejími prioritami, cíli (unijními i národními) a stěžejními vlajkovými iniciativami a evaluovaným OP VVV existuje:

- na úrovni priorit:** především v prioritě 1 Inteligentní růst a prioritě 3 Růst podporující začlenění, když pochopitelně silná intenzita existuje taktéž ve vztahu k prioritě 2 Udržitelný růst;
- na úrovni unijních cílů:** především v hlavním cíli investic do výzkumu a vývoje a hlavním cíli spojeným se školní docházkou a úrovní podílu osob s terciárním vzděláním; avšak i ostatní hlavní cíle vykazují vyšší či menší intenzitu ve vztahu k obsahu OP VVV;
- na úrovni národních cílů:** v návaznosti na předchozí odstavec se taktéž národní cíle ve vztahu k obsahu OP VVV nejvíce přibližují v oblasti národního cíle podílu veřejných výdajů na vědu, výzkum, vývoj a inovace a v oblasti cílů zaměřených na osoby předčasně odcházející ze vzdělávání a osoby s terciárním vzděláním.
- na úrovni stěžejních vlajkových iniciativ:** mezi těmito iniciativami lze shledat největší míru souladu s OP VVV v případě Unie inovací a Agendy pro nové pracovní dovednosti a pracovní místa.

Tento soulad je patrný již v případě formulace globálního cíle OP VVV, spočívajícím ve strukturálním posunu České republiky směrem ke znalostní ekonomice

OP VVV je členěn do čtyř prioritních os, šesti investičních priorit a 17 specifických cílů, jimž následující schéma přiřadí intenzitu souladu s identifikovanými součástmi Strategie Evropa 2020:

Prioritní osa 1

	Soulad se Strategií Evropa 2020:
Prioritní osa 1: Posilování kapacit pro kvalitní veřejný výzkum	Silná míra souladu s 1. prioritou Inteligentní růst, bezprostřední míra souladu s unijním cílem v oblasti investic do výzkumu a vývoje a ještě intenzivnější vůči národnímu cíli České republiky; mezi stěžejními iniciativami významný soulad s Uníí inovací
Investiční priorita 1.1: Posilování výzkumné a inovační infrastruktury a kapacit pro rozvoj vynikající úrovně výzkumu a inovací a podpora odborných středisek, zejména těch, jež jsou předmětem celoevropského zájmu	Silná míra souladu především s 1. prioritou i unijním a národním cílem; ve vztahu ke stěžejním iniciativám dominantní průnik s Uníí inovací, zejména s aktivitami zaměřenými na znalosti, partnerství, excelenci a mezinárodní spolupráce (v rámci konceptu Evropského výzkumného prostoru)
Specifický cíl 1.1.1: Posílit excelenci ve výzkumu	Silná míra souladu především s 1. prioritou i národními a unijními cíli; mezi stěžejními iniciativami především s Uníí inovací především v pasážích a aktivitách zaměřených na kvalitu znalostí, dobré vědecké výsledky, partnerství a mezinárodní spolupráci
Specifický cíl 1.1.2: Zlepšit podmínky pro kvalitní výzkum na VŠ a výuku spojenou s výzkumem	Silná míra souladu především s 1. prioritou, vysoký soulad taktéž s národními a unijními cíli; v rámci stěžejních iniciativ především v rámci Unie inovací aktivity spojené se vzděláváním; současně jistá forma souladu taktéž s Agendou pro nové pracovní dovednosti a pracovní místa (strategický rámec v oblasti vzdělávání, další zjednodušení uznávání vzdělání napříč EU)

Prioritní osa 2

	Soulad se Strategií Evropa 2020:
Prioritní osa 2: Rozvoj prostředí pro využití výzkumu jako zdroje dlouhodobé konkurenční výhody	Stále dominantní míra souladu s 1. prioritou Strategie, avšak rovněž silný průnik se 2. Prioritou – týká se oblastí větší aplikovatelnosti výzkumu pro podporu konkurenceschopné ekonomiky; v rámci cílů stále téměř výlučně spadá pod objem výdajů na výzkum; s ohledem na silnou váhu privátních výdajů není v rámci národního cíle prokázána silná vazba; mezi stěžejními iniciativami v rámci Unie inovací existuje silný průnik především v rámci aktivit „dobré myšlenky na trh“; současně existuje i viditelný přesah do iniciativy digitální agendy a průmyslové politiky pro éru globalizace
Investiční priorita 2.1: Podpora podnikových investic do inovací a výzkumu a vytvářením vazeb a součinnosti mezi podniky, středisky výzkumu a vývoje a vysokoškolským vzděláváním, zejména vývoje produktů a služeb, přenosu technologií, sociálních inovací a aplikací veřejných služeb, stimulace poptávky, vytváření sítí, klastrů a otevřených inovací prostřednictvím inteligentní specializace, podpora technického a aplikovaného výzkumu, pilotních linek, opatření k včasnému ověřování produktů, schopností vyspělé výroby a prvovýroby v oblasti klíčových technologií a šíření technologií pro všeobecné použití	Silný průnik vůči prioritám 1. a 2.; v rámci cílů není přílišná vazba na národní cíl (spíše inspirace na zařazení dodatečného podcíle v rámci příštího NPR v podobě objemu soukromých výdajů na výzkum a vývoj); mezi stěžejními iniciativami silný průnik s Uníí inovací (dobré myšlenky na trh, znalosti), ale též v případě Digitální agendy a Průmyslové politiky pro éru globalizace
Specifický cíl 2.1.1: Posílit orientaci výzkumu na prioritní oblasti společenských výzev, včetně průřezových technologií	Silná míra souladu s prioritami 1. a 2.; není bezprostřední vazba především na národní cíl; silná vazba na Unii inovací, Digitální agendu a Průmyslovou politiku
Specifický cíl 2.1.2: Zvýšit spolupráci výzkumných organizací s aplikační sférou, vedoucí k efektivnímu využití výsledků výzkumu v praxi	Míra souladu je identická jako v případě předchozího specifického cíle
Specifický cíl 2.1.3: Iniciovat a rozvinout proces inteligentní specializace v regionech	Míra souladu je velmi podobná tomu uvedenému v předchozím specifickém cíli, s větším důrazem na průnik s Uníí inovací a jejími regionálními a sociálními přínosy

Prioritní osa 3

	Soulad se Strategií Evropa 2020:
Prioritní osa 3: Rozvoj vysokých škol	Rozsah této prioritní osy zachází mezi všechny priority Strategie Evropa 2020; nejsilnější míra souladu je však stále patrná v rámci priority 1., avšak i v případě ostatních dvou priorit je velmi silná; reflexe mezi cíli se vedle ukazatele výdajů na vědu, výzkum, vývoj a inovace rozšiřují i do specifického ukazatele v oblasti vzdělávání a podílu VŠ vzdělané populace, jež je identifikován na unijní i národní úrovni; v rámci stěžejních iniciativ existuje silná vazba na Unii inovací (znalosti, též partnerství v inovacích a mezinárodní spolupráce), Mládež v pohybu a Agendu pro nové pracovní dovednosti a pracovní místa
Investiční priorita 3.1: Zlepšování kvality, účinnosti a otevřenosti terciárního a rovnocenného vzdělávání, aby se zvýšila účast a úroveň dosaženého vzdělání	V rámci této investiční priority platí obecně závěry přijaté pro celou prioritní osu; mezi iniciativami je pak dominantní Unie inovací a Agenda pro nové pracovní dovednosti a pracovní místa, částečně i Mládež v pohybu
Investiční priorita 3.2: Investice do vzdělávání, dovedností a celoživotního učení rozvíjením infrastruktury pro vzdělávání a odbornou přípravu	Vysoká míra souladu s Agendou pro pracovní místa
Specifický cíl 3.1.1: Zvýšení kvality vzdělávání na vysokých školách a jeho relevance pro potřeby trhu práce	Vysoká míra souladu s Agendou pro pracovní místa
Specifický cíl 3.1.2: Zvýšení účasti na vysokoškolském vzdělávání zejména prostřednictvím snížení studijní neúspěšnosti a podpory studentů se specifickými potřebami a ze socio-ekonomicky znevýhodněných skupin	Vedle již výše popsané míry souladu se silně přidává role iniciativy Evropské platformy proti chudobě
Specifický cíl 3.1.3: Zatraktivnit celoživotní vzdělávání na vysokých školách a zvýšit účast, zejména v rámci dospělé populace	Vysoký průnik s Agendou pro pracovní místa
Specifický cíl 3.1.4: Nastavení a rozvoj systému hodnocení a zabezpečení kvality a strategického řízení vysokých škol	Tento specifický cíl se odráží především s iniciativou Agendy pro pracovní místa, není však tak explicitně silný, jako v případě některých jiných SC
Specifický cíl 3.2.1: Zkvalitnění vzdělávací infrastruktury na	Vedle Agendy pro pracovní místa zde sehrává klíčovou roli faktor začleňování

vysokých školách za účelem profilace vysokých škol, zlepšení přístupu znevýhodněných skupin a zvýšení otevřenosti vysokých škol pro potřeby celoživotního vzdělávání	
--	--

Prioritní osa 4

	Soulad se Strategií Evropa 2020:
Prioritní osa 4: Podpora celoživotního učení a rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání	Tato prioritní osa, na rozdíl od všech předcházejících, vykazuje vyšší míru souladu v rámci priority 3. Růst podporující začlenění, přesto i zde je patrný silný soulad i s prioritou první; mezi kvantifikovanými cíli se zde silně projevují oba ukazatele vztahující se ke vzdělávání, primárně však ukazatel týkající se předčasného odchodu osob ze vzdělávacího procesu; v rámci stěžejních iniciativ je dominantní Agenda pro pracovní místa, ale i Mládež v pohybu a Evropská platforma proto chudobě, usilující o řešení chudoby prostřednictvím adekvátního vzdělávání a následné kompetence pro pracovní trh
Investiční priorita 4.1: Předcházení předčasnému ukončení školní docházky a jeho omezování, podpora rovného přístupu ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání	Závěry pro celou prioritní osu platné; silnější vazba na Evropskou platformu proti chudobě
Investiční priorita 4.2: Zlepšování přístupu k celoživotnímu učení, zdokonalování dovedností a schopností pracovníků a zvyšování významu systémů vzdělávání a odborné přípravy pro trh práce, včetně zlepšování kvality odborného vzdělávání a přípravy a zavedení a rozvoje programů učení založeného na pracovní činnosti a učňovských programů, jako jsou duální výukové systémy	Silná vazba na Agendu pro pracovní místa a Evropskou platformu proti chudobě
Specifický cíl 4.1.1: Rozvoj inkluzivního vzdělávání	Zjevně silná vazba vůči Evropské platformě proti chudobě
Specifický cíl 4.1.2: Zvýšení kvality a otevřenosti předškolního vzdělávání, včetně usnadnění přechodu dětí na ZŠ	Vyvážená symbióza vůči Agendě pro pracovní místa a Evropské platformě proti chudobě
Specifický cíl 4.1.3: Zlepšení kvality vzdělávání a výsledků žáků v klíčových kompetencích	Silná vazba na Agendu pro pracovní místa

Specifický cíl 4.1.4: Rozvoj systému hodnocení kvality a strategického řízení ve vzdělávání	Analogicky s předchozím odstavcem
Specifický cíl 4.1.5: Zkvalitnění negraduální přípravy pedagogických pracovníků	Analogicky s předchozím odstavcem
Specifický cíl 4.2.1: Zvyšování kvality odborného vzdělávání, včetně posílení jeho relevance pro trh práce	Analogicky s předchozím odstavcem
Specifický cíl 4.2.2: Propojení počátečního a dalšího vzdělávání	Agenda pro pracovní místa společně s Evropskou platformou proti chudobě

Posouzení souladu (propojenosti) specifických cílů OP VVV s identifikovanými výzvami a potřebami definovanými v rámci Strategie Evropa 2020

Identifikované výzvy a potřeby definované v rámci Strategie Evropa 2020

A. Výzkum a vývoj

Výzkum a vývoj představují společně s inovacemi stěžejní pilíř Strategie Evropa 2020 (viz výše úvodní pasáž).

B. Vzdělávání

Vzdělávání rovněž tak představuje stěžejní pilíř Strategie Evropa 2020 (viz výše úvodní pasáž).

V oblasti inteligentního růstu preferuje vedle stěžejního pilíře Strategie Evropa 2020 rovněž silný důraz kladený na mezinárodní mobilitu mládeže a pracovní síly. Prostřednictvím této mobility a transnacionální spolupráce by mělo docházet k překlenování problémů typu jazykové nevybavenosti či vzájemné kulturní odcizenosti mezi občany EU, což představuje faktory, které velmi negativně ovlivňují fungování společného trhu.

Jsou specifické cíle programu v souladu s potřebami a prioritami definovanými v rámci Strategie Evropa 2020?

Souhrnné shrnutí a doporučení

Jak předchozí zevrubná analýza naznačila, míra souladu mezi definicí a vymezení specifických cílů a prioritami, cíli a iniciativami Strategie Evropa 2020 je velmi vysoká. Prakticky je možné vyloučit jediný specifický cíl, který by nebyl silně či alespoň průměrně provázán s obsahem Strategie Evropa 2020. Intenzita propojení v některých případech prolíná více prioritních oblastí Strategie, resp. více stěžejních iniciativ. Ne vždy je možné nalézt soulad s kvantifikovanými cíli, což však není problém OP VVV, ale spíše přílišné koncentrace jak unijních, tak i národních cílů.

Nejsilnější vazba v tomto ohledu existuje vůči prioritě 1. Inteligentní růst, jež se projevuje dále i největší četností. Z pohledu síly a intenzity je významná i vazba na prioritu 2. Udržitelný růst. V menšině, přesto reprezentativně se projevuje i průnik vůči prioritě 3. Růst podporující začlenění.

Doporučením je udržení stanovené linie, jež možná bude vyžadovat v souladu s principem tematické koncentrace, jisté omezení oblastí zaměření podpory.

Prioritní osa 1:

V rámci prioritní osy 1 je míra souladu se Strategií Evropa 2020 především patrná v rámci 1. priority Strategie Inteligentní růst. Všechny specifické cíle vykazují velice silnou míru souladu a komplementarity s klíčovými oblastmi této priority, tedy inovacemi, vzděláváním především vysoce kvalitním a expertním, a silně taktéž s digitalizačními výzvami (spíše nepřímě). Charakter této prioritní osy z pohledu kvantitativních cílů je dominantně měřitelný podílem výdajů na výzkum a vývoj na HDP. Jednotlivé specifické cíle jsou velmi blízké až identické obsahovému vymezení stěžejních iniciativ, zejména Unie inovací, jež se vůči specifickým cílům této prioritní osy projevují především v oblasti kvality znalostí, partnerství, excelencí či mezinárodní spoluprací. SC 1.1.2 může vykazovat vazbu taktéž na 3. prioritu Strategie, zejména na iniciativu Agendy pro nové pracovní dovednosti a pracovní místa.

Míra souladu především oblasti 1. priority iniciativy Unie inovací je velmi vysoká a v souhrnu SC této prioritní osy významně obsahově korespondují s relevantními pasážemi Strategie.

Prioritní osa 2:

V rámci prioritní osy 2 existuje vazba se Strategií stále významně především na úrovni 1. priority, do které se však velmi silně projevuje taktéž soulad s prioritou 2. Týká se, v porovnání s předchozí prioritní osou, důrazu na větší aplikovatelnost výzkumných výstupů, současně nepreferuje pouze excelentní výzkum, ale taktéž schopnost realizovat regionální potenciál při respektování zásad inteligentní specializace.

Problematickým místem v této souvislosti je vazba na měřitelné cíle, kde možnost prokázání výsledků a dopadů v souladu se Strategií bude obtížnější (zvláště, pokud národní cíl v tomto kontextu respektuje toliko podíl výdajů veřejných).

Na úrovni stěžejních iniciativ vykazují SC stále velmi silnou vazbu vůči Unii inovací, ale vztah lze identifikovat rovněž vůči Digitální agendě a Průmyslové politice pro éru globalizace.

Obsahově pak SC silně korespondují s prioritami a stěžejními iniciativami Strategie.

Prioritní osa 3:

Prioritní osa 3 a její SC je nejhomogenněji rozložena mezi všechny priority Strategie; významná role stále existuje ve vztahu k první prioritě (především Unie Inovací a Mládež v pohybu), nicméně velmi silnou váhu zaujímá priorita třetí, zejména vysokou mírou souladu s iniciativou Agendy pro nové pracovní dovednosti a pracovní místa, vůči které existuje velice silný obsahový průnik.

Rovněž měřitelnost cílů Strategie je z pohledu SC OP VVV vyšší.

Prioritní osa 4:

Prioritní osa 4 je silně až dominantně zaměřena na záležitosti začleňovací, proto nepřekvapí, že její odraz v rámci Strategie se nalézá především v rámci její třetí priority a v jejím rámci pak ve vztahu k Agendě pro nové pracovní dovednosti a pracovní místa, občas doplněné Evropskou platformou proti chudobě.

Obsah SC této prioritní osy je výrazně v souladu s obsahem těchto iniciativ, taktéž pak měřitelnost dopadů v duchu pojetí Strategie je umožněna jako vysoká.

Posouzení přínosu OP VVV k plnění priorit Strategie Evropa 2020 pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění při zohlednění vnitrostátních a regionálních potřeb

Analytická deskripce

A. Výzkum a vývoj

Územní, resp. regionální hledisko Strategie Evropa 2020 v oblasti výzkumu a vývoje (a inovací) je rozvedeno v rámci jedné z jejích stěžejních iniciativ – **Unie inovací**. Sdělení Evropské komise k této iniciativě (Stěžejní iniciativa Strategie Evropa 2020 Unie inovací; Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů COM (2010) 546) uvádí mezi klíčovými směry její implementace mimo jiné:

- výběr prioritních evropských výzkumných infrastruktur respektující myšlenku výzkumné excelence, včetně mezinárodní spolupráce (bezprostřední soulad s investiční prioritou 1.1. OP VVV a oběma specifickými cíli v jejím rámci: SC 1.1.1. Posílit excelenci ve výzkumu, stejně jako SC 1.1.2. Zlepšit podmínky pro kvalitní výzkum na vysokých školách a výuku spojenou s výzkumem);
- investice do oblastí výzkumu a vývoje (a inovací) v regionech v souladu s konceptem inteligentní specializace, a to jednak výběrem vhodných odvětví na bázi silných stránek regionů, a jednak se zohledněním nových společenských výzev (například klimatická změna, stárnutí populace apod.) i různých forem inovací (například kreativní odvětví).

Z územního hlediska je tímto vytvořena hierarchie evropsky významných center excelence na straně jedné s územně zasazeným konceptem inteligentní specializace na straně druhé. Evropsky významná centra excelence ve své podstatě rovněž sledují koncept inteligentní specializace, důraz je však položen jednak na národní a nadnárodní úroveň a jednak na širší škálu možných odvětví specializace, než je tomu v případě územně zasazené inteligentní specializace.

B. Vzdělávání

Rovněž v oblasti vzdělávání jsou zde platné identifikované průniky z předchozího odstavce, zejména v souvislosti se SC 1.1.2. Zlepšit podmínky pro kvalitní výzkum na vysokých školách a výuku spojenou s výzkumem.

Přestože oblast vzdělávání je úzce spojena s tématem územní dimenze, je územní hledisko v rámci cílů Strategie Evropa 2020 i IHS zmiňováno spíše ojediněle. Jedna z jejích stěžejních iniciativ **Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa: evropský příspěvek k plné zaměstnanosti** v rámci sdělení Evropské komise (Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů COM (2010) 682) potřebu partnerství regionální a místní úrovně pro aktivity v oblasti celoživotního vzdělávání explicitně zmiňuje. Současně však sdělení zdůrazňuje jako jednu z priorit vytváření pracovních míst v návaznosti na stěžejní iniciativy Evropské komise – **Unie inovací** (viz výše) a **Průmyslová politika pro éru globalizace**. Téma vzdělávání se tak stává relevantním rovněž pro koncept inteligentní specializace, který v sobě obsahuje významné územní zasazení. Vedle toho je téma vzdělávání (v souvislosti s trhem práce) tradičně spojováno s řešením problémů území ohrožených koncentrací chudoby (viz například Evropská platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení: evropský rámec pro sociální a územní soudržnost; Sdělení Komise Evropskému parlamentu, radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů COM (2010) 758).

Ke kterým cílům Strategie Evropa 2020 a Národním cílům přispívají priority a specifické cíle OP VVV?

Jak již předchozí zevrubná systémová analýza naznačila a stručná analytická deskripce konkretizovala, priority a specifické cíle OP VVV nejsilněji korespondují s měřitelnými cíli v oblasti vědy, výzkumu a inovací, a vzdělávání. V prvním případě zcela ladí s cílem unijním; v případě cíle národního je tento nedostatečný, neboť pokrývá pouze poměr veřejných výdajů na vědu, výzkum, vývoj a inovace na HDP a nebere v úvahu u nás značně významný podíl výdajů podnikových (což není chybou OP VVV, nýbrž nedostatečnou sadou měřitelných cílů na straně České republiky, jež by tímto mohly být – v příštím vydání NPR – obohaceny o relevantnější podcíle.

Ve vztahu k cílům zaměřeným na vzdělání jsou dostatečně pokryty oba cíle a priority a specifické cíle OP VVV jsou na ně adekvátně zaměřeny.

Nepřímo pak priority a specifické cíle OP VVV dále ovlivňují naplnění měřitelných cílů spojených se zaměstnaností (jak celkový národní cíl, tak podcíle 1a – 1d) a současně i oba národní cíle v oblasti nástrojů proti chudobě.

Po případném rozšíření počtu národních podcílů v případě vědy, výzkumu a inovací lze příspěvek OP VVV k jejich naplňování považovat z výše analyzovaných důvodů za věrohodný a oprávněný.

Jakým způsobem přispívá strategie OP VVV k naplňování cílů Strategie Evropa 2020 a národních cílů

Prioritní osa 1:

Klíčovým přínosem PO 1 v podmínkách České republiky je sledovaný proces změny v oblasti posílení excelence, zlepšení fungování činnosti vysokých škol a propojení výuky s výzkumem. Tato záležitost je silně selektivní, výběrová, nicméně přidaná hodnota naplnění této strategie může být

makroekonomický dopad. Navíc v podmínkách České republiky je značný potenciál a vysoká podrozvinutost v obou preferovaných typech aktivit

Prioritní osa 2:

Klíčovým přínosem PO 2 je vytvoření podmínek k nezávislé a dostatečně silné výzkumné a vývojové činnosti ve prospěch především malých a středních podniků, jež se na tomto základě budou moci snáze transformovat z významných výrobců komponent a součástek k významnějším výrobcům finanční produkce s možností vstupu i na mezinárodní trhy.

Druhá stejně tak významná záležitost je spojena s regionálním aspektem věci a s rozvinutím a aplikací principu inteligentní specializace, přizpůsobené přirozeným regionálním podmínkám, jež nemusí být nutně zaměřena pouze na evropsky excelentní výstupy, ale na závěry uplatnitelné v rámci regionálně dostupných zdrojů, jejichž využitelnost tímto bude zvýšena.

Prioritní osa 3:

Rozvoj vysokých škol přizpůsobený podmínkám OP VVV by měl vést k výraznému kvalitativnímu a strukturálnímu přizpůsobení činnosti VŠ i profilu jejich absolventů s ohledem na potřeby trhu práce, čímž by mělo dojít k výrazné úspoře výdajů na vzdělávání, jež budou silněji respektovat potřebu následného pracovního uplatnění a šetřit též náklady budoucích zaměstnavatelů těchto absolventů, spojené především s fází úvodního přizpůsobení se jejich potřebám. Výsledkem by měl být též jakýsi řebříček úspěšnosti a potřebnosti jednotlivých VŠ z pohledu jejich schopnosti připravit absolventy kvalitně na jejich budoucí profesi.

Prioritní osa 4:

Tato prioritní osa je především zaměřena na oblasti spojené s potřebou zvýšit efektivnost lidského kapitálu z pohledu jeho využitelnosti na trhu práce a přispět k řešení stávajících i prevenci před budoucími strukturálními disparitami na trhu práce, jež vyvolávají značné celospolečenské náklady a vedou k významnému nevyužívání potenciálu lidských zdrojů.

Posouzení souladu cílů programu se Společným strategickým rámcem, Dohodou o partnerství a s přihlédnutím k příslušným Integrovaným hlavním směrům

A. Výzkum a vývoj

V rámci Integrovaných hlavních směrů (IHS) je vazba s OP VVV téměř 100 %. IHS s ohledem na danou tematiku jsou zohledněny především v IHS 4 „*Optimalizovat podporu výzkumu, vývoje a inovací, posilovat znalostní trojúhelník a uvolnit potenciál digitální ekonomiky*“. V rámci porovnatelných aktivit zde existuje jistý obsahový průnik s OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK), kde lze identifikovat komplementaritu vůči OP VVV, zejména v oblastech exaktního vyjádření způsobu podpory infrastruktury pro výzkum a vývoj, především v podobě klastrů, vědeckotechnických parků, podnikatelských inkubátorů, center pro transfer technologií apod.). V rámci OP VVV je žádoucí

exaktněji vyjádřit soulad s podporou výzkumných a vývojových programů především s vazbou na univerzity (především v rámci specifického cíle 2.1.2 OP VVV), ale též na potřebu komercializace výsledků výzkumu a vývoje či efektivní využívání stávající infrastruktury pro výzkum a vývoj (v zásadě obě první prioritní osy 1 a 2 OP VVV).

Dílčí vazbu mezi obsahovou náplní OP VVV a IHS lze dále identifikovat v případě IHS 5 „*Zefektivnit využívání zdrojů a snížit emise skleníkových plynů*“ (například v podobě vytváření pobídek k využívání obnovitelných zdrojů energie a nízkouhlíkových technologií, jež jsou odolné vůči změně klimatu, a k přechodu na ekologičtější a propojenější způsoby dopravy a prosazovat úspory energie a ekologické inovace), IHS 8 „*Rozvoj kvalifikované pracovní síly, která bude reagovat na potřeby trhu práce, a podpora celoživotního učení*“ (například v podobě podpory získávání průřezových schopností s cílem posílit kreativitu, inovace a soukromé podnikání) a částečně též v případě IHS 6 „*Zlepšit obchodní a spotřebitelské prostředí, modernizovat a rozvinout průmyslovou základnu za účelem dosažení plné funkčnosti vnitřního trhu*“.

B. Vzdělávání

Největší vazba v rámci vztahu vzdělávání a IHS je identifikovatelná vůči IHS 6 „*Zlepšit prosedí pro podnikatele a spotřebitele a zmodernizovat průmyslovou základnu*“, IHS 7 „*Zvýšit účast na trhu práce a snížit strukturální nezaměstnanost*“, IHS 8 „*Vytvořit dovednostní vybavenou a odborně připravenou pracovní sílu, která bude odpovídat potřebám trhu práce, podporovat kvalitu pracovních míst a celoživotní učení*“, či IHS 9 „*Zlepšit výsledky systémů vzdělávání a odborné přípravy na všech úrovních a zvýšit účast na terciárním vzdělávání*“. Částečná provázanost je identifikovatelná taktéž vůči IHS 4 „*Optimalizovat podporu výzkumu, vývoje a inovací, posilovat trojúhelník znalostí a uvolnit potenciál digitální ekonomiky*“, především s ohledem na podporu spolupráce mezi univerzitami, výzkumnými pracovišti a soukromým sektorem na vnitrostátní i mezinárodní úrovni.

Předmět OP VVV ve své výzkumné a vývojové části je dále v souladu s obsahem tematických cílů Evropské komise. Velmi silný obsahový průnik zde existuje v případě TC 1 „*Posilování výzkumu, technologického rozvoje a inovací*“, což se týká jak úrovně podpory výzkumu a vývoje samotného, tak i ve vazbě na podnikání, transfer technologií, sociální inovace, klastry či inteligentní specializaci (obsahová provázanost taktéž s OP PIK a OP Z). Výzkumné a vývojové aktivity se prolínají i s ostatními TC, například TC 3 „*Zvyšování konkurenceschopnosti malých a středních podniků*“ v oblasti vyvíjení nových obchodních modelů, přenosu myšlenek, případně TC 4 „*Podpora posunu směrem k nízkouhlíkovému hospodářství ve všech odvětvích*“ například při vývoji inteligentních rozvodných systémů.

V úzkém propojení s návrhem nařízení o ERDF jsou v rámci článku 5 dále rozváděny konsekvence týkající se těchto tematických cílů do tří investičních priorit:

- Výzkumná a inovační infrastruktura a vybavení (výzkumná pracoviště, technologická centra, vědecké parky) s důrazem na excelenci a podporu technologické změny na bázi posilování aplikovaného výzkumu a spolupráce s podniky;
- Podnikové investice do výzkumu a inovací, přijetí a transfer technologií, sociální inovace, vytváření sítí na bázi inteligentní specializace pro využití nových myšlenek v oblasti výzkumu

a vývoje (například služby v oblasti výzkumu a vývoje, kreativní huby, kooperativní partnerství);

- Technický a aplikovaný výzkum, pilotní linky, ověřování produktů.

Z územního hlediska je tímto způsobem opětovně zdůrazněn koncept inteligentní specializace, tj. územně zasazené specializace v těch odvětvích, v rámci kterých území disponuje vhodnými předpoklady pro výzkum a vývoj aplikovatelný v následné tvorbě či transferu inovací.

V případě vzdělávací části existuje vysoká míra souladu tématu v rámci TC 1 „Posílení výzkumu, technologického rozvoje a inovací“, TC 3 „Zvyšování konkurenceschopnosti malých a středních podniků“, TC 8 „Podpora zaměstnanosti a podpora mobility pracovních sil“ a TC 10 „Investice do vzdělávání, dovedností a celoživotního učení“.

V rámci stávající verze dokumentu Společného strategického rámce je opětovně zdůrazňován prvek spolupráce aktérů na vhodné prostorové úrovni. Současně infrastrukturní aktivity v oblasti vzdělávání mají být směřovány do území s cílem snižovat územní disparity.

OP VVV vykazuje vysokou míru obsahového souladu jak s připravovaným obsahem Dohody o partnerství, stávající verzí textu Společného strategického rámce či IHS a představuje v zásadě konkretizaci obecněji zaměřených směrů v oblasti výzkumu, vývoje a vzdělávání.

V rámci Specifických doporučení v aktuální verzi sedmi doporučení pro Českou republiku se OP VVV explicitně týká doporučení 6 „Vytvoření uceleného hodnotícího rámce vzdělávání na základních školách a podniknutí cílených kroků na podporu škol, vykazujících slabší výsledky“. Jistou relevanci v rámci téhož doporučení má i přijetí opatření ke zlepšení systému akreditace a financování vysokých škol. Významnou roli naopak hraje „zvýšení podílu finančních prostředků přidělených výzkumným institucím podle jejich výkonu“.

Mezi jinými doporučeními má jistou relevanci i doporučení 3 zaměřené na zvýšení zákonem stanoveného věku pro odchod do důchodu rychlejším tempem, spojený se zavedením opatření podporujících zaměstnatelnost starších pracovníků a zrušením veřejné dotace pro režim předčasného odchodu do důchodu.

Příloha 7: Výzkum a vývoj a možnosti plynoucí z ostatních kapitol Víceletého finančního rámce 2014–2020

Úvod do problematiky

Dohoda o Víceletém finančním rámci předpokládá, že v příštím programovacím období 2014–2020 bude prostřednictvím Víceletého finančního rámce ve prospěch EU 28 rozděleno 960 mld. EUR. Z této sumy by 325,2 mld. EUR mělo být rozděleno v rámci **kohezní politiky** (20,5 mld. EUR je teritoriálně předurčeno České republice, 125,6 mld. EUR bez teritoriálního předurčení (tedy prostřednictvím volné soutěže projektů napříč celou EU) v rámci podokruhu 1a **Konkurenceschopnost** (nárůst o 37 % oproti stávajícímu období 2007–2013). Z této sumy přibližně 75 mld. EUR (viz v bližším detailu níže) je vyčleněno na program EU pro výzkum **Horizon 2020**.

Horizon 2020 je adekvátní reakcí Víceletého finančního rámce 2014–2020 na příslušné pasáže **Strategie Evropa 2020**, její kvantifikovaný cíl pro výzkum a vývoj a vlajkovou iniciativu **Unie inovací** a Evropské výzkumné oblasti.

Je současně reakcí na hospodářskou krizi a potřeby, které tato krize odhalila, a na posílení pozice evropské znalostní ekonomiky a tvorby budoucích pracovních míst a růstu. Lze jej považovat též za reakci na určité obavy ohledně životní úrovně, bezpečnosti a životního prostředí občanů EU. Především však má **posílit globální pozici EU** ve výzkumu, inovacích a technologiích.

Horizon 2020 představuje jednotný nosný program, jež v sobě slučuje tři stávající programy a iniciativy (7. rámcový program pro výzkum technologický rozvoj a demonstrace; inovační část rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace (CIP) a příspěvek EU ve prospěch Evropského institutu inovací a technologie (EIT).

Jeho snahou je přiblížit výzkum inovativním procesům (od výzkumu k retailu a zahrnutí všech forem inovací). Horizon 2020 je současně zaměřen na společenské výzvy, jimž čelí společnost v EU, například zdraví, čistá energie, doprava. Měl by znamenat současně i zjednodušený přístup pro všechny společnosti, univerzity a ústavy ve všech zemích EU i v zemích jejich kooperujících partnerů.

Ohledně přiblížení výzkumu inovativnímu prostředí jde primárně o to, aby se inovační proces stal **integrální součástí** aktivit, při respektování **širokého přístupu** k inovacím: vytvoření efektivní mříže (struktury) výzkumu a technologického rozvoje s výrobními inovacemi, inovacemi ve službách, sociálními inovacemi, inovacemi v designu či inovacemi obchodního/ podnikatelského modelu. Zahrnuty musí být jak technologické, tak netechnologické inovace, jak inkrementální, tak disruptivní inovace.

Předmětem silnější podpory by měla být tržní absorpce inovací ve vztahu k:

- a) aktivitám, jež jsou blíže uživatelům a trhům: prototypy, testy, demonstrace, pilotní verze, komplexní produktová validace, replikace trhu;
 - společenským výzvám: nové zaměření se na aktivity svázané s inovacemi, jako piloty, demonstrace, testovací sady a podpora tržní absorpce;

- vedoucímu postavení v průmyslu: důraz na výzkum a vývoj, komplexní, ucelené piloty, živé laboratoře, ověřování prototypů a výrobků na pilotních linkách;
 - nástroj pro malé a střední podniky: zvláštní zaměření na demonstrativní aktivity a tržní replikace ve své druhé fázi;
 - činnosti „blíže k trhu“/closer-to-market activities/ by měly získat financování rovněž cestou dluhových a majetkových finančních nástrojů a facilit.
- b) partnerství vedoucí k většímu dopadu: partnerství mezi veřejným a soukromým subjektem, partnerství mezi veřejnými subjekty, Evropský institut inovací a technologie a vytváření znalostní a inovační komunity, respektování agendy evropských technologických platforem a evropského inovačního partnerství.
- c) specializovaný nástroj pro malé a střední podniky: konkurenční, podnikatelsky orientované nástroje, zaměřené na vytváření dopadu, inovace přinášející vysoký potenciál blíže trhů;
- zaměření na demonstrační verze a tržní replikace ve své druhé fázi; úspěšné projekty rovněž získají podporu pro usnadnění přístupu k dalším soukromým a veřejným investicím.
- d) specifické využívání podpory a služeb.
- e) zadávání veřejných zakázek v inovacích: „před-komerční“ veřejné zakázky (PCP) a veřejné zakázky inovativních řešení (PPI)
- f) dluhové a akciové facility: půjčky a rizikový/ rozvojový kapitál.

Struktura Horizon 2020

Horizon 2020 sestává ze tří priorit:

1. Excelentní věda;
2. Vedoucí postavení v průmyslu (leadership);
3. Společenské výzvy.

Excelentní věda: prvotřídní věda je základem technologií, pracovních míst a příležitostí, a životních podmínek a blahobytu zítřka; Evropa potřebuje rozvíjet, vábit a využívat výzkumné talenty; výzkumníci potřebují přístup k nejlepší infrastruktuře.

Navrhovaný finanční rámec priority Excelentní věda (mld. EUR; 2014–2020)

Evropská výzkumná rada (European Research Council; ERC); přeshraniční výzkum nejlepších individuálních týmů	13,1
Budoucí a nově se objevující technologie (na spolupráci založený výzkum k otevírání nových oblastí inovací)	2,7
Marie Skłodowska – Curie aktivity (MSCA) – příležitosti pro školení, trénink a kariérní rozvoj	6,2
Výzkumná infrastruktura (včetně e-infrastructure) – zajištění přístupu k facilitám světové třídy	2,5
Celkem priorita Excelentní věda	24,5

Zdroj: Evropská komise, DG Research

Vedoucí postavení v průmyslu: strategické investice do klíčových technologií (mj. v pokročilých a rozvinutých odvětvích zpracovatelského průmyslu, mikroelektronice), podpora inovací napříč existujícími a vynořujícími se/ rozvíjejícími se sektory; Evropa potřebuje přivábit více soukromých investic do výzkumu a inovací; Evropa potřebuje více inovativních malých a středních podniků k vytváření růstu a pracovních příležitostí.

Navrhovaný finanční rámec priority Vedoucí postavení v průmyslu (mld. EUR; 2014–2020)

Vedoucí postavení v základních a průmyslových technologiích (LEITs); ICT, nanotechnologie, materiály, biotechnologie, zpracovatelský průmysl, záležitosti vesmíru	13,6
Přístup k rizikovým/ rozvojovým financím, využití pákového efektu soukromých finančních zdrojů, rozvojové financování pro výzkum a inovace	2,8
Inovace v sektoru malých a středních podniků; pokrytí všech forem inovací ve všech typech malých a středních podniků	0,6*
Celkem priorita Vedoucí postavení v průmyslu	17,0

* Plus doplňkové částky odhadnuté ve výši 20 % rozpočtu Společenských výzev, LEITS a příspěvek k rizikovým/ rozvojovým financím

Zdroj: Evropská komise, DG Research

Společenské výzvy: reakce na obavy občanů a společnosti, jež se promítají do cílů řady politik EU (klima, životní prostředí, energetika, doprava), a nemohou být odvráceny a vyřešeny bez inovací; průlomová řešení přicházejí na základě multi-disciplinární spolupráce a součinnosti, včetně zaměření na sociální vědy a záležitosti spojených s humanitními studiemi; předmětem podpory je testování, demonstrování a praktické naplňování smysluplných a slibných řešení.

Navrhovaný finanční rámec priority Společenské výzvy (mld. EUR; 2014–2020)

Zdraví, demografické změny; záležitosti blahobytu	7,5
Potravinová bezpečnost, udržitelné zemědělství, námořní výzkum a bioekonomika	3,9
Bezpečná, čistá a efektivní energie	5,9
Chytrá, zelená a integrovaná doprava	6,3
Klimatické aktivity, zdrojová efektivnost, suroviny	3,1
Inkluzivní a reflektivní společnost	1,3
Bezpečná společnost	1,7
Věda se společností a pro společnost	1,7
Pokrývání excelence a zvýšení účasti na výzkumných aktivitách	0,8
Celkem priorita Společenské výzvy	31,0

Zdroj: Evropská komise, DG Research

Vedle naplňování těchto tří priorit programu Horizon 2020 je jeho obsahem též navržená finanční podpora ve prospěch Evropského institutu inovací a technologie (EIT) a Společného výzkumného centra (JRC); v prvním případě by mělo dojít k podpoře kombinovaného výzkumu, inovací a tréninku znalostí a inovativních komunit; ve druhém případě se jedná o zajištění robustní databáze pro jednotlivé relevantní politiky EU.

Rozpočtový rámec EIT a JRC je následující (mld. EUR; 2014–2020):

EIT	2,7
JRC	1,9

Zdroj: Evropská komise, DG Research

Včetně EIT a JRC tak činí finanční rozměr programu Horizon 2020 minimálně 77,1 mld. EUR pro celou EU. Jeho objem může být dále navýšen nejen v rámci výše uvedené priority Vedoucí postavení v průmyslu, ale zejména a především objemem finančních prostředků spojených s využitím **specifických finančních nástrojů** a možností uplatnění jejich pákového efektu, ať již tyto pocházejí ze zdrojů soukromých nebo veřejných. Tyto finanční nástroje budou představovat klíčový způsob redistribuce prostředků v rámci programu Horizon 2020 a jsou založena buď přímo na principu finanční návratnosti, anebo na naplnění poměrně přísných kondicionalit výkonového typu.

Závěry a doporučení

Obsahový rozměr Horizon 2020 je do velmi značné míry kompatibilní s obsahem Operačních programů, zaměřených primárně na oblast výzkumu a vývoje, tedy OP VVV a OP PIK. **Snahou v tomto kontextu by mělo být vytvoření společného institucionálního a procesního rámce a současně kompetenčního centra, jež by bylo schopné:**

- Zajistit provázanost prostředků kohezní politiky pro účely výzkumu a vývoje s možnostmi Horizon 2020;
- Vytvoření kompetenční platformy pro maximalizace přínosů programu Horizon 2020 pro českou republiku;
- Vytvoření kompetenčního a informačního centra ve prospěch žadatelů pro zprostředkování možností využití zdrojů v rámci Horizon 2020.

Této role by se mohla v oblasti výzkumu a vývoje ujmout Technologická agentura České republiky, jež představuje nejkompententnější a nejrelevantnější bázi a profesionální centrum s odpovídajícími kapacitami.

Příloha 8: Finanční nástroje aplikované v rámci kohezní politiky eu, resp. Víceletého finančního rámce a jejich soulad s národními rozvojovými prioritami, resp. Tematickými okruhy pro účely tvorby nových operačních programů

Petr Zahradník

I. Kontext příštího programovacího období 2014–2020

Programovací období 2014–2020 bude spojeno ve využívání jak nástrojů Kohezní politiky EU, tak dalších kapitol Víceletého finančního rámce EU s řadou nových prvků a způsobů využívání těchto prostředků. Následující text je zaměřen primárně na **nalezení souvislostí mezi těmito novými prvky a rozvojovými prioritami České republiky**, konkretizovanými prostřednictvím tzv. tematických okruhů. Pozornost se bude týkat především **identifikace možností, které se v rámci definovaných a rozpracovaných tematických okruhů otevírají v příštím období pro využívání finančních nástrojů**.

Jelikož finanční nástroje samotné jsou považovány za významný nový prvek ve způsobu využívání omezených zdrojů Rozpočtu EU, vytváří tento dokument příležitost identifikace možností **uplatnění finančních nástrojů při naplňování principu integrovaného územního přístupu**.

A v neposlední řadě se možnost využívání finančních nástrojů nabízí v souvislosti s ostatními kapitolami Víceletého finančního rámce EU, především v kapitole 1a. Konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost, jež otevírá prostřednictvím například programu Horizon 2020 značné možnosti i pro uplatnění v České republice. Navíc se nabízí možnosti komplementarity a provázání finančních nástrojů použitých v rámci kohezní politiky a ostatních kapitol Víceletého finančního rámce.

Formulace národních rozvojových priorit, potažmo tematických okruhů v České republice vychází ze širšího kontextu obecných cílů Kohezní politiky EU v rámci celé Unie. Příští programovací období Kohezní politiky EU bude vycházet z naplňování dále redukováného počtu **cílů** (ze tří na dva), ve kterých se může pozvolna stírat rozdíl mezi intervencemi typicky kohezními („dotahovací“) a rozvojovými (dynamickými; jejichž hlavním smyslem je akcelerace určité, především ekonomické aktivity, a nikoliv stírání meziregionálních rozdílů. Příští období Kohezní politiky EU tak již bude pracovat pouze s cíli:

- Investice pro růst a zaměstnanost (téměř identický název ve vztahu ke Strategii Evropa 2020);
a
- Evropská územní spolupráce.

Významnou „konstrukční“ novinkou je pak existence **Společného strategického rámce**, v němž jsou nástroje Kohezní politiky EU (Evropský fond pro regionální rozvoj /ERDF/; Evropský sociální fond /ESF/ a Kohezní fond /KF/ koordinovány ve smyslu nalézání synergických efektů s Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV) a Evropským námořním a rybářským fondem (ENRF).

Další významná institucionální novinka spočívá v promítnutí poměrně obsáhlého a obecného rozměru Společného strategického rámce do podstatně konkrétnějších podmínek na národní úrovni, jež budou specifikovány v podobě **Dohody o partnerství**. Dohoda o partnerství představuje v jistém ohledu nástupce nynějšího Národního strategického referenčního rámce; bude však taktéž založena na širším pojetí a obsahovat tak programové nástroje pro využití nejen ERDF, ESF a KF, ale taktéž EZFRV a ENRF.

Národní rozvojové priority a tematické okruhy se ve výsledku promítají do podoby budoucí architektury nových **Operačních programů**. V rámci kohezní politiky, i v souladu s obsahem vládního programového prohlášení ze srpna 2010, pak budou prostředky ERDF, ESF a KF v rámci klíčového cíle Investice pro růst a zaměstnanost využívány v rámci následujících Operačních programů:

- OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu;
- OP Výzkum, vývoj a vzdělávání, řízený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy;
- OP Zaměstnanost, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí;
- OP Doprava, v gesci Ministerstva dopravy;
- OP Životní prostředí, řízený Ministerstvem životního prostředí;
- Integrovaný regionální OP, řízený Ministerstvem pro místní rozvoj;
- OP Praha – pól růstu České republiky, řízený Magistrátem hlavního města Prahy;
- OP Technická pomoc, řízený Ministerstvem pro místní rozvoj.

Návrh budoucího systému OP se opírá o vymezení **národních rozvojových priorit**, přijatých vládou v srpnu 2011; jsou jimi:

- Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky;
- Rozvoj páteřní infrastruktury;
- Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy;
- Podpora začleňování, boje s chudobou a systém péče o zdraví;
- Integrovaný rozvoj území.

Národní rozvojové priority jsou výsledkem předchozích strategických analytických aktivit, prováděných na úrovni vlády, resortů, poradních orgánů a dalších institucí. **Z pohledu regionálního/územního rozměru je nadějně, že integrovaný rozvoj území představuje nejen jednu z pěti národních rozvojových priorit, ale i specifický tematický okruh**, sloužící jako převodník mezi národními rozvojovými prioritami a navrženými OP. Tematické okruhy současně představují základní argumentační bázi pro adekvátní obsahovou naplněnost jednotlivých OP; je pracováno s osmi tematickými okruhy:

- Trh práce a vzdělávání;
- Funkční výzkumný a inovační systém;
- Konkurenceschopné podniky;
- Mobilita, dostupnost, sítě, energie;
- Efektivní správa a instituce;
- Integrovaný rozvoj území;
- Boj s chudobou, sociální začleňování a zdraví;
- Životní prostředí.

Programovací období 2014–2020 v České republice bude ve znamení naplňování hlavních směrů a principů, jež představují poměrně výraznou kvalitativní změnu v procesu využívání fondů EU oproti předchozím obdobím. **Hlavní směry** zaměření těchto prostředků jsou orientovány na:

- Příspěvek ke kvalitnímu podnikatelskému prostředí, jež podpoří konkurenceschopnost České republiky na evropském i globálním trhu, povede k zakládání nových podniků, zvýší
- Inkluzivní společnost, vytvářející podmínky pro plnohodnotné uplatnění všech skupin obyvatelstva, zvýšení zaměstnanosti v současnosti vyloučených skupin, a vytvářející aktivní podmínky pro život.

Programovací období 2014–2020 bude respektovat následující **principy**:

- **Princip strategického zaměření a propojování**; cíle a priority plněné v budoucím období budou podřízeny naplňování Strategie Evropa 2020 (na úrovni EU) a Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti (na úrovni České republiky); OP budou podporovat skutečné priority, naplňující rozvojové strategie EU i České republiky; tyto priority budou navrženy spolu se stanovením reálných a měřitelných výsledků; jednotlivé intervence by měly být navrženy tak, aby se v maximální možné míře vzájemně doplňovaly a podporovaly, a to nejen tematicky, ale i územně.
- **Princip podpory fungujícího trhu**; budou posíleny tržně konformní mechanismy finančních nástrojů; tržní principy budou podporovány prostřednictvím intervencí pouze tam, kde lze indikovat tržní selhání; v souladu s tím by OP měly podporovat pouze ta odvětví a sektory, kde dochází k selhání trhu, či kde tržní prostředí neexistuje; bude vždy zvažována forma podpory (dotace či návratné zdroje) pro konkrétní intervence či pro dané území; nemělo by docházet k vytlačování soukromého kapitálu, ale naopak by mělo být podporováno zapojení soukromého kapitálu například větším zapojením nástrojů finančního inženýrství.
- **Princip podpory kvalitních projektů**; snížení fragmentace pomůže zacílení i na úrovni jednotlivých projektů prostřednictvím rozumné a efektivní soustavy indikátorů; tento princip stanovuje, že by měly být podporovány pouze ty projekty, které budou měřitelně naplňovat stanovené priority a cíle; důkazy o proveditelnosti projektu budou předkládány nejen pro fázi vlastní realizace, ale zejména pro fázi využívání výstupů a dosahování výsledků; projekty by měly být hodnoceny v celém kontextu dosahování cílů intervence.
- **Princip snadnější přípravy a realizace projektů**; koordinační orgán vytvoří zjednodušené a jednotné metodické prostředí pro přípravu projektů, včetně kvalitní přípravy stabilních lidských zdrojů pro budoucí intervenci; budoucí žadatelé a příjemci prostředků OP budou předkládat a realizovat projekty snadněji než doposud, zejména díky elektronizaci agend a zjednodušování a sjednocování pravidel. Podstatným faktorem by mělo být též zvyšování kvality a výkonu budoucích aktérů implementační struktury.

I zde z hlavních směrů i principů vyplývá, že charakter kohezní politiky se mění a že daleko větší akcent začíná být kladen na rozvojové aktivity a podporu konkurenceschopnosti v porovnání s tradičním kohezním přístupem, spočívajícím v překonávání rozdílů a v dohánění slabších regionů ve vztahu k vyspělejším. Na straně druhé však obsah principů vychází územní potřebě poměrně silně explicitně vstříc, kupříkladu důrazem na vzájemné doplňování

a propojování intervencí i na územní bázi (viz první princip). Rovněž druhý princip specifikuje jednotku území jako kritérium pro rozhodnutí o realizaci intervence.

Vedle výše popsaných, analyzovaných a interpretovaných nových prvků, jež by se měly objevit v příštím programovacím období, patří do množiny novinek taktéž některá nová „pravidla hry“, která se buď v dosavadním způsobu využívání fondů EU byla obsažena pouze velmi minoritně, velmi parciálně, anebo dokonce vůbec a v období příštím tak půjde o úplné novinky. Jednou z nich je podstatně významnější využívání návratných finančních nástrojů. Jejich využívání je současně nutné vnímat v kontextu s dalšími zásadními prvky příštího období, jako tematickou koncentrací, integrovaným přístupem, kondicionalitami, zvýšeným důrazem na měřitelnost výstupu intervencí a na dosažení skutečně efektivního dopadu v podobě zjevných a průkazných výsledků například v rozvoji produkční schopnosti, vytvoření udržitelných pracovních míst či posílení regionální konkurenceschopnosti.

II. Návratné finanční nástroje

- **Využívání finančních nástrojů:** 1. **Definice a deskripce návratných nástrojů:** Návratné finanční nástroje jsou novým způsobem účinnějšího využívání omezených prostředků Kohezní politiky EU, zajišťující větší míru využití těchto prostředků **efektivnějším, prospěšnějším a udržitelnějším způsobem**. Návratné finanční nástroje jsou zesíleným projevem posunu zaměření budoucí kohezní politiky směrem k zajištění socio-ekonomické a v některých případech i přímé finanční návratnosti (kterou právě nové finanční nástroje budou garantovat) v souladu s obsahem a cíli Strategie Evropa 2020.

Návratné finanční nástroje jsou zaměřeny na **ekonomicky zdůvodnitelné projekty**, s reálnou schopností dosažení požadované návratnosti (jinými slovy, nestanou se tak nástroji se všeobecnou až masovou použitelností, ale spíše výběrovými, selektivními), vůči nimž používají soubor konkrétních návratných instrumentů typu **půjčka, záruka, přímý kapitálový vstup** či **projektový dluhopis** a dalších souvisejících mechanismů k řízení rizik, umožňující dosažení návratnosti; existuje navíc možnost **komplementárního postupu** a účelového propojení s dotačními nástroji v rámci kohezní politiky nebo s návratnými nástroji využívanými mimo kohezní politiku.

Charakteristickým rysem návratných nástrojů je naplnění tří základních požadavků na ně kladených: **efektivnosti** (jež je dána výkonem funkce manažera správy těchto prostředků, jež naplňují veřejný zájem kvalitativně zcela odlišným způsobem v porovnání s dotacemi), **účelností** (která je dána oprávněností existence každého Operačního programu, resp. té jeho části, jež je pro účely návratných nástrojů vyčleněna) a **udržitelnosti** (jež je založena a opírá se o definiční princip návratnosti revolvingových nástrojů).

Návratné finanční nástroje z pohledu jejich existence v rámci Kohezní politiky EU nejsou nástrojem zcela novým, neboť možnost jejich využívání je dána již programovacím obdobím 1994–1999. Reálné naplnění této možnosti však bylo v tomto i dalším období zanedbatelně nízké. S ohledem na proces rozšiřování EU v letech 2004 a 2007 se jejich relativní váha zvýšila ve stávajícím programovacím období 2007–2013 zásluhou vzniku společných iniciativ Evropské komise, Evropské investiční banky a Evropského investičního fondu (JESSICA, JEREMIE, JASPERS, JASMINE). Nicméně jejich potenciál (jež navíc není zdaleka v plném rozsahu využíván, neboť snadnost a dostupnost dotačních představuje pro

příjemce logickou preferenci) představuje necelá 3 % objemu prostředků kohezní politiky pro toto období (ze sumy 347 mld. EUR pro všechny členské státy EU; resp. přibližně 5 % zdrojů Evropského fondu pro regionální rozvoj – ERDF, s jeho celkovou alokací 201 mld. EUR). Stávající obsah diskuse (i v reakci na aktuální ekonomickou situaci a prováděná stabilizační až restriktivní opatření v oblasti fiskální politiky a nakládání s veřejnými zdroji) předpokládá pro programovací období 2014–2020 posílení role návratných finančních nástrojů na přibližně 10 % objemu alokace (tedy v rámci celé EU se jedná v průměru o více než trojnásobné navýšení prostoru pro návratné nástroje; v případě České republiky je navýšení tohoto prostoru ještě podstatně významnější – míra jejich využívání se u nás nyní pohybuje v nízkých desetinách procenta alokace).

Smyslem širšího využívání návratných finančních nástrojů je rozšířit pozitivní zkušenosti ze stávajícího a minulých období ve smyslu lepšího využívání kohezních finančních prostředků jako účinnější a udržitelnější alternativy k tradičnímu dotačnímu (grantovému) způsobu podpory.

JASPERS, JEREMIE, JESSICA, JASMINE: Mezi strategické střednědobé priority nikoliv budoucího, ale již nynějšího programovacího období 2007–2013 patří vedle efektivního čerpání prostřednictvím standardní množiny strukturálních fondů EU a je přerozdělovajících Operačních programů i schopnost země a jejích regionů efektivně využít společné iniciativy Evropské komise a Evropské investiční banky JASPERS, JEREMIE a JESSICA. V průběhu programovacího období k nim přibyl JASMINE

JASPERS (Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions; Společná pomoc při podpoře projektů v evropských regionech), JEREMIE (Joint European Resources for Micro-to-Medium Enterprises; Společné evropské zdroje pro mikro- až středně velké podnikatele) a JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas; Společná evropská podpora pro udržitelné investice v městských oblastech).

JASPERS: nové partnerství v oblasti technické asistence. JASPERS usiluje o rozvoj spolupráce ve smyslu propojování expertízy a zdrojů a jejich mnohem systematičtější organizace s cílem pomáhat členským státům při implementaci Strukturální a kohezní politiky EU. Smyslem JASPERS je nabídnout služby členským státům, zaměřené na regiony pokrývané konvergenčním cílem pro období 2007–2013. Má pomáhat regionálním a místním autoritám a institucím při přípravě hlavních projektů a projektových dokumentů, které jsou předkládány Evropské komisi, a napomoci zvýšit množství a zlepšit kvalitu a rychlost zpracování projektů předkládaných ke schválení. JASPERS nabízí technickou pomoc, za níž nebudou příjemci v jednotlivých členských státech uhrazovat žádné náklady. Technická pomoc bude nabízena od raných fází projektového vývoje. JASPERS má zajišťovat komplexní ucelenou asistenci pro všechny fáze projektového cyklu, počínaje počáteční identifikací projektu až po konečné rozhodnutí o udělení pomoci. Klíčovými oblastmi pro iniciativu JASPERS je technická pomoc v oblastech Trans-evropské dopravní sítě (TENs), sektoru dopravy mimo TENs, včetně železniční, říční a mořské dopravy, rozvoje kombinovaných dopravních systémů a jejich vzájemnou operabilitou, řízení silniční a letecké dopravy, a čisté městské a veřejné dopravy. V oblasti environmentálních projektů je pak iniciativa JASPERS zaměřena na projekty v oblasti energetické efektivnosti a obnovitelné energie.

JEREMIE: zlepšený přístup k financím pro mikro-firmy a malé a střední firmy v regionech EU.

Smyslem je podpořit zvýšený přístup k financím pro rozvoj mikro-, malých a středních firem v regionech EU. Pokud si řídící autority (orgány) přejí využívat rámec JEREMIE, měly by se rozhodnout alokovat zdroje z programu do holdingového fondu. Tento holdingový fond by měl být vhodně kvalifikovanou finanční institucí na národní úrovni. Úlohou holdingového fondu by rovněž bylo organizování výzev pro vyjádření zájmu, adresovaných všem zainteresovaným finančním zprostředkovatelům (fondy rozvojového kapitálu, fondy seed-capital, start-ups, fondy zaměřené na technologie nebo transfer technologií, zaručené fondy, poskytovatelé mikro-úvěrů apod.). Na základě své specifické expertízy bude holdingový fond, v úzké spolupráci s řídicím orgánem, vyhodnocovat, vybírat a akreditovat finanční zprostředkovatele. Bude schopen zajišťovat je s produkty spojenými s investicemi do jejich vlastního kapitálu (equity), půjčkami nebo zárukami, včetně technické pomoci (pokud to bude vhodné). Konečným výsledkem pak je, že řídicí orgán bude mít přístup ke klíčovému systému, který by měl výrazně usnadnit realizaci jinak zcela komplexně pojatého úkolu. Příspěvky z programů ve prospěch holdingového fondu jsou pak považovány jako odpovídající finanční tok v rámci využívání ERDF.

JESSICA: udržitelný rozvoj pro městské oblasti. Jejím smyslem je podpora udržitelné míry investic, růstu a pracovních míst v městských oblastech EU. JESSICA nabízí řídicím orgánům programů financovaných ze Strukturálních fondů EU možnost využití výhody externí expertízy a umožní větší přístup k úvěrovému kapitálu pro účely podpory rozvoje měst, včetně úvěrů pro sociální bydlení v případě, že je tento druh podpory vhodný a odpovídající. Tam, kde si řídicí orgán přeje účastnit se na spolupráci v rámci iniciativy JESSICA, přispíval by zdroji z tohoto programu, zatímco EIB, další mezinárodní finanční instituce, soukromé banky a investoři by mohly přispívat dalším úvěrovým nebo equity kapitálem v závislosti na vhodnosti tohoto přispění. Jestliže projekty nebudou podporovány prostřednictvím grantů, příspěvky programu ve prospěch fondů městského rozvoje budou revolvingové a napomohou posílit udržitelnost tohoto investičního úsilí. Příspěvky z programu budou využity k financování úvěrů, poskytovaných fondy městského rozvoje ve prospěch konečných příjemců, jištěných záručními schémata založenými samotnými fondy a zúčastněnými bankami. Žádná státní záruka za tyto úvěry nebude součástí této iniciativy, čímž nebude zatěžován systém veřejných financí a prohlubován veřejný dluh.

JASMINE: podpora rozvoje mikro-úvěrů. Smyslem JASMINE (Joint Action to Support Micro-finance institutions in Europe; Společná akce na podporu mikroúvěrových ústavů v Evropě) je **poskytnout technickou pomoc** mikroúvěrovým ústavům, aby se staly důvěryhodnými finančními zprostředkovateli a snadněji získaly kapitál. Buňka JASMINE, která působí v rámci Evropského investičního fondu je pověřena vyhodnocováním podnikatelských projektů, které předloží zájemci o financování z řad mikroúvěrových ústavů, a pomůže jim dosáhnout určité kvalitativní úrovně v oblasti řízení, finanční správy a obchodní strategie. Účelem je přimět tyto mikroúvěrové ústavy, aby přijaly osvědčené postupy a staly se známkou kvality. JASMINE se rovněž podílí na organizování školení a propagačních akcí týkajících se evropské iniciativy pro mikroúvěry. Tyto akce jsou určené členským státům, regionům, bankám a mikroúvěrovým ústavům. Současně se jedná také o **financování operací** nejlepších nebankovních ústavů, aby mohly poskytovat ještě více půjček. Buňka JASMINE zkoumá životaschopnost podaných žádostí a navrhne příslušné řešení s cílem zajistit spolufinancování těchto operací z prostředků EIB a soukromých partnerů. Přínosem iniciativy

JASMINE je, že spojuje několik institucí EU (Evropská komise, EIB, Evropský parlament), veřejné i soukromé banky, síť EUROFI (skupina expertů zabývajících se finančními a bankovními službami v Evropě) a dárce. Projekt byl zahájen na začátku roku 2009 a první tři roky probíhá jeho pilotní fáze. Počáteční kapitál projektu se pohybuje ve výši 50 milionů EUR. Evropská komise a Evropský investiční fond poskytnou na tuto iniciativu prostředky z kohezní politiky. Další prostředky budou poskytnuty EIB a dalšími finančními partnery. JASMINE lze vnímat jako doplněk iniciativy JEREMIE. Podle údajů Eurostatu dosahuje potenciální poptávka po mikroúvěrech v EU výše až 700.000 nových půjček, jež odpovídají finančním prostředkům ve výši 6,3 miliard EUR v krátkém horizontu. O mikroúvěry mají zájem zejména lidé, kteří nemají možnost využívat klasických finančních služeb. Pomoci jim můžou právě mikroúvěrové ústavy, ale ty nemají dostatečný kapitál.

Deskripce

Role nových inovativních návratných finančních nástrojů v příštím období 2014–2020 by měla být podstatně rozšířena co do objemu prostředků alokovaných jejich prostřednictvím, rozsahu oblastí, v nichž budou tyto moci být uplatněny i flexibilnějším a efektivnost podporujícím prostředím, umožňujícím jejich hladké včlenění do implementačních systémů. Cílem této podpory je jejich využití coby úspornější alternativy i doplnku tradičního nástroje dotačních grantů. V souladu s návrhem by pak měla být možná i kombinace dotací s novými finančními nástroji.

V závislosti na oblasti a míře proveditelnosti mohou být finanční nástroje zavedeny na všechny cíle kohezní politiky, specifikované v budoucích programech s cílem podpory takových projektů, které vykazují dostatečnou míru návratnosti.

Stanovisko a názor

Návrh nařízení vymezuje finanční nástroje a jejich provádění obecně a specifická ustanovení pro provádění pouze některých finančních nástrojů, ustanovení pro žádosti o platby včetně plateb pokrývajících výdaje na finanční nástroje, způsobilé výdaje při uzavření, úroky a další výnosy vytvářené podporou finančních nástrojů poskytovanou z fondů SSR, opakované použití prostředků připadajících na podporu z fondů SSR až do uzavření programu, využití starších zdrojů po uzavření programu nebo obsah zprávy o provádění finančních nástrojů.

Lze jen obecně vítat snahu Evropské komise po detailním vyjasnění oblasti implementace finančních nástrojů, nicméně řada otázek bude teprve ošetřena formou aktů v přenesené pravomoci či prováděcími akty. Lze podpořit, aby bylo ponecháno rozhodnutí o způsobu nastavení mechanismu finančních nástrojů a jejich zaměření na členském státu. Podpořit lze i nadále sladění podmínek pro všechny typy navrhovaných struktur implementace finančních nástrojů. Naopak je důvod odmítnout požadavek na užití finančních prostředků na stejný účel po dobu nejméně 10 let po ukončení Operačního programu, neboť toto je v rozporu se strategickým plánováním, jehož délka je jasně vymezena délkou programového období; tento požadavek není ničím zdůvodněn.

V čem dojde v programovacím období 2014–2020 ke změně oproti programovacímu období nynějšímu?

Šíře jejich rozsahu

- Členské státy a řídicí orgány Operačních programů mohou využívat návratných finančních nástrojů **pro všechny tématické cíle** obsažené v Operačních programech a **pro všechny fondy**, potvrdí-li se jejich efektivnost, účelnost a udržitelnost; pravidla na příští období (oproti nynějšímu) tak nejsou navržena jako preskriptivní jak optikou podporovaných sektorů, konečných příjemců či typů projektů a činností;
- Nový rámec obsahuje jasná pravidla, jež umožní **lepší kombinování finančních nástrojů s ostatními formami podpory, především dotacemi**; to může být silnou motivací pro kvalitní přípravu plánů podpory, které naplňují specifické potřeby členských států a jejich regionů;
- Návratné finanční nástroje se mají navrhovat na základě **hodnocení ex-ante**, jež určí a identifikuje mezery na trhu či alokace investic uskutečněné neoptimálním způsobem, eventuelně investiční potřeby a možnosti zapojení se soukromého sektoru a tím dosáhnout výsledné přidané hodnoty příslušného návratného finančního nástroje; ex-ante hodnocení má taktéž zabránit duplicitám a nekonzistencím mezi finančními nástroji, aplikovanými na různých tématických či organizačních úrovních; tento instrument je navrhován proto, že návratné finanční nástroje představují zvláštní kategorii výdajů, jejichž úspěšnost (a návratnost) závisí na správném a realistickém vyhodnocení mezer na trhu a potřeb trhu.

Nové možnosti jejich využívání (prostředí pro fungování a implementaci návratných finančních nástrojů, jejich administrativní a absorpční kapacita, úroveň technických a odborných znalostí pro jejich úspěšné využívání se v jednotlivých členských státech a jejich regionech výrazněji liší; i s ohledem na to představuje návrh nařízení různé možnosti a varianty používání návratných finančních nástrojů, z nichž si mohou členské státy a řídicí orgány flexibilně a podle potřeby vybrat nejvhodnější řešení). Variantami jsou:

- a) **Finanční nástroje zavedené na úrovni EU** a řízené Evropskou komisí v souladu s finančním nařízením (tzv. přímé řízení); v rámci této možnosti budou příspěvky Operačních programů ve prospěch návratných finančních nástrojů vyhrazeny na investice či intervence do příslušných regionů a oblastí, které spadají pod příslušný Operační program, z něhož byly prostředky poskytnuty; v oblasti řízení a kontroly platí stejná pravidla jako pro finanční nástroje použité v rámci přímého řízení;
- b) **Finanční nástroje zavedené na národní či regionální úrovni**; řízení v souladu se společnými ustanoveními v návrhu nařízení a souvisejícími sekundárními právními předpisy (sdílené řízení); pro nástroje tohoto typu mohou řídicí orgány přispět zdroji na:
 - **již existující nebo nově vytvořené nástroje**, přizpůsobené specifickým podmínkám a potřebám;
 - standardizované nástroje (běžně dostupné), pro něž budou předběžně definovány podmínky a stanoveny prováděcím aktem Evropské komise. Tyto nástroje by měly být připraveny k použití a okamžitému zavedení.

- c) **Finanční nástroje reprezentované výlučně půjčkami a zárukami;** mohou je zavádět přímo samotné řídicí orgány; v daném případě se řídicím orgánům částka nahradí na základě skutečného množství poskytovaných půjček nebo záruk blokových pro nové půjčky, bez možnosti požadovat uhrazení nákladů nebo poplatků za řízení z fondů Společného strategického rámce.

Větší flexibilita spolufinancování a dalších finančních pobídek

- Pro příspěvky k návratným **finančním nástrojům na úrovni EU řízených Evropskou komisí** (viz možnost a. výše) bude v příslušném Operačním programu počítáno se samostatnou prioritní osou; sazba spolufinancování pro tuto prioritní osu může dosáhnout až 100 %;
- V případě příspěvků k **národním či regionálním návratným finančním nástrojům se sdíleným řízením** (viz možnosti b. výše) budou muset řídicí orgány použít časově rozvržené příspěvky a zároveň budou moci zahrnout do platebního prohlášení předpokládané národní příspěvky, které je třeba mobilizovat na úrovni návratného finančního nástroje pro příslušné dvouleté období (například ve formě společných investic na úrovni koncových příjemců). Pro výpočet časově rozvržených příspěvků by žádosti o platbu měly brát v úvahu jak kapitálové požadavky návratného finančního nástroje v období maximálně dvou let (v souladu s obchodním plánem), tak i zbývající zůstatek dříve vyplacené, ale nevyužité podpory z Operačního programu, která je k dispozici na úrovni návratného finančního nástroje, včetně příslušných národních příspěvků;
- V případě finančních pobídek se podíl spolufinancování ze strany EU zvýší o 10 procentních bodů v těch případech, kde je prioritní osa tvořena výhradně prostřednictvím návratných finančních nástrojů.

Transparentnost pravidel finančního řízení

Návrh Evropské komise pro pravidla Kohezní politiky EU na období 2014–2020 vychází z pokynů, které nedávno pro členské státy vydal Výbor pro koordinaci fondů; nabízí kontinuitu a jistotu finančního řízení příspěvků k návratným finančním nástrojům z EU. Nový rámec obsahuje jasná pravidla ohledně kvalifikace finančních toků na různých úrovních návratných finančních nástrojů a odpovídajících požadavků na způsobilost nebo odkaz. Jsou navržena následující ustanovení:

- příspěvky EU k návratným finančním nástrojům je třeba odeslat na zúčtovatelné účty v členských státech nebo je dočasně investovat v souladu s pravidly korektního finančního řízení;
- úroky nebo jiné zisky generované na úrovni návratného finančního nástroje ještě před jeho poskytnutím konečným příjemcům budou použity na stejný účel, jako původní příspěvek EU;
- podíl kapitálových zdrojů EU vyplacených z investic bude znovu použit pro další investice ve stejném nebo jiném finančním nástroji, v souladu s cíli Operačního programu;
- podíl EU na ziscích, výdělcích nebo výnosech generovaných investicemi, bude použit na:
- náklady a poplatky za řízení;

- preferenční ohodnocení investorů, kteří dodržují zásady investic v tržním hospodářství a poskytujících společné investice na úrovni návratného finančního nástroje nebo konečného příjemce;
- další investice ve stejném nebo jiném návratném finančním nástroji, v souladu s Operačním programem;
- kapitálové zdroje a zisky a další výdělků a výnosy, které lze přiřadit příspěvkům EU k návratným finančním nástrojům, budou použity v souladu s cíli Operačního programu pro období minimálně 10 let po jeho uzavření.

Zjednodušené výkaznictví

Vzhledem ke specifickým postupům a strukturám pro poskytování finančních nástrojů je dostupnost a vykazování údajů o použití rozpočtových zdrojů z fondů Společného strategického rámce velice důležité pro všechny zainteresované strany v rámci Kohezní politiky EU. Umožňují vytvořit si představu o skutečném výkonu podporovaných nástrojů a přizpůsobení, jež je třeba případně provést pro to, aby byla zajištěna jejich efektivita. Tudíž i proto nový rámec pravidel vyžaduje, aby řídicí orgány posílaly Evropské komisi zprávu o pokroku, jež bude obsahovat návratné finanční nástroje jako přílohu k výroční zprávě o plnění

2. **Popis trhu návratných nástrojů a jeho potenciálu:** Pro programovací období 2014–2020 by v rámci Kohezní politiky EU mělo být prostřednictvím strukturálních operací alokováno v České republice přibližně 500 mld. Kč. Tyto prostředky by měly představovat nejvýznamnější zdroj fiskální expanze pro Českou republiku z pohledu investic, intervencí a podpor, stimulujících vyšší konkurenceschopnost a kvalitu života. Pro období předpokládané národní i regionální fiskální umírněnosti či restriktce tak s velkou pravděpodobností budou zdroje EU představovat jeden z mála, ne-li jediný veřejný zdroj fiskální expanze pro budoucí smysluplné rozvojové projekty. **Bude se však jednat o zdroj vzácný, neboť jeho výše bude pravděpodobně limitována částkou 2,5 % ekvivalentu národního HDP.**

Pomoc strukturálních fondů bude distribuována nejen tradiční nenávratnou, dotační formou, ale rovněž návratnými a revolvingovými formami. Výsledkem by měla být podstatně vyšší efektivita investic (pobídkový nebo grantový efekt tak bude snížen a spolu s ním i snadnost dostupnosti těchto zdrojů pro „každého“), v daleko větší míře bude zaručena udržitelnost investic (nositel projektu bude motivován k udržení výsledku díky nutnosti splacení prostředků strukturální pomoci), do systému by měly být zapojeny nové znalosti a kompetence soukromých subjektů a měl by být vytvořen i vyšší pákový efekt (do investování ve veřejném zájmu a sdílení investičních rizik by měly být zapojeny rovněž soukromé zdroje).

Posilování podílu návratných nástrojů při distribuci prostředků Kohezní politiky EU je zcela komplementární s jejím nynějším trendem posilování kvalitativních aspektů jejího využívání, nikoliv pouhého kvantitativního vyčerpání disponibilního finančního rámce v podmínkách jednotlivého členského státu. Toto pojetí tak logicky souvisí s navrhovanými novými prvky Kohezní politiky EU, jako například integrovaný územní přístup, kondicionality, tématická koncentrace či vyšší akcent na vyhodnocení dosažených výsledků ve smyslu vyšší efektivnosti, udržitelnosti a návratnosti.

Navíc, v podmínkách České republiky je zdravé nastartování těchto nástrojů velmi zajímavé i do budoucna z **pohledu udržitelnosti investičních zdrojů**. Na rozdíl od ostatních zemí Visegrádské čtyřky a ostatních zemí střední a východní Evropy je dosažená ekonomická úroveň regionů České republiky relativně velmi vysoká, přičemž valná většina z nich (možná i všechny) v průběhu následujících let překoná rozhodnou výši HDP na obyvatele vůči průměru EU na úrovni 75 % (za rok 2009 se tři regiony soudržnosti ze sedmi relevantních – Praha je v tomto žebříčku zcela jinde – pohybovaly v rozmezí intervalu 71–75 %, zbývající čtyři pak v intervalu 66–68 %, což v rozpětí vyspělosti celé EU, pohybující se v intervalu mezi 27 % a 332 % vůči průměru EU je zcela zanedbatelná disparita), čímž budou jejich možnosti využívat finančních prostředků v rámci Kohezní politiky po roce 2020 (bude-li nějaká) zásadně limitovány. **Vystavení zdravého a spolehlivého instrumentária finančních návratných nástrojů a je doprovázejících institucí může zásadním způsobem tento trvalý výpadek evropských finančních prostředků v podmínkách regionů České republiky napomoci překonat.**

I když je návratné financování (viz výše) poskytováno také v programovacím období 2007–2013 (a dokonce i dříve), nejedná se o obdobnou situaci. Jednak je očekáván výrazný nárůst podílu návratných zdrojů v porovnání s dotačními, a současně by mělo dojít ke zmnožení oblastí přílivu těchto investic (nemělo by se jednat pouze či převážně o malé a střední podniky, ale také o veřejný sektor a velké korporace). V rámci integrovaného územního přístupu bude patrně taktéž možné návratné a nenávratné formy financování z Kohezní politiky EU cíleně propojovat.

Návratná pomoc bude poskytována buď přímo z Operačních programů (asi v případě jednoduchých či objemově nevýznamných záměrů), či prostřednictvím návratných finančních nástrojů, specifických entit pro správu a řízení návratné pomoci.

Lze očekávat, že návratné zdroje budou v příštím období financovat mimo jiné tyto oblasti podpory:

- rozvoj měst a aglomerací, integrovaný rozvoj území, efektivní správa a instituce (pořízení nových nebo transformace stávajících městských služeb, rozvoj nemovitostí, regenerace brownfields apod.);
- zvýšení energetické účinnosti obytných a veřejných budov;
- podpora sociálního bydlení, boj s chudobou;
- podpora důsledků demografického vývoje a stárnutí obyvatelstva (zdravotně-sociální komplexní péče o seniory);
- podpora malého a středního podnikání, inovace;
- efektivní trh práce;
- mobilita, dostupnost sítě;
- ekologické projekty.

První tři body představují cílový trh s možnou hodnotou okolo 200–250 mld. Kč, uvažujeme-li, že místní a regionální rozměr intervencí odpovídá 40 % až 50 % prostředků kohezní politiky. Pokud dále uvažujeme o podílu návratných zdrojů v objemu 6 %, můžeme operovat částkou 15 mld. Kč. Tato suma by se mohla za předpokladu pákového efektu 1,5 až zdvojnásobit a dosáhnout tak částky okolo 30 mld. Kč; s obdobnými sumami pak je možné počítat i v oblasti podpory podnikání a mobility, s nižšími pak patrně v případě ostatních oblastí. A ještě nad tím lze uvažovat o variantě přeshraničního

charakteru projektů s využitím návratných nástrojů (například ve velkých městských příhraničních aglomeracích – Ostravsko, Severní Čechy) především v oblasti síťových odvětví (zejména mobilita) či podnikatelských nebo ekologických projektů, s nyní těžko vyčíslitelnou dodatečnou finanční alokací.

Trh s návratnými zdroji ze strukturálních fondů dnes v České republice prakticky neexistuje. Jsou zde pouze jednotlivé případy; nejedná se tedy o fungující tržní segment. Je však velmi pravděpodobné, ba téměř jisté, že tento trh se bude konstituovat v letech 2013 a 2014 za účasti následujících aktérů: **ministerstva, řídicí orgány** (potřebují zakomponovat návratné zdroje a finanční nástroje do svého Operačního programu a do logiky intervencí; nastavit adekvátní indikátory výsledků a výstupů a připravit prováděcí rámec); **operátor holdingového fondu** (potřeba nastavení fondu a jeho pravidel, odborná asistence řídicím orgánům při přípravě investičních strategií, hodnocení absorpční kapacity, organizace veřejných zakázek na správce, provádění finančních operací, monitoring); **operátoři finančních nástrojů** (identifikace vhodných projektů ex-ante, vytvoření projektového portfolia, příprava nabídky pro správce, příprava projektů pro financování, financování projektů, finanční operace, risk management, monitoring, reporting); statutární **města a regiony; střední a menší města; podniky a podnikatelské svazy a společenství**.

3. **Přínosy návratných nástrojů oproti nenávratným grantům:** Viditelnou výhodou využívání návratných nástrojů je možnost (na rozdíl od dotační podpory) **dlouhodobého recyklování finančních zdrojů**; pokud je tato obrátkovost spojena s mobilizací dalších finančních prostředků soukromého charakteru, umožňují tyto nástroje alokovat kapitál do perspektivních rozvojových oblastí jak v podnikatelském, tak veřejném sektoru. Vzhledem k tomu, že řízení procesu návratnosti je prováděno transparentním a tržně-konformním způsobem kompetentními institucemi, přispívají tyto nástroje k dosažení udržitelnosti a návratnosti investovaných finančních prostředků.

Návrh Evropské komise přináší členským státům a řídicím orgánům značnou míru **flexibility při navrhování programů**: mají možnost výběru, zda budou investice či intervence poskytovat prostřednictvím nenávratných dotačních grantů, anebo návratným způsobem prostřednictvím finančních nástrojů v podstatně reprezentativnější a významnější podobě, než je tomu v současném období. Bude jim taktéž umožněno zvolit si nejvhodnější finanční nástroj. Návrh nařízení (jež však vyžaduje následné upřesnění prostřednictvím sekundární legislativy) taktéž vnáší větší jasnost a jistotu do právního rámce pro návratné finanční nástroje.

Z pohledu perspektivy **rozpočtové či fiskální politiky** umožní posílení návratných finančních nástrojů z pohledu katalyzátorů veřejných a soukromých zdrojů členským státům a jejich regionům dosáhnout strategických úrovní investic a intervencí, jsoucích v souladu s naplňováním cílů Strategie Evropa 2020.

Budou-li se dále návratné finanční nástroje aplikovat v širším rozsahu a budou-li lépe přizpůsobeny specifickým potřebám členských států a regionů a v nich působícím konečným příjemcům, bude možné významně rozšířit přístup k finančním prostředkům ve prospěch celé škály lokálních socio-ekonomických subjektů. Měly by posloužit například podnikům investujících do inovací; domácnostem, které preferují uspořít energetické zdroje při provozu jejich obydlí; individuálním podnikatelům při realizaci jejich podnikatelské myšlenky a strategie a v neposlední řadě veřejné

infrastruktury při zlepšení jejího efektivního fungování v oblasti dopravy, komunálního hospodářství, správy municipálního fondu či zefektivnění jejich rutinních provozních aktivit, jsou-li v souladu se strategickými cíli Kohezní politiky EU a vyhovují dosažení předpokládaných výstupů v rámci Operačních programů.

4. **Implementační záležitosti a vazby:** Jak je zřejmé se sekce 2 této pasáže, základní implementační linie je tvořena systémem:

EU (kohezní politika) → Operační program a jeho řídicí orgán → Holdingový fond (holdingové fondy; předmětem diskuse může být jejich počet) → Fondy regionálního, městského, inovačního atd. rozvoje → Jednotlivé projekty. Z pohledu charakteristik fondů je klíčové udržení si pozice tržní neutrality (subjektů, které nekazí tržní chování a naopak přispívají nápravě tržních selhání)!!!

Schéma navržených oblastí pro využití obrátkových (negrantových) návratných finančních nástrojů, vztahených k Tematickým oblastem prioritního zaměření Kohezní politiky EU v České republice v programovacím období 2014–2020

Výchozí předpoklady:

- primární potřeba provázání s kondicionalitami jako komplementárních nástrojem posílení udržitelnosti a efektivnosti kohezní politiky;
- eliminace těch typů projektů, které jsou schopné generovat pouze nepřímou socio-ekonomickou návratnost, přímá finanční návratnost je u nich nepravděpodobná, ba vyloučená;
- eliminace také těch typů projektů, které jsou sice schopné přímou finanční návratnost generovat, jsou vysoce efektivní, udržitelné a perspektivně dlouhodobě ziskové, ale jsou schopny se bez závažnějších problémů zcela samofinancovat;
- aplikace obrátkových nástrojů, kondicionalit, tematické koncentrace, adekvátní míry spolufinancování a optimální implementační struktury a managementu implementace jsou vnímány jako paralelní, ale komplementární způsoby posílení udržitelnosti a efektivnosti kohezní politiky;
- otevření možností propojení grantů a návratných nástrojů k podílení synergií.

III. Návrh možných příkladů realizace v propojení s obsahem Tematických oblastí coby obsahového základu budoucích Operačních programů v oblasti výzkumu a vývoje

Tematická oblast	Obrátkový nástroj a jeho typ	Jím adekvátní a akceptovatelná kondicionalita
2. Funkční výzkumný a inovační systém Věcné zaměření cílů: - 2.1 Vytvořit v České republice funkční a efektivní inovační	<u>Půjčky</u> : rozvoj technologických klastrů mezi podnikatelskou sférou a vzdělávacími a	Existence národní a regionálních inovačních strategií, prošlých expertní oponenturou, se zvláštním

a výzkumný systém, který bude produkovat špičkové výsledky (v základním i aplikovaném výzkumu), a ve spolupráci s aplikační sférou, vychovávat odborníky pro trh práce a spolupracovat se soukromým sektorem, a který bude vykazovat vysokou míru internacionalizace; - 2.2 Dosáhnout větší účelné propojenosti výzkumných univerzit s dalšími výzkumnými organizacemi a vytvořit tak podmínky pro synergii výzkumu a přípravy mladých vědeckých a výzkumných pracovníků	výzkumnými institucemi (2.2) <u>Equity</u>: vznik a rozvoj technologických a inovačních center soukromého charakteru na základě pozitivního vyhodnocení business plánu (2.1)	důrazem na technologická centra a klastry
--	--	--

IV. Návrh finanční nástroje a integrovaný přístup

Návrh finanční nástroje by nadto měly být využívány pro naplňování integrovaného přístupu k území; tím by tyto nástroje měly usnadnit realizaci tohoto integrovaného přístupu napříč tématy a tematickými oblastmi a měly by být prioritně zaměřeny na specifický mix potřeb přímo pro dané území.

Integrovaný přístup je tak pojímán jako specifický postup k plánování a provádění podpůrných aktivit, které přinášejí v rámci daného území synergické efekty. Integrované přístupy budou pro všechny odpovídající intervence (intervencí bez uplatnění integrovaného přístupu by mělo být minimum) vymezeny ve všech etapách programového cyklu. Jejich potřeba by navíc měla vyplynout i z národních a regionálních strategických dokumentů. Integrovaný přístup předpokládá, že dojde k žádoucímu logickému propojení intervencí spolufinancovaných z různých fondů, OP či prioritních os. Integrované projekty sjednocuje shodný strategický záměr a jsou směřovány k naplnění společného cíle na území příslušného teritoria. Integrované projekty taktéž v sobě propojují aktivity „tvrdého“ a „měkkého“ charakteru. Mají často charakter územně funkčně propojených intervencí až na úrovni jednotlivých projektů.

Integrovaný přístup vykazuje několik úrovní hierarchie. Je zapotřebí jej aplikovat na vrcholné národní úrovni, kde schopnost koordinace bude velmi silná a komplexní. Je zapotřebí jej aplikovat na krajské či regionální úrovni, kde se již projeví specifická kompetence identifikovat specifické potřeby konkrétního území. A je samozřejmě zapotřebí i na úrovni městské a obecní, kde je jejím úkolem rozpoznání skutečných rozvojových priorit a jejich začlenění do vyšších hierarchických systémů.

Integrovaný přístup pak bude zapotřebí i na úrovni horizontální, v níž bude zapotřebí identifikovat a koordinovat propojenost jednotlivých OP.

Integrovaný přístup je mimořádně náročný na koordinaci; koordinátor integrovaných přístupů by měl zajistit – procedurálně i reálně – propojenost intervencí v rámci integrovaného přístupu jak uvnitř OP (a to jak mezi prioritními osami, tak i v jejich rámci), tak napříč OP. Rolí centrálního koordinátora by mělo být stanovení způsobu zakomponování územní dimenze, například formou definování priorit s významným podílem integrovaných přístupů. Povinnost náležitě vzít v úvahu integrované přístupy s definovanou územní dimenzí při řízení, monitorování a hodnocení OP by měla být upravena specifickými metodickými dokumenty. Konkrétní propojení jednotlivých projektů mezi OP či v rámci OP v rámci integrovaného přístupu by nemělo být koordinováno centrálně, nýbrž řídicími orgány konkrétních OP.

Problémem projektů v rámci integrovaného přístupu je, že je lze ve většině velmi obtížně předem určit či definovat. Proto permanentní vazba mezi koordinátorem – řídicími orgány – a realizátory vzájemně propojených projektů musí být nezbytnou podmínkou, stejně jako oboustranné směřování této vazby.

Integrovaný přístup – jak výše řečeno – představuje v nových prvcích a principech pro příští programovací období jednu z nejvýznamnějších inovací a je mu kladen poměrně značný význam. Návrh nařízení jej upravuje na několika místech. Velmi podstatným prvkem je uplatnění integrovaného přístupu v souladu s předem schválenou strategií. Níže uvedené způsoby naplnění integrovaného přístupu s ohledem na územní dimenzi vždy předpokládají uzavření dohod mezi jejich nositeli a řídicími orgány OP.

Prostor pro uplatnění finančních nástrojů v rámci naplňování principů integrovaného územního přístupu se otevírá především v rámci Integrovaných teritoriálních (územních) investic (ITI), Integrovaných plánů rozvoje měst/ území, ve vybraných případech taktéž v modelech postavených na komunitně vedeném místním rozvoji (MAS, LEADER).

Nejdůležitější závěry pro uplatnění integrovaného přístupu a jeho následném uplatnění pro využitelnost finančních nástrojů jsou shrnuty v následujícím boxu:

- 1) Je nutné prosadit, aby všechny globální cíle národních rozvojových priorit s propojením na jednotlivé OP obsahovaly všechny prioritní oblasti, relevantní pro naplnění územní dimenze!!!
- 2) Tam, kde je to specificky odůvodněné, vytvořit v rámci relevantních OP prioritní osy primárně zaměřené na územní dimenzi (především v případě OP Zaměstnanost a OP Životní prostředí), za předpokladu, že respektování územní dimenze je klíčovým zorným úhlem a parametrem Integrovaného regionálního OP.
- 3) Klíčovým programovým nástrojem naplňování územní dimenze se jeví IROP; z důvodů výše popsaných je žádoucí usilovat o dosažení i významné spolurozhodovací, partnerské pozice při jeho tvorbě a řízení pro regionální, městské a lokální aktéry; právě jejich role by se měla projevit nejvíce v obsahovém naplnění integrovaných přístupů. Právě IROP by měl být nejtypičtější platformou pro uplatnění integrovaných přístupů v rámci územní dimenze.
- 4) Tam, kde je relevantní, především v příhraničních regionech, je vhodné se zaměřit na realizaci projektů v rámci cíle Evropské územní spolupráce.

- 5) Především v případě menších obcí a venkovských lokalit zůstane mimo kohezní politiku, avšak v rámci Dohody o partnerství nezastupitelná rolu Programu rozvoje venkova.
- 6) Obsah územní dimenze musí být integrálně promítnut do celého pojetí Dohody o partnerství a vymezení vztahu mezi centrálním koordinátorem a regionálními/ územními partnery. Současně by tam měl být jasně znázorněn hlavní obsahový rys územní dimenze, tedy odstranění univerzální plošnosti při zaměření programů, ale identifikace a řešení specifických územních problémů a potřeb. Při prosazení tohoto přístupu je nezbytná odpovídající aktivní role konkrétních aktérů v rámci daného území při respektování principu subsidiarity.
- 7) Zastoupení těchto aktérů by mělo být rovnoměrné ve všech fázích programového cyklu.
- 8) Rozložení územní dimenze je zapotřebí provést spravedlivě v dělení na městskou a venkovskou.
- 9) Klíčový požadavek pro prosazení územní dimenze je naplnění integrovaného přístupu k řešení příslušného územního problému, spočívajícího v zajištění toho, aby všechny možné intervence, realizované na teritoriu daného území, byly vzájemně provázány a měly schopnost generovat dodatečný synergický efekt!!!
- 10) Integrovaný přístup existuje na několika hierarchických úrovních, jdoucích od fáze programovací, koordinační až po úroveň realizační.

V. Návrh finančních nástrojů a ostatní kapitoly Víceletého finančního rámce

Pro optimální využívání návratných finančních nástrojů je navíc žádoucí vytvoření uceleného, transparentního a jednoduchého systému, jež umožní propojit výše popsané schéma, přiřazující jednotlivým tematickým okruhům doporučenou oblast využitelnosti pro finanční nástroje, taktéž s dalšími možnostmi využití finančních nástrojů především v kapitole 1a. Víceletého finančního rámce. Zde máme na mysli především program **Horizon 2020**, jež operuje s vlastní sadou finančních nástrojů, které je logicky nejsnáze aplikovatelná v případě Tematického okruhu 2. Funkční výzkumný a inovační systém, především pak v oblastech výzkumné excellence a vytváření funkčních sítí a spojení spolupráce, s přesahem na Tematický okruh 3. Konkurenceschopné podniky a Tematický okruh 4. Mobilita, dostupnost, sítě, energie.

Analogicky lze identifikovat komplementarity, jejichž využití posílí synergický efekt aplikace finančních nástrojů, v rámci programu **COSME**, kde existuje bezprostřední průnik s Tematickým okruhem 3. Konkurenceschopné podniky, či v případě **Nástroje pro propojení Evropy (CEF)**, kde styčná plocha existuje především v případě Tematického okruhu 4. Mobilita, dostupnost, sítě, energie, a který taktéž pracuje se sadou pro něj specificky navržených finančních nástrojů.

Rozpracování těchto možností a včlenění do jednotného systému a modelu využitelnosti finančních nástrojů s ohledem na obsah tematických okruhů, by mělo být součástí implementační a koordinační role pro příští programovací období 2014–2020.

Příloha 9: Zahraniční zkušenosti – Irsko

Dobrým příkladem, jak stimulovat zakládání nových podniků i jejich další rozvoj a využít k tomu veřejné finanční zdroje, je Irsko. Stát, v němž žije pouhých 4,5 mil. obyvatel, se v žebříčku členských států EU sestaveném Eurostatem za rok 2012 podle standardu kupní síly umístil na třetím místě, zatímco Česko až na 17. Od vstupu do Evropské unie v roce 1973 se Irsko změnilo z převážně zemědělské společnosti v moderní, technologicky vyspělou ekonomiku, někdy označovanou jako „Keltský tygr“. Irská vláda již před lety nastartovala některé programy, které pomohly do země přilákat zahraniční kapitál, mimo jiné i od irských krajanů roztroušených po celém světě. Irská diaspora představuje 40 milionů jedinců, jejichž vztah k rodné zemi je stále velmi vřelý. Řada Irů, kteří emigrovali kvůli hladomoru či různým válkám v několika vlnách zejména do Spojených států, Kanady a Austrálie, dosáhla významného postavení a řadí se k tzv. High Net Wealth Individuals (HNWI – jedinci s vysokým čistým jměním).

Vládní programy orientované na zvýšení konkurenceschopnosti irské ekonomiky realizuje agentura Enterprise Ireland, což je vládní organizace zřízená za účelem podpory podnikání a exportu. Její činnost se orientuje na pomoc irským podnikům, které díky různým programům podpory mohou snadněji vznikat, růst, inovovat a exportovat na světové trhy. Tím podporuje udržitelný hospodářský růst, regionální rozvoj a tvorbu pracovních míst.

Enterprise Ireland podporuje podnikání nikoliv pouze dotacemi, ale zejména investicemi do vlastního kapitálu firem, a to ve formě zárodečného (seed) kapitálu pro vznik zcela nových firem, rozjezdového (startup) kapitálu pro firmy, které jsou na počátku svého podnikatelského cyklu, nebo rozvojového (expansion) kapitálu pro firmy usilující o expanzi a další růst. Irsko motivuje soukromé investory k zakládání fondů rizikového kapitálu, do nichž pak vkládá veřejné prostředky z programu Seed & Venture Capital.

Program Seed & Venture Capital běží v Irsku už od r. 1994. Do té doby v Irsku operovalo pouze minimum fondů rizikového kapitálu. Zpočátku program využíval i strukturální fondy EU, nyní jsou zapojeny pouze národní zdroje (Irsko jako nadprůměrně vyspělá země již nemá tak velké možnosti čerpání evropských strukturálních fondů). Počty fondů v jednotlivých obdobích kolísaly, celkem během uvedené doby vzniklo 41 fondů, které shromáždily celkem 1,2 mld. EUR kapitálu. Do současné doby program zainvestoval do cílových firem 325 mil. EUR, investiční fáze některých fondů však ještě nejsou u konce. Nyní stát drží podíl v 11 fondech o objemu 635 mil. EUR.

Fondy jsou řízeny na komerčním principu, právní forma podnikání je Limited Partnership (analogie v ČR je komanditní společnost). Vládní agentura Enterprise Ireland je zapojena do fondů jako jeden z LP (Limited Partner), jeden soukromý investor funguje jako GP (General Partner), který získává kapitál od dalších institucionálních investorů a celý fond řídí. V Irsku mohou být do fondů rizikového kapitálu zapojeny v omezené míře i penzijní fondy, což je pro existenci podobných programů velmi důležité. Do programu se mohou zapojit nejen fondy (tj. právnické osoby), ale i jednotlivci v roli podnikatelských andělů (Business angels) nebo častěji syndikáty (sdružení) Business angelů.

Enterprise Ireland vyhlašuje výzvy k vyjádření zájmu (Call for Expression of Interest), které jsou zaměřené buď na určitý typ kapitálu (např. Seed capital) nebo na určitý sektor podnikání (např.

potraviny). Zájemci o vstup do programu (soukromí investoři) musí pro zamýšlený fond vždy nejdříve zajistit kapitál ze soukromých zdrojů, pak teprve mohou obdržet závazek k poskytnutí veřejných prostředků. Minimální požadovaná cílová velikost fondu je dnes cca 70 mil. EUR, pro investice do seed fáze je to méně. Za obhospodařování platí Enterprise Ireland jako jeden z Limited Partners poplatek ve výši cca 2 % z objemu jeho podílu. Zajímavý je přístup k veřejným zakázkám. Vklad veřejných prostředků do fondu není chápán jako soutěž na manažera, byť mu platí poplatek za správu aktiv, ale jako využití investiční příležitosti. V Irsku není třeba soukromé fondy vybírat ve veřejné soutěži – jedná se o investiční rozhodnutí, které nepodléhá pravidlům veřejného zadávání.

Veřejné prostředky se podílejí na investicích ve výši 50 %, a to včetně investic do seed fáze. Soukromý a veřejný kapitál mají rovnocenné podmínky a na výnosech a ztrátách se podílejí na principu pari passu. Tím odpadá nutnost řešit problematiku veřejné podpory, protože nikdo z investorů není zvýhodněn.

Princip pari passu je ostatně pro investory velmi vhodný, neboť jde o standardní komerční podmínky, ve kterých se investoři na celém světě dobře orientují. Osvědčilo se, že Enterprise Ireland postupoval od začátku na základě standardních mezinárodně uznávaných podmínek pro kapitálové investice, čímž se vyhnul nepříjemné situaci, kdy by každý spoluinvestor požadoval zvláštní podmínky. Je snaha, aby smluvní a transakční dokumentace byla co nejjednodušší, i když je to někdy obtížné, protože různí investoři jsou zvyklí na různé typy smluv. Součástí podmínek vstupu veřejného kapitálu do fondu musí být závazek co nejrychleji vložené prostředky proinvestovat, v minulosti se totiž stávalo, že peníze ležely ve fondech i několik let. Fondy většinou pod tlakem reálných ekonomických podmínek protahují svůj životní cyklus, standardně fungují 15 až 16 let, ale i 19 let.

Fondy rizikového kapitálu zapojené do programu Seed & Venture Capital v Irsku investují především do malých a středních podniků resp. do tzv. mid-caps (firmy se střední tržní kapitalizací, s obratem okolo 75 mil. EUR). Podpora těchto z našeho pohledu již větších podniků má rychlejší, větší a trvalejší dopad na zaměstnanost a růst celé ekonomiky.

Na období 2013–2018 připravuje Irsko nový program Seed & Venture Capital. V plánu je přislíbit financování („zazávazkovat“) 100 mil. EUR ve prospěch 5–6 fondů. Cílovou skupinou pro investice budou zejména začínající firmy s vysokým potenciálem (High Potential Start-Ups, HPSU). Jejich přísun (deal flow) je zajištěn existencí propracovaného systému budování podnikatelského prostředí, v němž funguje řada podnikatelských inkubátorů, business parků a dalších organizací inovační infrastruktury. Nejedná se jen o budovy a zařízení, ale především o poskytování služeb koučů a poradců při vstupu do podnikání a komercializaci výsledků výzkumu a vývoje. Podle propočtů investice veřejných prostředků do výzkumu a vývoje v objemu 1 mil. € vygeneruje v průměru 3 nové firmy. Inovační ekosystém je navázán i na univerzity, které kromě běžné výuky nabízejí rekvalifikační kurzy pro lidi, kteří ztratili práci ve svém oboru. Ve spolupráci s Ministerstvem školství běží program Springboard, jehož významným rysem je silná orientace na zvládnutí informačních a komunikačních technologií (digital knowledge). Tyto programy generují dostatečný počet nových podniků, které se mohou ucházet o kapitálové investice ze stávajících i nově připravovaných fondů.

Irská vláda se angažuje i v podpoře nabídkové strany kapitálu. Podporuje například sítě podnikatelských andělů (BAN – Business Angel Networks), zejména tím, že pro ně organizuje vzdělávání v oblasti investičního procesu.

T A Č R

Irský program Seed & Venture Capital je nastaven velmi prakticky. Každý fond vznikne primárně z vůle soukromých investorů, investiční strategie je založena na ryze komerčních principech. Může vznikat více fondů orientovaných na různé prioritní oblasti, které chce vláda v daném období podpořit. Každý fond má svého zkušeného manažera (GP), riziko pro stát je proto menší, než kdyby existoval pouze jeden fond s jediným manažerem, na němž by ležela odpovědnost za veškeré investiční rozhodování.